

บทที่ ๓

ความสัมพันธ์ระหว่างตำรวจกับการเมืองไทย

ตำรวจกับการเมืองในสมัยสมบูรณาญาสิทธิราช

กิจการตำรวจไทยตามปรากฏหลักฐานที่แน่ชัดได้มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงแก้ไขในสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ ซึ่งได้ทรงจัดตั้งรูปแบบการปกครองในลักษณะ "จตุสดมภ์" ในสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี ในขณะที่มีการปกครองในระบบสมบูรณาญาสิทธิราช ๒ ด้วยเหตุนี้เอง

๑ คุรยละเอียดในบทที่ ๒.

๒ ลัทธิกษัตริย์นิยม (Monachism) ได้ถูกสร้างขึ้นในตอนปลายศตวรรษที่ ๑๖ ในยุโรป เพื่อทำลายอำนาจของสันตปาปา และช่วยสนับสนุนอำนาจของกษัตริย์ โดยสนับสนุน "ทฤษฎีเทวสิทธิ์" (Divine right of King) ซึ่งอธิบายว่า กษัตริย์มีอำนาจโดยตรงมาจากพระเจ้าให้มาปกครองแผ่นดินและทำหน้าที่บริหารประเทศ ส่วนลัทธิกษัตริย์นิยมในประเทศไทยนั้นเกิดขึ้นเพื่อช่วยรักษาสังคมไทยให้เป็นปึกแผ่นในขณะที่ยังคงต้องระส่ำระสายจากการรุกรานของชาศึก โดยชนชั้นปกครองได้นำเอาศาสนาพราหมณ์มาเป็นรากฐานของแนวความคิดซึ่งยกย่องว่ากษัตริย์คือ พระเจ้าที่อวตารลงมาเกิดจึงมีฐานะเป็นสมมติเทพ มีอำนาจสูงกว่ากษัตริย์ในยุโรปที่เป็นเพียงผู้รับอำนาจจากสวรรค์หรือพระเจ้าเท่านั้น เมื่อกษัตริย์ไทยมีฐานะเท่ากับสมมติเทพจึงมักจะมีคำนำหน้านาว่า "พระรามา" หรือ "พระเจ้า" เช่นพระรามธิบดีที่ ๑ หรือพระเจ้าทรงธรรม เป็นต้น โดยยึดหลักการสืบสันตติวงศ์เป็นเครื่องกำหนดการสืบต่ออำนาจ สถาบันกษัตริย์ไทยในสมัยนั้นจึงเป็นที่เคารพบูชาของประชาชนอย่างสูง แมว่าในปัจจุบันจะไม่ถือว่าพระมหากษัตริย์เป็นสมมติเทพแต่ตรงเป็น "เอกราชนิยม" เท่านั้น แต่ลัทธิกษัตริย์นิยมของไทยก็ยังมีพลังที่ทำให้เกิดความเลื่อมใสศรัทธา และความเสียสละเพื่อส่วนรวมในหมู่ประชาชนไทยอยู่ ซึ่งคล้ายกับในยุโรปที่ลัทธิกษัตริย์นิยมนี้ได้เสื่อมอิทธิพลลงมาก หลังจากที่ไดถูกทำลายโดยแนวความคิดของลัทธิประชาธิปไตย อ่างใน กระทบของลัทธิประชาธิปไตย, "ลัทธิการเมือง,"

รัฐศาสตร์เบื้องต้น ๒๒ (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ศรีเมืองการพิมพ์, ๒๕๑๖).; George Sabine,

เงื่อนไขของการเมืองโบราณจึงอยู่ที่ในรั้วในวัง ทั้งนี้ เพราะศูนย์ของอำนาจอยู่ที่พระราชวัง และระบบราชการ^๓ โดยพระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจอธิปไตยซึ่งเป็นอำนาจสูงสุดภายใต้พระองค์เอง เช่น อำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร และตุลาการ ทรงแต่งตั้งข้าราชการพลเรือนและทหารตามพระราชอัธยาศัย อาจกล่าวได้ว่า พระมหากษัตริย์ทรงอยู่เหนือรัฐธรรมนูญและทรงเป็นผู้ออกกฎหมายภายใต้พระองค์เอง ประชาชนจะต้องปฏิบัติตามพระบรมราชโองการ โดยไม่ฝ่าฝืน^๔ ระบบการเมืองการปกครองในสมัยนั้นสิ่งที่เกิดขึ้นจะเป็นการแย่งชิงราชสมบัติระหว่างกษัตริย์กับราชวงศ์ กษัตริย์กับขุนนาง หรือขุนนางกับราชวงศ์ ซึ่งเป้าหมายของการล้มล้างและการแสวงหาอำนาจของรัฐบาลโดยเฉพาะอย่างยิ่งในสมัยกรุงศรีอยุธยา นั้น ส่วนใหญ่เป็นการล้มล้างอำนาจและกำจัดตัวบุคคลผู้เป็นอำนาจสูงสุด (กษัตริย์) มากกว่าความพยายามที่จะเปลี่ยนแปลงระบบการปกครองเป็นแบบอื่น^๕

ดังนั้น ความสัมพันธ์ระหว่างตำรวจกับการเมืองไทยในช่วงที่มีการปกครองในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช จึงเป็นไปในลักษณะที่ว่า ตำรวจเป็นข้าราชการรับใช้เมืองพระยุคลพบุรี ตามแต่จะมีพระกรุณาโปรดเกล้าฯ เพียงพระองค์เดียวเท่านั้น^๖ ภารกิจสำคัญที่สุดของตำรวจในช่วงที่มีการปกครองในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชนี้ก็คือ การให้การถวายอารักขาแด่พระมหากษัตริย์และราชบัลลังก์ ส่วนการรักษาความสงบเรียบร้อยต่อสาธารณชนนั้นเป็นความรับผิดชอบที่รองลงมา^๗ จึงจะ

op.cit., pp. 277, 391-397; Crane Brinton, A History of Civilization (Englewood Cliffs, N.J. : Prentice-Hall, Inc., 1967), Vol.1, pp. 582-583. : David A. Wilson, Politics in Thailand (New York : Cornell University Press, 1962), pp. 72-81.

^๓ ชัยอนันต์ สมุทวณิช เรื่อง เกม, หน้า ๓.

^๔ ปรีชา หงษ์ไกรเลิศ, "ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการเมืองไทย," การเมืองและสังคม กรุงเทพฯ : หน่วยผลิตเอกสารมหาวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๕), หน้า ๔.

^๕ ชัยอนันต์ สมุทวณิช เรื่อง เกม, หน้า ๒๗.

^๖ ร.ค.สคศิริ พรประสิทธิ์ เรื่อง เกม, หน้า ๑๑.

^๗ "ตำรวจไทยพิทักษ์สันติราษฎร์ให้ประชาชนรู้" เรื่อง เกม, หน้า ๕.; พล.ต.ต. เอื้อ เอมะปาน และประยุทธ สิทธิพันธ์, รวบรวม, เรื่อง เกม, หน้า ๑. Shalongsop Davivongsa, op.cit., pp. 81-82.

ได้จากกฎมณเฑียรบาล ประกาศ ณ จุฬจักราช ๗๒๐ (พ.ศ. ๑๕๐๑) ซึ่งได้นำมาชำระสะสางในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ปฐมราชวงศ์จักรี ที่เรียกกันว่ากฎหมายตราสามดวง เฉพาะที่เกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ของตำรวจ^๔

จากบทบาทภารกิจอำนาจหน้าที่ของตำรวจในสมัยกรุงศรีอยุธยาจนถึงต้นกรุงรัตนโกสินทร์ เป็นราชธานีนั่นอาจสรุปได้ว่า ตำรวจมีความใกล้ชิดและความสัมพันธ์กับพระมหากษัตริย์เป็นอย่างมาก ตำรวจในสมัยนั้นจึงถือว่าเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องมากที่สุด เรียกได้ว่า เป็นสถาบันที่ใกล้ชิดเบื้องพระยุคลบาท บุคคลที่จะเป็นตำรวจได้นั้นต้องคัดเลือกจากผู้ที่มีความดี มีความซื่อสัตย์ เชื่อสหายมาจากตระกูลที่ได้ทำความดีต่อประเทศชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และจะต้องเป็นบุคคลที่พระมหากษัตริย์ทรงไว้วางพระราชหฤทัย^๕

ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์กิจการตำรวจได้ถูกปรับปรุงและมีส่วนใกล้ชิดพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมากเป็นพิเศษ ดังบทความดังต่อไปนี้ "...เมื่อ พ.ศ. ๒๔๐๐ การจับกุมผู้กระทำความผิดกฎหมายและโจรผู้ร้ายนั้น เป็นภารกิจและหน้าที่ของกรมที่สำคัญสองกรมคือ กรมเมือง และกรมพระตำรวจ กรมเมืองนี้อาจอนุบานได้ว่าเป็น กรมมหาดไทย ในปัจจุบันนี้เอง เพราะเจ้าพนักงานของกรมที่ปฏิบัติหน้าที่จับกุมโจรผู้ร้ายนั้น ได้เกณฑ์เอาเอาประเภทหนึ่ง และพวกพะทามะรงที่ควบคุมนักโทษประการหนึ่ง ส่วนกรมพระตำรวจกลับมีหน้าที่ปฏิบัติราชการอย่างใกล้ชิดกับองค์พระมหากษัตริย์มากกว่ากรมอื่นแล้วยังต้องปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชโองการโปรดเกล้า ฯ เช่น การสอบสวนคดีสำคัญ..."^๖

นอกจากนี้ นายตำรวจชั้นผู้ใหญ่จะต้องประชุมร่วมกับคณะข้าราชการชั้นผู้ใหญ่คอบหาพระพักตร์ และมีส่วนร่วมในการถวายอารักขาและพิทักษ์รักษาสถานการณ์ดุจดั่งเดิมอยู่เสมอ อาทิเช่น ในวันที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวสวรรคตเมื่อเวลา ๒๑.๐๐ น. ในเวลา ๒๔.๐๐ น. ได้มีการประชุม

^๔ ฎรายละเอียดยใน ภาคผนวก ๕.

^๕ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑.; "ตำรวจไทยพิทักษ์สันติให้ประชาราษฎร์," เรื่องเดิม, หน้า ๕.; Shalonglap Davivongsa, *op.cit.*, pp. 81-82.

^{๖๐} *Ibid.*; ร.ต.สคตวี พรประสิทธิ์ เรื่องเดิม, หน้า ๑๑.

^{๖๑} ทานตะวัน, "กรมพระตำรวจ," ตำรวจปีที่ ๒๕ เล่มที่ ๒๐, หน้า ๒๒๔ - ๒๒๖.

ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ระดับสูงสุดของประเทศตามหลักฐานปรากฏว่า หนึ่งในคณะที่ประชุมมีเจ้ากรมปลัด-
กรมตำรวจ เขาร่วมประชุมและรักษาความสงบเรียบร้อยให้แก่ราชบัลลังก์ รวมทั้งได้มีส่วนในการหา
ลูทางบริหารราชการแผ่นดินต่อไปโดย พระองค์เจ้าจุลจักรพงษ์ทรงนิพนธ์ไว้ว่า "ปลัดกรมตำรวจนัง
ชักรับมีประจำอยู่มุขตะวันออก" ^{๑๒} ซึ่ง เป็นการแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของตำรวจที่มีต่อพระ-
มหากษัตริย์อย่างใกล้ชิด

นอกจากนี้การกำหนดการคลังปรับปรุง เปลี่ยนแปลง การจัดองค์การ การแต่งตั้งบุคคลและ
ตำแหน่งและกิจการตำรวจทั้งปวงจะ เกิดขึ้นตามแต่จะทรงมีพระมหากษัตริย์คุณโปรดเกล้า ฯ ทั้งสิ้น
ถึงจะพิจารณาได้จากหนังสือพระบรมราชโองการของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
ระหว่าง พ.ศ. ๒๔๖๔ - พ.ศ. ๒๔๗๕ ^{๑๓}

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว แมว่าพระองค์ทรงปรับปรุงระเบียบการบริหาร
ราชการแผ่นดินแบบยุโรปก็ตาม แต่กิจการตำรวจยังคงมีความใกล้ชิดในการถวายการอารักขา
ตลอดจนปฏิบัติภารกิจตามแต่จะมีพระมหากษัตริย์คุณโปรดเกล้า ฯ นโยบายการบริหารงานของ
ตำรวจจะต้องสอดคล้องกับนโยบายทางการเมือง ซึ่งในขณะนั้นปัญหาการล่าอาณานิคมของชาติมหา
อำนาจตะวันตก เป็นปัญหาหลักใหญ่ที่การบริหารราชการแผ่นดินจะต้องคำนึงถึง ด้วยเหตุนี้นโยบาย
หลักของตำรวจก็การป้องกันประเทศและต้องระมัดระวังความขัดแย้งในเรื่องของการเมืองระหว่าง
ประเทศ การมีสิทธิสภาพนอกอาณาเขต ^{๑๔} เป็นต้น นอกจากนี้ยังต้องนำเอาชาวต่างประเทศหลาย
คนเข้ามาบริหารงานกิจการตำรวจไทย

^{๑๒} พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าจุลจักรพงษ์, เจ้าชีวิต (พระนคร : โรงพิมพ์-
อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๖๕), หน้า ๔๓๖ - ๔๓๗.

^{๑๓} คู่มือละเอียดใน ภาคผนวก ๒.

^{๑๔} พ.ศ.ศ.แก้ว โสคติพันธุ์ เรื่อง เกม, หน้า ๖.; พ.ศ.อ.ประเสริฐ ภูจิรวงศ์
เรื่อง เกม, หน้า ๕๘.

นอกจากนี้ ในสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๕ ได้โปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้ง "ทหารโปลิศ" โดยกำหนดให้มีการเกณฑ์คนเข้าเป็นตำรวจ มีการฝึกและวินัยแบบทหาร ตลอดจน โอนผู้บังคับบัญชาจากทหารมากมาย ตามพระราชบัญญัติเกณฑ์ทหาร พ.ศ. ๒๔๔๔ ๑๕

ภารกิจของตำรวจกับสถาบันกษัตริย์ในรัชกาลนี้ ย่อมแสดงให้เห็นอย่างเด่นชัดยิ่งขึ้น จากพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ถึงความว่า

"...ส่วนที่เป็นทหาร รักษาพระองค์ทั้งปวงนั้นคือกรมพระตำรวจหน้าแปดกรม กรมพลพัน กรมทนายเลือก กรมคูชก กรมทหารใน กรมรักษาพระองค์ ต้องนอนประจำเวรในพระบรมมหาราชวัง เมื่อมีเสด็จพระราชดำเนินทางบกเรือ ในการสงครามหรือในการประพาส ก็เป็นพนักงานที่จะแห่อ้อมประจำการในที่ไกลเคียงพระองค์ จนที่สุดเวลาเสด็จออกของพระโรง กรมเหล่านี้ต้องเข้าเฝ้าก่อนขุนนางกรมอื่น ๆ เป็นขึ้นจะมีอาวุธเข้ามาในท้องพระโรงโดยทักเดียว ตำรวจหน้านั้นเป็นศาลรับสั่งชำระความซึ่งเหมือนพระเจ้าแผ่นดินทรงเป็นผู้พิพากษาเอง ไม่ได้เกี่ยวข้องกับลูกขุน เป็นพนักงานซึ่งจะทำที่ประทับพลับพลา หรือทำการที่เป็นการใหญ่แล้วโดยเร็ว เช่น ทำพระที่นั่ง ทำพระเมรุ เป็นต้น กรมพระตำรวจใหญ่เข้าใจบังคับบัญชากรมฝึกพยานาแต่เดิมด้วย เมื่อมีราชการอันใดซึ่งเป็นทางไกลก็หรือไปในหัวเมืองไกลก็ เมื่อจะต้องมีข้าหลวงออกไปด้วยขอราชการนั้น ๆ ก็ใช้กรมพระตำรวจโดยมาก เพราะฉะนั้นถึงวากกรมตำรวจแบ่งอยู่ในฝ่ายทหารก็ได้เกี่ยวข้องกับกรมพระกลาโหมเลย แต่เดิมก็มีขอหมายให้เสนาบดีผู้ใดคนหนึ่งขอให้ตั้งผู้ใดเป็นเจ้ากรมปลัดกรมตำรวจทองแล้วแต่พระเจ้าแผ่นดินจะทรงตั้งใครพระองค์เดียว บรรดาพระราชอาญาทั้งปวงซึ่งพระเจ้าแผ่นดินจะลงโทษแก่ผู้หนึ่งผู้ใดยอมใช้กรมพระตำรวจทั้งสิ้น จึงมีใต๋ให้กรมพระตำรวจผู้ใดบังคับผู้ใด จึงคำสั่งจากพระเจ้าแผ่นดินโดยตรงแห่งเดียว แต่กรมรักษาพระองค์นั้นประจำรักษาพระเจ้าแผ่นดินในเวลาเมื่อมีเสด็จไปแห่งใดคล้ายกันกับตำรวจ แต่เมื่อถึงที่ประทับหรือเมื่อประจำอยู่ในพระบรมมหาราชวังเป็นผู้รักษาชั้นใกล้เคียงชิดพระเจ้าแผ่นดินกว่ากรมพระตำรวจอีก เป็นผู้ซึ่งใช้ราชการไกลตลอดถึงพระบรมมหาราชวังชั้นใน ในการบางสิ่งก็ว่าเป็นผู้ไกลชิดที่ส่องรองราชที่ซึ่งอยู่ในฝ่ายพลเรือนลงมาแต่ไม่ได้เป็นผู้พิจารณาความศาลรับสั่ง เป็นพนักงานการซึ่งจะเป็นที่สำรวจพระราชเหตุต่าง ๆ มี

๑๕ ร.ต.สกลศรี พรประสิทธิ์ เรื่องเดิม, หน้า ๑๒.; กรมตำรวจ เรื่องเดิม, ภาคผนวก

พนักงานรักษาต้นไม้เลี้ยงสัตว์ เป็นต้น เป็นนายคนทำการในพระบรมหาราชวังไปกับกรมวัง กรม--
 ทหารในต้นไม้ได้เป็นกรมชำระความศาลรับสั่ง เป็นกรมช่างไม้ทำการอยู่ในพระบรมหาราชวัง และ
 เป็นช่างที่สำรับจะตรวจการงานที่มีมายก่าไปทำ กรมทหารในเป็นพนักงานสำรับจะรักษาการในที่
 ไกลติดข้างใน เช่นกับเป็นเจ้าพนักงานลงรักษาในเรือมัลลิก เวลาเสด็จล่องประทีป เป็นต้น กรมเรือ
 กู้กันนั้นเป็นหมู่คนซึ่งไว้วางพระราชหฤทัยสนิทพระเจ้าแผ่นดิน เมื่อเสด็จโดยทางเรือ กรมเรือคู่กั--
 เรือสองลำซึ่งไปหน้าเรือพระที่นั่งป้องกันอันตรายทั้งปาง ตั้งแต่เรือพระที่นั่งจะลงเป็นต้นไป แต่
 ไม่ไกลความศาลรับสั่ง เหมือนกันและไม่ต้องประจำเวร อยู่ในพระบรมหาราชวังด้วย กรมพลกัเป็น
 ตำรวจที่สนิทภายใน คล้ายรักษาพระองค์แต่ต้องประจำเวรอยู่นอกออกไปเสมอกับกรมพระตำรวจ
 หน้า กรมนายเลือกเป็นกรมที่เลือกคัดเอาแต่คนที่ลำสันมั่นคง มีฝีมือชกมวยที่ค้ำให้เกินแต่ตามเสด็จ
 ในที่ไกล ๆ ไกลป้องกันอันตรายอันไม่พอที่จะต้องถึงไซอาวูธ เช่นจับคนมา เป็นต้น...." ๑๖

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว กิจการตำรวจยังมีภารกิจเช่นเดียวกับ
 รัชสมัยก่อน โดยเฉพาะกิจการพระตำรวจหลวงได้มีการปรับปรุงให้เหมาะสมทันสมัยมากยิ่งขึ้น
 ทำหน้าที่เป็นหน่วยถวายอารักขาใกล้ชิดเบื้องพระยุคลบาทเป็นพิเศษ กล่าวคือ พระบาทสมเด็จพระ--
 เจ้าอยู่หัวทรงเป็น พระตำรวจเอกพิเศษ ๑๗ นอกจากนี้ทรงพระมหากรุณาธิคุณแก่ตำรวจนครบาลและ
 ตำรวจภูธรเป็นพิเศษ โดยโปรดเกล้าฯ ให้นายตำรวจบางนายเป็นราชองครักษ์ เปรียบประจํากรมราช
 องครักษ์มีสายโยงยศ สำหรับราชองครักษ์เป็นสายเงิน มีหน้าที่ตามเสด็จพระราชดำเนินอย่างราชองค-
 รัักษ์ทหารโปรดเกล้าฯ ให้นายตำรวจนครบาลและตำรวจภูธรรวมในการประลองยุทธเสื้อป่า โปรดให้
 นายตำรวจนครบาลจัดจักรยานยนต์ตามเสด็จพระราชดำเนิน ๒ คัน

ในการเสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์ ไม่ว่าจะ เป็นราชการพระราชพิธีหรือราชการส่วน
 พระวงศ์ ในสมัยเบื้องต้นกองพิเศษซึ่งมีลักษณะงานเช่นเดียวกันกับตำรวจสันติบาลในปัจจุบัน ได้โปรด-

๑๖ อ่างใบ พล.ต.ต.เอื้อ เอบะปาน และประยูทธ สิทธิพันธ์, รวบรวม, เรื่อง เก็บ,
 หน้า คำนำ.

๑๗ "ทำเนียบข้าราชการตำรวจบางตำแหน่งสมัยกรุงศรีอยุธยาและสมัยกรุงรัตนโกสินทร์,"
 เรื่อง เก็บ, หน้า ๓๘ - ๔๓.

เกล้า ฯ ให้มีนายตำรวจทางนาย เป็นนายตำรวจจากรักษาพิเศษ อาทิ พ.ต.อ.ขุนจันทร์รักษา พ.ต.อ.หลวงอารักษ์โรชาคน และ พ.ต.อ.ขุนพิชัยมนตรี แต่งกายแบบพลเรือน ประจำอยู่ในระหว่าง เส้นทางที่เสด็จมาน และจะตามไปสักขีณการแต่งกายเป็นเครื่องหมายสำหรับถวาย เป็นเครื่องหมาย สัญญาฉบับ และจะทรงทราบใตฝ่าละอองธุลีพระบาทโดยเฉพาะพระองค์ สมุหนราชองครักษ์และมุ้งคัม- บัญชาของนายตำรวจกองพิเศษเท่านั้น โดยตำรวจกองพิเศษนี้จะต้องสืบหาแห่งอาชญากรรมและการ กระทำการร้าย เป็นภัยต่อพระองค์และราชบัลลังก์ และคอยระวังในการถวายอารักขาจนเป็นที่ไว้วาง พระราชหฤทัย ในการตามสืบเสาะจับกุมแก๊งทั้งในพระนครและ เสด็จแปรพระราชฐานต้องมีเจ้า- หน้าที่ตำรวจเขาเวรวันละ ๑ คน เป็นประจำทุกวัน ส่วนใหญ่เป็นตำรวจท้องที่ เพื่อคอยรับข่าวการ เสด็จออกจากพระราชฐานไปแจ้งให้ เจ้าหน้าที่ตำรวจทราบเพื่อให้การถวายอารักขารายทาง ทั้งนี้ เพราะการ เสด็จไม่ได้มีหมายกำหนดการไว้ล่วงหน้า ๑๘

ภายหลังปี พ.ศ. ๒๔๕๕ กิจการตำรวจได้ตั้งขึ้นเป็นหน่วยงานระดับกรม ๑๙ ผู้ที่จะ เข้ารับ คำแต่งตั้งอธิบดีกรมตำรวจจะต้อง เป็นบุคคลที่ได้รับการไว้วางพระราชหฤทัยและจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ อาทิเช่น พลโทพระองค์เจ้าคำรบ (พ.ศ. ๒๔๕๕ - ๒๔๗๒) และ พล.ต.ท.พระยาอภินิกรตี ประกาศ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๗ ภารกิจที่สำคัญของตำรวจก็ยังคง เน้นถึง การถวายการอารักขาแก่พระมหากษัตริย์และพระราชบัลลังก์ ดังเช่นในอดีต ถึง อาทิเช่น ในช่วงที่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๗ เสด็จประพาสยุโรป โดยไปโรคเกล้า ฯ ให้สมเด็จเจ้าฟ้า กรมพระนครสวรรค์วรพินิตเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ พล.ต.ท.พระยาอภินิกรตีประกาศและ พ.ต.อ.พระยาธรรมิกราชมนตรี ได้กราบทูลว่าจะมีรวบรวมบรรดาพวกกบฏการปฏิวัติ ๒๐ และมีผู้คิดจะ ปลดพระชนม์ชีพ ตำรวจได้จัดการระมัดระวังอย่างเข้มแข็ง โดยเฉพาะ พล.ต.ท.พระยาอภินิกรตี- ประกาศได้รับการไว้วางพระทัยเป็นอย่างมากในการถวายอารักขาและบังคับบัญชาตำรวจในการปกป้อง

๑๘ คุรายนละเอียดใน พล.ต.ต.เอื้อ เอมะปาน และประยูทธ สิริพันธ์, รวบรวม, เรื่องเดิม, หน้า ๒๔๑ - ๒๔๓.
 ๑๙ คุรายนละเอียดที่ ๒.
 ๒๐ สว่าง ลานเหนือ, ๓๐ ปีแห่งการปฏิวัติ (พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, พิมพ์ครั้งที่ ๒, ๒๔๖๔), หน้า ๒๑๕.

ราชบัณฑิตยสถาน กล่าวกันว่า วัฒนธรรมกำลังพลพระ เนตรภาพยนตร์ด้วยโรงภาพยนตร์โอเคียน นายตำรวจ
 มาทูลให้เสด็จกลับคืน^{๒๑} และ เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จนิวัติประเทศไทย พ.ศ. ๒๔๗๕
 พระยาอริกรัตนประภาส อธิบดีกรมตำรวจได้สั่งกำชับ เจ้าหน้าที่ตำรวจเพิ่มเพื่ออำนวยความสะดวก
 เต็มที่ ทั้งแต่หาเทียบเรือบนตลิ่ง^{๒๒} นอกจากนี้ยังมีกรณีอื่น ๆ อีก อาทิ ภายหลังจากที่เศรษฐกิจตกต่ำ
 ได้มีการคุ้ยขาราชการออกเป็นจำนวนมากรวมทั้งฝ่ายทหารด้วย ซึ่งสร้างความไม่พอใจแก่พระองค์-
 เจ้าบวรเดช เป็นอย่างมาก จนกระทั่งลาออกจากเสนาบดีกระทรวงกลาโหม ซึ่งในขณะเดียวกันที่ทรง
 สนิทสนมกับ พ.อ.พระยาพหลฯ เป็นอย่างมาก และมีกระแสข่าวว่าจะมีการกระทำรัฐประหาร เกิดขึ้น
 เพื่อล้มล้างระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ปรากฏว่าตำรวจได้จัดสายลับไปคอยทั่วทั้ง ถนนวิบูลย์ ตลอดเวลา
 ถึงความเคลื่อนไหวว่ามีใครไปมาหาสู่บ้าง^{๒๓} และจากข่าวลือว่าจะมีการปฏิวัติในวันเฉลิมฉลองวันครบ
 ๑๕๖ ปีของกรุงเทพฯ ปรากฏว่า พ.ศ. ๒๔๗๕ พระยาอริกรัตนประภาสได้ส่งสายลับออกสืบหาความเคลื่อนไหว-
 ไหวการปฏิวัติทุกขณะ^{๒๔} มีการรักษาการตามเส้นทางที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราช
 ดำเนินอย่างแข็งแรง ตำรวจภูธรกลางในบังคับของพระยาอริกรัตนฯ เฝ้าติดตามว่าส่วนมากเป็นทหารซึ่ง
 ไปรับราชการตำรวจและปราบปรามคดียุทธวิธีอย่าง เข้มแข็งมาแล้ว ถูกระดมมารับราชการเต็มทั้ง
 หมก และแต่งกายเป็นชาวชนบทอยู่ปะปนกับประชาชน โดยมีองค์การบังคับบัญชาไว้กราวอยู่กับ
 ตำรวจภูบาล ในการรักษาการนี้ตำรวจนี้ตลอดคืน กองตำรวจภูบาลไซ้สว่าง ยานพาหนะของตำรวจส่ง
 กำบังตลอดตรวจจนเป็นคราวนี้ใช้รถแท็กซี่เป็นยานพาหนะสำหรับส่งกำลัง.... ตามแผนของอธิบดีกรม
 ตำรวจคือ พ.ศ. ๒๔๗๕ พระยาอริกรัตนประภาส^{๒๕} นอกจากนี้ อธิบดีกรมตำรวจได้จัดกำลังตำรวจ

^{๒๑} พระยาศรภักดิ์พิมพ์, "บทวิเคราะห์การเมือง," ใน ชก หัสบัวเรว และ ปรีชา สามัคคีธรรม,
 รวบรวม, ๓๕ ปีแห่งประชาธิปไตย (พระนคร : โรงพิมพ์มิตรเจริญการพิมพ์, ๒๔๙๐), หน้า ๕ - ๖.

^{๒๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖ - ๗.

^{๒๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘.

^{๒๔} พ.ศ. ๒๔๗๕. เมา ศรียานนท์ เรื่องเดิม, หน้า ๑๒๖ - ๑๓๖.

^{๒๕} วิเทศกรณีย์, เหตุการณ์ทางการเมือง ๕๓ ปีแห่งระบอบประชาธิปไตย (กรุงเทพฯ :
 โรงพิมพ์รวมการพิมพ์, ๒๕๑๔), หน้า ๑๕.

ผู้คุมครองเจ้านายชั้นผู้ใหญ่หลายคน อาทิ สมเด็จเจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิต เป็นต้น

ตำรวจกับการ เมืองในสมัยประชาธิปไตย

การเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชมาเป็นระบอบประชาธิปไตย^{๒๖} ในวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕ นับได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการตำรวจยุคปัจจุบัน โดยกรมตำรวจได้รับเอาวิธการที่ทันสมัยเข้ามาใช้ ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงการจัดองค์กร การบังคับบัญชา ราชการตำรวจใหม่เพื่อความเหมาะสม^{๒๗} ส่วนบทบาทและสถานภาพในทางกฏการมีความสัมพันธ์ทางกฏการ เมืองของตำรวจยุคปัจจุบันนี้ ปรากฏว่าภายหลังคณะราษฎรได้ยึดอำนาจในการปกครองได้แล้ว ในวันที่เดียวกันนั้นคณะผู้รักษาพระนครฝ่ายทหาร^{๒๘} ได้ควบคุมตัว พล.ต.ท. พระยาอริกรังประกาศ

^{๒๖} ประชาธิปไตย (Democracy) เป็นรูปแบบในการปกครอง อุทุมการ และเป็นวิถีทางในการดำเนินชีวิต โดยยึดถือหลักการคือ อำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน มีความเสมอภาคในทางการเมือง การยึดถือเจตนารมณ์ของปวงชนเป็นหลัก รวมทั้งการตัดสินใจโดยอาศัยเสียงข้างมาก นักรัฐศาสตร์บางท่านก็ยึดถือหลักการที่ว่า อำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน กล่าวคือ ประชาชนเป็นผู้ใช้อำนาจสูงสุด ดังนั้นการปกครองแบบนี้จึงยึดมั่นในความสำคัญของบุคคลในความเสมอภาคและในเสรีภาพของมนุษย์ ประการที่สองเป็นการปกครองโดยประชาชน คือมีข้อกำหนดเกี่ยวกับการเลือกตั้งผู้นำต่าง ๆ รวมทั้งมีวิธีการควบคุมการใช้จ่ายเงิน โดยการเลือกตั้งรัฐบาล มีรัฐธรรมนูญ มีการเลือกตั้งโดยเสรี ปกครองโดยเสียงข้างมากและคุ้มครองสิทธิของชนกลุ่มน้อย เป็นต้น ประการสุดท้ายเป็นการปกครองเพื่อประชาชนส่วนรวม คุรายละเอียดใน ปรีชา พงษ์ไกรเลิศ, เรื่องเดิม, หน้า ๒ - ๓.; พินพันธ์ บาคะตะ, "ประชาธิปไตย : ความหมาย ใจัยใจ้ออำนาจ และการสร้างจิตใจ," (ตำราประกอบคำบรรยาย ภาควิชาศึกษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๐๔); Giovanni Sartori, Democracy Theory (New York : Federick A. Praer, 1965); Austin Ranney and Willmore Kendall, Democracy and the American Party System (New York : Harcourt, Brace & World, 1956), pp. 18-39.

^{๒๗} คุรายละเอียดในบทที่ ๑.
^{๒๘} คุรายละเอียดใน เกียรติยศ พงษ์พานิชย์, "การปฏิวัติ ๒๔๗๕," สัปดาห์การเมือง, เรียบเรียงโดย ชัยอนันต์ สมุทวณิช ("พระนคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๐๔) หน้า ๕๔.

อธิบดีกรมตำรวจภูธร, พ.ต.ต.หลวงอัถวินศิริวิลาศ นายเวร และ พ.ต.ต.หม่อมเจ้าวงศันวิตร เทวกุล ๒๕ าดา และได้นำหนังสือถึง พ.ต.ท.พระยาอชิกรณประกาศ อธิบดีกรมตำรวจภูธร มีความ
 ว่า "ด้วยคณะราชบุรุษโดยมีอำนาจปกครองแบบคนไว้อีกแล้ว และโดยที่รัฐบาลชั่วคราวขึ้นมีผู้รักษา
 พระนครฝ่ายทหาร เป็นผู้ใช้อำนาจ ผู้รักษาพระนครฝ่ายทหาร เห็นความจำเป็นที่จะตั้ง นายพันตำรวจ-
 เอก พระยาบุเรศผดุงกิจ เป็นผู้รักษาตำแหน่งอธิบดีกรมตำรวจภูธร เหตุนี้ขอใ้ท่านมอบหมายงาน
 ของท่านในพระยาบุเรศผดุงกิจตำแหน่งต่อไป...."^{๒๖} ซึ่งมีผู้ลงนามทั้งสิ้น ๓ คน คือ พ.อ.พระยา-
 พลพลพยุหเสนา, พ.อ.พระยาทรงสุรเดช, พ.อ.พระยาฤทธิอัคเนย์ ผู้รักษาพระนครฝ่ายทหาร

กิจการตำรวจยุคปัจจุบันนี้ ปรากฏมาจาก พ.ศ. ๒๔๗๕ จนถึงปัจจุบันนี้มีบทบาทและสถานภาพ
 เกี่ยวข้องกับการ เมืองดังต่อไปนี้

๑. พ.ต.อ.พระยาบุเรศผดุงกิจ (พ.ศ. ๒๔๗๕ - พ.ศ. ๒๔๗๖) กิจการตำรวจในช่วงนี้มี
 บทบาทน้อยมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากประการแรก ตำรวจไม่ได้มีส่วนร่วมในการเป็นกำลังสำคัญใน
 การเปลี่ยนแปลงการปกครอง ในทางตรงกันข้าม พ.ต.ท.พระยาอชิกรณประกาศ อธิบดีกรมตำรวจ
 กลับเป็นฝ่ายที่ให้การพิทักษ์รักษาฝ่ายกลุ่มเจ้านายเชื้อพระวงศ์ ดังจะเห็นได้จากกรณีที่อธิบดีกรมตำรวจ
 จัดกำลังตำรวจไปอารักขาบุคคลสำคัญหลายคนเมื่อมีข่าวว่าจะมีการปฏิวัติรัฐประหาร และเมื่อวันที่มี
 การเปลี่ยนแปลงการปกครองโดยคณะราษฎรสามารถควบคุมสถานการณ์ได้แล้ว การควบคุมตัวเจ้านาย
 และเชื้อพระวงศ์ ปรากฏว่าการเชิญเสด็จสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอพระเชษฐวรลักษณิศัยในทูลกระหม่อม
 พ.ท.พระประศาสน์พิทยายุทธ ได้มีการปะทะกับเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ถูกส่งมาอารักขาความปลอดภัยที่วัง
 เล็กน้อย ^{๒๗} ประการที่สอง การมีผู้รักษาพระนคร เป็นทหารและพลเรือนเป็นกำลังที่มีบทบาทอย่างมาก
 ในสถานการณ์ที่ตึงเครียด ความแตกแยก แข่งขันและรวดเร็วในการเปลี่ยนแปลงการปกครองและรักษา

๒๕ วิเทศกรณีย์ เรื่องเดิม, หน้า ๗๘.; ทานอธิบดี, จดหมายเหตุประวัติศาสตร์ประชา-
 ธิปไตยของสยามใหม่ (พระนคร : โรงพิมพ์อักษรวิวัฒนา, ๒๔๕๕), หน้า ๑๒.; พ.ต.อ.เปา
 ศรียานนท์ เรื่องเดิม, หน้า ๒๓.

^{๒๖} พ.ต.ต.อนันต์ เสนาชั้น เรื่องเดิม, หน้า ๒.

^{๒๗} เกียรติชัย พงษ์พานิชย์ เรื่องเดิม, หน้า ๕๕.

ความมั่นคงภายในในขณะนั้น แต่กระนั้นก็ตามคำสั่งเปลี่ยนแปลงตัวอธิบดีกรมตำรวจไทย พ.ศ. ๑๖๖ พระยามุเรศมฤคกิจ เข้ามารับตำแหน่งแทน พล.ต.ท.พระยาอริกรัตน์ประกาศ ก็ทำให้คณะกรรมการได้วางใจคำสั่งตำรวจและใช้คำสั่งตำรวจสันติบาลหรือตำรวจภูบาลเดิม สืบหาข่าวและเป็นหน่วยงานช่วยรักษาความปลอดภัยทางการเมืองอย่างใกล้ชิด ในขณะที่เดียวกันก็ได้มีการปรับปรุงกิจการตำรวจให้ทันสมัยยิ่งขึ้น นอกจากนี้ พ.ศ. ๑๖๖ พระยามุเรศมฤคกิจ และ พ.ศ. ๑๖๗ หลวงเสงุนิติศาสตร์ ยังได้รับการแต่งตั้งให้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากจำนวน ๗๖ คน ในวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕ อีกด้วย ๓๒

ในวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๗๕ คณะราษฎรได้ทูลเกล้าฯ ให้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงโปรดเกล้าฯ ๓ ปลด แต่งตั้งและย้ายนายตำรวจ โดยพระยามโนปกรณนิติธาดา นายกรัฐมนตรีเป็นผู้รับสนองพระบรมราชโองการ ๓๓ ซึ่งประกาศดังกล่าวปรากฏว่าเป็นประกาศที่คณะราษฎรได้มีบทบาทให้นายตำรวจที่เป็นฝ่ายสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงการปกครองได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งที่สำคัญในกรมตำรวจทั้งสิ้น ต่อมาในช่วงต้นปี พ.ศ. ๒๔๗๖ ภารกิจของตำรวจก็เริ่มมีบทบาทมากขึ้น ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากการที่พระยามโนฯ นายกรัฐมนตรี ต้องประสบกับภาวะการเมืองที่สับสนวุ่นวาย นอกจากต้องมีการระดมกำลังป้องกันมิให้กลุ่มที่สนับสนุนเจ้านาย ๓๔ กลับมาใช้อำนาจอีก พระยามโนฯ ในฐานะหัวหน้ากลุ่มอนุรักษนิยมยังต้องเผชิญกับปัญหาความขัดแย้งกับคณะนายทหารชั้นผู้น้อยและฝ่ายพลเรือน

๓๒ ชด หัสมาเรอ และปริชา สามัคคีธรรม, ๓๕ ปีแห่งยุคประชาธิปไตย (พระนคร : โรงพิมพ์มิตรเจริญการพิมพ์, ๒๕๑๑) หน้า ๕.; เสน่ห์ ศรีมงคล, การเมืองเรื่องนายกฯ (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ศึกษาสัมพันธ์, ๒๕๑๗), หน้า ๒๔.

๓๓ ดูรายละเอียดใน ภาคผนวก ๘.

๓๔ กลุ่มต่างภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕ ปรากฏว่าอาจแบ่งเป็นกลุ่มใหญ่ ๆ ได้ดังนี้คือ กลุ่มสนับสนุนเจ้านาย กลุ่มอนุรักษนิยม และกลุ่มคณะราษฎร อางใน สุจิต บุญบงการ, "อำนาจทางการเมืองของขุนาทหารไทย : ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างจอมพล ป.พิบูลสงคราม กับจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์," (ตำราประกอบคำบรรยายแผนกวิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๔), หน้า ๒๑.

ที่สนับสนุนนายปรีดีซึ่งอยู่ในกลุ่มคณะราษฎรด้วยกันทั้งในและนอกสภา ^{๓๕} โดยเฉพาะในวันที่ ๑๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๖ ซึ่งได้มีการประชุมสภา ฯ เพื่อพิจารณาพระราชบัญญัติงบประมาณ พ.ศ. ๒๔๗๖ ปรากฏว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหลายคนพากัน และสมาชิกบางคนได้แสดงความรุนแรงออกมาถึงขั้นจะยิงเจ้าคุณมโน ฯ ^{๓๖} จนเป็นเหตุให้พระยามโน ฯ ได้ประกาศพระราชกฤษฎีกาปิดสภาและงดใช้รัฐธรรมนูญบางมาตรา ^{๓๗} และการปิดสภานี้เองทำให้เกิดการแตกแยก แยกซึ่งอำนาจกันอีกระหว่างคณะราษฎรนั่นเอง ความขัดข้องทางการเมืองระหว่างนั้นเป็นไปในลักษณะกุมอำนาจกันอยู่ตลอดเวลา พระยามโนปกครองนิติราชาได้ให้ตำรวจควบคุมและสังเวยเหตุการณ์ตามบ้านบุคคลที่เป็นปฏิปักษ์ทางการเมือง โดยเฉพาะบ้านพระยาพล ฯ เพื่อหาโอกาสลอบทำร้าย ^{๓๘} เป็นต้น ความขัดแย้งดังกล่าวได้มาถึงที่สุดเมื่อคณะนายทหารกลุ่มหนึ่ง ประกอบด้วย พ.อ.พระยาพลพลพยุหเสนา เป็นหัวหน้า พร้อมด้วย พ.ท.หลวงพิบูลสงคราม เลขาธิการฝ่ายทหาร นาวาโทหลวงสุภลาศัย เลขาธิการฝ่ายทหารเรือ หลวงนาเบศร์มานิต เลขาธิการฝ่ายพลเรือน ^{๓๙} เป็นหัวหน้าในการกระทำการก่อการรัฐประหาร เมื่อวันที่ ๒๖ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๖ ซึ่งการลงมือกระทำการดังกล่าวนี้ ตำรวจไม่ได้มีส่วนในรายชื่อคณะรัฐประหาร ถึงได้กล่าวมาแล้วข้างต้นและถึงแถลงการณ์ของฝ่ายรัฐประหาร ความว่า "....

^{๓๕} เกียรติชัย พงษ์พาณิชย์ เรื่องเดิม, หน้า ๒๖.

^{๓๖} ชด หัสบัวเรือ และวีรชา สามัคคีธรรม, เรื่องเดิม, หน้า ๑๘.

^{๓๗} "คำแถลงการรัฐบาล," ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๕๐ วันที่ ๑๖ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๖, หน้า ๑๘.

^{๓๘} วิเทศกรณีย์, ยุคหนึ่งพ (พระนคร : สำนักพิมพ์ประชาคม, ๒๕๐๓), หน้า ๒๓๘.

^{๓๙} ชด หัสบัวเรือ และปรีชา สามัคคีธรรม, เรื่องเดิม, หน้า ๓๖.

^{๔๐} สาเหตุการก่อการรัฐประหารอาจจะสรุปได้ดังนี้คือ ๑) การแตกแยกภายในคณะราษฎร ๒) การเสนอเค้าโครงเศรษฐกิจของหลวงประดิษฐ์ ๓) การขัดแย้งในระหว่างคณะรัฐมนตรีและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ๔) พระยามโน ฯ ไม่ยอมให้คณะราชาธิราชตั้งขึ้น คุรายละเอียดยกใน วิชัย สุวรรณรัตน์, "การปฏิวัติ, รัฐประหารและกบฏภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕" สี่ตัวการเมือง, เรียบเรียงโดย ชัยอนันต์ สมุทวณิช, (พระนคร : ไทยวัฒนาพานิช ๒๕๑๔), หน้า ๔๕ - ๕๖.

คณะทหารบก ทหารเรือ และพลเรือน จึงเห็นเหตุจำเป็นต่องียัดอำนาจการปกครอง เพื่อเปิดสภายุแทน
คำเนนตามรัฐธรรมนูญ...." ^{๔๑} ในวันที่ ๒๕ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๖ คณะรัฐประหารได้ยื่นหนังสือให้
พระยามโนปกรณนิติธาดาออก พรหมกันนี้ในระยะเวลาคอนา พ.ศ.๑.พระยามุนเระศมคองกิจักโกพนจาก
ตำแหน่งอชิตกรบคำรวจควย ^{๔๒}

๒. พ.ศ.๑.พระยาอนุสรณัฐกร (พ.ศ. ๒๔๗๖ - พ.ศ. ๒๔๗๙) การกระทำรัฐประหาร
ในวันที่ ๒๖ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๖ ^{๔๓} ได้มีลกรหบทกระเวอนคอบหมบทและสภานภททางกร เมอง
โดยประกกรแรกคดะรัฐประหารได้มีคำสั่งเปลียนเปลงท้วตำแหน่งอชิตกรบคำรวจไทย พ.ศ.๑.พระยา-
อนุสรณัฐกร ได้รับกรคองคองให้เป้นอชิตกรบคำรวจ ในคดะที่พระยาทหล ๑ ค่ำรงค้ำแห่งนภท
รัฐบคตรี ^{๔๔} และในบวันเคียวกันนั้น คดะรัฐประหารได้มีคองการณเคียบกรควมว่ำ "...ได้ให้นภท
รัฐบคตรีลออกจกค้ำแห่งและโกแจงให้กรหรงทวงกรมค้ำเนนกรไปเซบเคย หงนี้ให้เจทหนท
ค้ำรวจกรบควลรักษาควมสงบเรียบร้อยท้วไปคแล้ว" ^{๔๕} ภกรกิจของค้ำรวจค็ือรักษาควมสงบและ
รักษาควมมนคองของคดะปฏิวติโดยวิธีกรทง ๆ อคิเซบ สอดแนมจับกุมบุคคลท้วจกรณในเรองเคียว
กบกรรเมอง โดยเคเฉพาะค้ำททำทงจะเป้นภยแคคดะปฏิวติจะถูจคชื้องศคคเคียทนี้ ^{๔๖}

สภานการณภยหลังการ รัฐประหารของคดะนภททหารไม่ค็ือช่วยแคสภานการณทงกรรเมอง
ให้คขึ้น ในทงตรงกันช้บคกลับเพิ่มควมชคแียงระหวงกลุ่มคู้สูญเสียบระโยชนภคยงคขึ้น กลวาค็ือ

^{๔๑} สิริ เปรณจิตต์, ประวัติศาสตร์ไทยในระบอบประชาธิปไตย ๓๐ ปี (พระนคร :
โรงพิมพ์ไถองจักร, ๒๕๐๕), ทพ ๕๑.
^{๔๒} พ.ศ.ค.อนันต์ เสนาชนธ์ เรองเคิม, หน้ ๒๑.
^{๔๓} กูรายละเคียดในเรองเคียวกันหน้เคียวกัน; วิชย สุวรณภคตรี เรองเคิม, หน้ ๕๕ - ๕๗.
^{๔๔} พ.ศ.ค.อนันต์ เสนาชนธ์ เรองเคิม, หน้ ๒๑.
^{๔๕} ไทยนอย, ประสมการณ ๓๕ ปีแห่งระบอบประชาธิปไตย (พระนคร : แพรพิทยา, ๒๕๑๕),
หน้ ๕๕.
^{๔๖} เรองเคียวกัน, หน้ ๒๕.

กลุ่มสนับสนุนเจ้านายเดิมซึ่งสูญเสียอำนาจและผลประโยชน์ให้แก่คณะราษฎรภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕ ปรากฏว่าได้มีการร้องรอก็คืออาญาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ๔๓ นอกจากนี้ในกลุ่มคณะราษฎรก็เองความขัดแย้งก็ทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น ระหว่างกลุ่มอนุรักษนิยมของพระยามโนฯ กับกลุ่ม นายปรีท พนมยงค์ และ พ.อ.พระยาพหลฯ นอกจากนี้ พ.อ.พระยาทรงสุรเดช ซึ่งเป็นผู้ที่คุมกำลังทหารอย่างแท้จริงในขณะนั้นก็ได้พอใจในการกระทำของคณะนายทหารหนุ่มและนโยบายวางแผนการทางเศรษฐกิจของ นายปรีท พนมยงค์ ไม่ จนกระทั่งในที่สุดทางออกของความขัดแย้งจึงออกมาในรูปของการไต่ถ่วงและอาวู

ในวันที่ ๑๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๗๖ ได้เกิดกบฏ ^{บวรเดช} ๔๔ ในขณะที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงแปรพระราชฐานอยู่ที่พระราชวังไกลกังวล หัวหิน พระองค์และพระประยูรญาติ ได้เสด็จโดยทางรถไฟเป็นการควนเพื่อจะไปสิงคโปร์ แต่เมื่อขบวนรถไฟมาถึงสถานีประจวบฯ ปรากฏว่ามีตำรวจกองเมืองประจวบคีรีขันธ์รวม ๒๐ คน ได้รับคำสั่งให้สกัดกั้นรถไฟของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดยอ้างว่าเป็นคำสั่งกฎอัยการศึก ๔๕ ในระยะต่อมาผู้นำคณะราษฎรฝ่ายทหารบกสามารถปราบปรามฝ่ายกบฏและความคุมสถานการณ์ทั้งหมดให้เข้าสู่สภาวะปกติได้ ๔๖

๔๓ เกียรติชัย พงษ์พาณิชย์ เรื่องเดิม, หน้า ๒๓.

๔๔ สาเหตุของการเกิดกบฏบวรเดชนั้นมีสาเหตุพอจะสรุปได้ดังนี้คือ ๑) ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองสถาบันกษัตริย์ได้รับการกระทบกระเทือนอย่างมาก ๒) เกิดการขัดแย้งกันในหมู่คณะราษฎร ๓) พวกนิยมระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชต่างแนใจว่า หมดหวังที่จะให้พวก "คี่หนึ่ง" ออกเสียได้ นอกจากใ้กำลัง อ่างใบ พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าจุลจักรพงษ์ เรื่องเดิม, หน้า ๗๖ - ๗๗. ดูรายละเอียดใน เกียรติชัย พงษ์พาณิชย์ เรื่องเดิม, หน้า ๒๓.; วิชัย สุวรรณรัตน์ เรื่องเดิม, หน้า ๗๖ - ๗๗.; ไทยบอย, ๒๕ ถัดกัน (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ประมวลศาสตร์, ๒๕๑๓), หน้า ๖๖ - ๗๖.

๔๕ เรื่อง เดียวกันหน้าเดียวกัน.

๔๖ เนื่องจากผู้นำพลเรือนและทหาร เรือยังไม่มีความสามารถเข้มแข็งพอ จึงจำต้องยอมให้นำฝ่ายทหารบกไปก่อน และจากการปราบปรามฝ่ายต่อต้านกบฏวรเดชเอง เป็นสภาพบังคับให้ฝ่ายพลเรือนต้องพึ่งฝ่ายทหารอยู่มาก อ่างใบ สุจิต บุญบงการ เรื่องเดิม, หน้า ๒๓.

ผลลัพธ์จากกบฏวร เคยทำให้คณะราษฎรฝ่ายปฏิวัติเกรงว่า ระบอบราชาธิปไตยหรือฝ่ายอื่น จะพยายามกลับมาอำนาจทางการเมืองอีก จึงได้กระทำการปราบปรามฝ่ายกบฏ ด้วยวิธีการแรกคือ ตราพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลพิเศษ พ.ศ. ๒๔๗๒^{๕๑} ซึ่งทำให้เกิดศาลที่มีอำนาจในการพิพากษาคดีคดี พวกก่อการกบฏและมีการประหารชีวิตฝ่ายกบฏหลายนายด้วยกัน รวมทั้งการจับกุมคุมขังพวกก่อการ^{๕๒} นอกจากนี้ในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๗๒ รัฐบาลได้ตราพระราชบัญญัติป้องกันรักษารัฐธรรมนูญ เพื่อ ป้องกันบุคคลไม่ในชาติขึ้นรัฐบาล ถ้าบุคคลใดขัดขึ้นถือว่าเป็นปรปักษ์กับรัฐธรรมนูญ^{๕๓} การกระทำของ รัฐบาลประการที่สองคือ การส่งบุคคลที่ไว้วางใจเข้าควบคุมหน่วยงานที่สำคัญทุกหน่วยงาน อาทิ ทั้งทหารและพลเรือน

สำหรับกรมตำรวจนั้นรัฐบาลได้ส่งพันตรี หลวงอดุลย์เดชจรัส^{๕๔} ซึ่งเป็นนายทหารที่มีบทบาท สำคัญหนึ่งในการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕ และการปราบกบฏวร เคยมาดำรงตำแหน่ง รองอธิบดีกรมตำรวจ พร้อมกับแต่งตั้งยศพันตำรวจโท นอกจากนี้ได้มีการโยกย้ายทหารจำนวนมากมา เป็นตำรวจโดยอ้างว่าเพื่อความรวดเร็วและแน่นอนในการหาหลักฐานในการสอบสวนจับกุมพวกกบฏ^{๕๕}

^{๕๑} "พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลพิเศษ พ.ศ. ๒๔๗๒," ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๔๖ (๒๕ ตุลาคม ๒๔๗๒), หน้า ๖๖๖.

^{๕๒} เกียรติชัย พงษ์พานิชย์ เรื่อง เกม, หน้า ๒๔.

^{๕๓} "พระราชบัญญัติจัดการป้องกันรักษารัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๔๗๒," ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๔๖ (๑๖ พฤศจิกายน ๒๔๗๒), หน้า ๖๓๕ - ๖๓๘.; การออกพระราชบัญญัติทั้ง ๒ ดังกล่าว ปรากฏว่าได้มีส่วนทำให้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๗ ทรงไม่พอพระทัย เป็นอย่างมาก เพราะทรงเห็นว่าในยุติธรรม และเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ทรงสละราชสมบัติ ดูรายละเอียดใน แถลงการณ์เรื่องพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระปรมินทรมหาประชาธิปก พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงสละราชสมบัติ (พระนกร : โรงพิมพ์ลพบุรี, ๒๔๗๔), หน้า ๒๕.

^{๕๔} พ.ศ. หลวงอดุลย์เดชจรัส เป็นหนึ่งในบุคคลที่เริ่มก่อการในการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕ และยังได้รับเลือกเป็นกษัตริย์ราชครูชั่วคราวในปี พ.ศ. ๒๔๗๖ อีกด้วย อ้างใน พ.ศ.ศ. อนันต์ เสนาพันธ์ เรื่อง เกม, หน้า ๒๔.

^{๕๕} เรื่อง เดียวกัน, หน้า ๒๓.

การส่งนายทหารคนสำคัญเข้ามาเป็นรองอธิบดีกรมตำรวจ ปรากฏว่าตำรวจได้สอบสวนจับกุมบุคคลที่สงสัยว่าจะ เป็ภัยต่อรัฐบาลมากมาย อาทิเช่น กรณีนายพุ่ม ทับสายทอง พยายามลอบสังหารชีวิต พ.ศ. หลวงพิบูลสงคราม (รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม) ที่สนามหลวง การสอบสวนในคืนนั้น ปรากฏว่า พ.ศ.อ.พระยาอนุสรณ์รุกรการ อธิบดีกรมตำรวจ พ.ศ.อ.หลวงอภุชย์ เกษจรสี พ.ศ.อ.พระพิจารณพลกิจ พ.ศ.ค.หลวงนรสุขประเสริฐ ซึ่งการไต่สวนครั้งนั้น ปรากฏว่าเป็นความลับจึงไม่มีใครทราบว่ นายพุ่ม ทับสายทอง หรือนายเพิ่ม ไทยแท้ ^{๕๖} หลังจากนั้นปรากฏว่าได้มีการกวาดล้างจับกุมบุคคลต่าง ๆ ทางตำรวจสงสัยว่าเกี่ยวข้องกับกรณีการยิงหลวงพิบูล ดังนั้น นายทิพย์ ผลเต็มย์ (พ.ศ.อ.พระยาธรรมิกราช) หลวงสิทธิธรรมการ ข้าราชการกรมวัง ร.อ.หลวงภักดี ภูมิภาค นายทหารกองหนุน หลวงสรการ บัญญัติ นายความส่วนในจังหวัดนครปฐม เจ้าหน้าที่ตำรวจได้จับกุม นายฉุน ไทยฉิม นายความ นายพุ่ม ใจเด็ด ฯลฯ ที่ทางการสงสัย ^{๕๗} นอกจากนี้ตำรวจได้ทำการสืบสวนและจับกุมบุคคลที่ต้องสงสัยต่อความมั่นคงของรัฐบาลตลอดมา ^{๕๘} นอกจากนี้เจ้าหน้าที่ตำรวจได้จับกุมนายทหารชั้นประทวนจากกรมกองต่าง ๆ ในพระนคร ในข้อหาว่ามีแผนการสังหารโคมบุคคลสำคัญในวงการบริหาร ชาติเสน หลวงพิบูลสงคราม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม หลวงอภุชย์ เกษจรสี อธิบดีกรมตำรวจ พระองค์เจ้าอาทิตย์ ประธานผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ พระองค์เจ้าวรรมใจไพฑูกร ที่รักษานายกรัฐมนตรี ส่วนคนเจ้าคุณพหล ฯ นายกรัฐมนตรีนั้น คณะกฤษฎีกาต้องการจับกุมตัวไว้เป็นตัวประกัน. การกวาดล้างเริ่มการจับกุมตั้งแต่วันที่ ๓ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๗๔ ถึงวันที่ ๗ สิงหาคม ปีเดียวกัน ^{๕๙} โดยภายหลังการจับกุม รัฐบาลได้ตราพระราชบัญญัติตั้งศาลพิเศษ พ.ศ. ๒๔๗๖ แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๔๗๘ เพื่อลงโทษบุคคลเหล่านี้ ^{๖๐}

^{๕๖} วิเทศกรณีย์ เรื่อง เกม, หน้า ๒๗.

^{๕๗} เรื่องเดียวกันหน้าเดียวกัน.

^{๕๘} พ.ศ.ค.อนันต์ เสนาธิ์น เรื่อง เกม, หน้า ๒๕.

^{๕๙} แต่ปรากฏว่าคำตัดสินของศาลพิเศษได้พิพากษาให้ประหารชีวิต ส.อ.สวัสดิ์ มะหมัด และจำคุกบุคคลที่เหลืออีก ๑๒ คน ดูรายละเอียดใน เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๐ - ๔๑.

^{๖๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๗.

กิจการตำรวจในช่วงหลังจากกบฏบวรเดช เป็นที่มาเป็นที่น่าสังเกตว่า อำนาจในการบังคับบัญชาที่แท้จริงนั้นอยู่ที่ทบพนาทในการบังคับบัญชาสั่งการภายในกรมตำรวจนี้ มาโดยอยู่ที่ตัวอธิบดีกรมตำรวจไป แต่กลับที่มายุกับตัวรองอธิบดีกรมตำรวจ ซึ่งทางคณะรัฐประหาร (ม. น. ย. ๒๔๗๖) ได้ส่งตัวมาดำรงตำแหน่งรองอธิบดีกรมตำรวจ จึงจะเห็นได้จากหลักฐานหลายประการ อาทิเช่น อธิบดีกรมตำรวจต้องพำนักที่เสนาอัครรองอธิบดีกรมตำรวจ โดยระบุว่า "เสนอรองอธิบดีเพื่อทราบ" ^{๖๑} เป็นต้น และในขณะที่เดียวกันรองอธิบดีกรมตำรวจก็ยังเข้าร่วมดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี เมื่อ พ.อ. พระยาพหล-พยุหเสนา เป็นนายกรัฐมนตรีที่ ๓ เมื่อวันที่ ๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๗๘ อีกด้วย ^{๖๒} นอกจากนี้ในวันที่ ๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๖ รัฐบาลได้มีพระราชกฤษฎีกาตั้งสมาชิกประเภท ๒ ขึ้น โดยมีนายตำรวจที่ได้รับการแต่งตั้งคือ พ.ต.หลวงอุดมย์ เกษจรดี, พ.ต.อ.พระยาอนุสรณ์นุกรการ ^{๖๓}

๓. พล.ต.อ.หลวงอุดมย์ เกษจรดี (พ.ศ. ๒๔๗๕ - พ.ศ. ๒๔๘๘) ภาวะการเมืองทางการเมืองที่ต่อเนื่องมาจากเหตุการณ์ในช่วงของ พ.ต.อ.พระยาอนุสรณ์นุกรการ ได้ทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้นภายในสภาขุนนางราชวรไคมีการขัดแย้งกันอย่างรุนแรงจนพระยาพหลพยุหเสนา ซึ่งดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีต้องประกาศยุบสภา ^{๖๔} ในวันที่ ๓๐ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๘๐ ในส่วนภายนอกสภานั้นปรากฏว่าภายหลังจากบวรเดชการแตกแยกกระหว่างผู้นำโดย เฉพาะในหมู่คณะราชวรไคทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มพระยาพหล ฯ และหลวงพิบูลสงครามกับกลุ่มพระยามโนปกรณ ฯ กับพระยาทรงสุรเดช ^{๖๕} ภาวะการเมืองที่เสื่อมลงให้เห็นถึงแนวโน้มที่จะมีการใช้กำลังรุนแรงทางการเมืองทวี

^{๖๑} ไทยเคย เรื่องเดิม, หน้า ๕.
^{๖๒} ชก หัสบัวรอด และปรีชา สำนักศึกษารวม เรื่องเดิม, หน้า ๑๒๕.; พ.ต.ค.อนันต์ เสนาวิชิต เรื่องเดิม, หน้า ๒๓.; เสนีดี ศรีมงคล เรื่องเดิม, หน้า ๑๘๖ - ๑๘๗.
^{๖๓} นรนิติ เศรษฐบุตร และ ดร.โกสินทร์ วงศ์สุววัฒน์, เมืองไทยในระบอบรัฐสภา (กรุงเทพฯ ฯ : โรงพิมพ์แพรวพริษาอินเตอร์เนชันแนล, ๒๕๑๗), หน้า ๕๕.
^{๖๔} การยุบสภาสืบเนื่องมาจากการตั้งกระทูของ นายเลียง ไชยกาว เกี่ยวกับเรื่องของการขายที่ดินของทรัพย์สินพระมหากษัตริย์
^{๖๕} วิเทศกรณีย์ เรื่องเดิม, หน้า ๒๓๘.

ความจริงมากยิ่งขึ้นทุกขณะ ในเมื่อมีข่าวลือการตระเตรียมการรัฐประหาร และบุคคลสำคัญภายใน
 คณะรัฐบาลถูกลอบทำร้าย อาทิ การถูกลอบยิงและถูกลอบวางยาพิษบ่อยครั้ง ^{๒๖} จึง เป็นสาเหตุหนึ่ง
 ทำให้บุคคลในคณะรัฐบาลโดยเฉพาะ หลวงพิบูลสงครามซึ่งดำรงตำแหน่ง รัฐมนตรีว่าการกระทรวง-
 กลาโหม หวั่นหวาดคอยมือจึงจำเป็นต้องจัดการลงไปที่จะเป็นทางประกันความปลอดภัยอย่าง เพียงพอ ^{๒๗}
 ทั้งนี้ เมื่อ พ.ศ.๑.พระยาอนุสรณ์รุกรการไถพนจากตำแหน่งอธิบดีกรมตำรวจแล้ว พ.ศ.๑.
 หลวงอภัยเดชจรัส รองอธิบดีกรมตำรวจ ได้รับการแต่งตั้ง เขาคำรงตำแหน่งอธิบดีกรมตำรวจสืบแทน
 ในปี พ.ศ. ๒๔๗๕ และดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทยในวันที่ ๒๑ ธันวาคม พ.ศ.

๒๔๘๖

บทบาทของกรมตำรวจโดยเฉพาะกองตำรวจสันติบาล ต้องรับภาระหน้าที่ในการรักษาความ
 ปลอดภัย สืบสวนจับกุมบุคคลที่พยายามกระทำการอัน เป็นภัยต่อรัฐบาลสืบต่อจากในอดีตมากยิ่งขึ้น
 ในช่วงระยะเวลาที่ พ.ศ.๑.หลวงอภัยเดชจรัส ดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมตำรวจ ปรากฏ
 ว่าได้มีการประชุมพิจารณาโร้การระหว่าง พ.อ.พหล ฯ นายกรัฐมนตรี พ.อ.หลวงพิบูลสงคราม
 และหลวงอภัย ฯ กับนายตำรวจชั้นผู้ใหญ่ ณ ที่ทำการตำรวจสันติบาลหลายครั้งหลายหนแล้ว ต่อมา
 หลวงอภัย ฯ ได้มีคำสั่งให้ตำรวจสันติบาลและตำรวจท้องที่ในพระนครและธนบุรีเตรียมพร้อมในเช้า
 วันเสาร์ที่ ๒๔ มกราคม พ.ศ. ๒๔๘๖ และในตอนบ่ายวันเดียวกันนั้นเองหลวงอภัย ฯ ได้หอบเอกสาร
 ใบบอกใหญ่ไปวังสวนกุหลาบ เพื่อไปพบหลวงพิบูล ฯ อยู่เป็นเวลาราวชั่วโมงครึ่ง จึงลากลับไป ณ
 ที่ทำการสันติบาล ^{๒๘} ต่อจากนั้นปรากฏว่าทหารได้สั่งการ เตรียมพร้อมทุกแห่งในพระนคร คืนวันเสาร์

^{๒๖} อาทิการสังหารจอยคักทำร้ายหนาบานพระยาพหล ฯ อ่างในเรื่องเดียวกันหน้าเดียวกัน,
 การลอบยิงหลวงพิบูลสงครามโดยนายชุม ทัตสายทอง, นายย้ง ประไพศรี, นายลี บุญตา เป็นต้น

^{๒๗} ม.ร.ว.นิมิตรมงคล นวรัตน์, ชีวิตแห่งการรบ ๒ ครั้ง (พระนคร : โรงพิมพ์อักษร-
 เจริญทัศน์, ๒๔๘๕), หน้า ๑๔๖.

^{๒๘} พายัพ โรจนวิภาต, ยุคหมิ่น พิมพ์ครั้งที่ ๒ (สมุทรปราการ : สำนักพิมพ์สื่อ เสถบุตร,
 ๒๕๑๕), หน้า ๒๗.

ที่ ๒๔ มกราคม พ.ศ. ๒๔๘๑ กรมตำรวจได้สั่งเตรียมพร้อมระดมกำลังหน่วยคอมมานโด ^{๖๕} และกอง
ตำรวจสันติบาล รวมกำลังนายตำรวจและนายสิบตำรวจประมาณ ๑๐๐ คนเศษ พร้อมอาวุธครบมือเพื่อ
ออกแยกย้ายการจับกุมผู้ต้องสงสัย ^{๖๖}

ในวันที่ ๒๕ มกราคม พ.ศ. ๒๔๘๑ กรมตำรวจได้เริ่มปฏิบัติการ ^{๖๗} จับกุมผู้ต้องสงสัยร่วมมือกันเป็น
ปฏิบัติการตำรวจ ^{๖๘} ตามคำสั่งของอธิบดีกรมตำรวจ การเริ่มจับกุมครั้งนี้เริ่มขึ้นตั้งแต่เวลา ๔.๓๐ น.
ของวันที่ ๒๕ มกราคม พ.ศ. ๒๔๘๑ ผู้ที่ถูกจับกุมในวันแรกได้แก่ พลโทพระยาเทพหัสดิน พระยาอุดม-
พงศ์เพ็ญสวัสดิ์ พระวชิรภาคภักดิ์ ร.อ.หลวงภักดีภูมิวิภาค ร.ท.เมฆพงศ์ เทพหัสดิน ฯ บุคพันธ์
เทพหัสดิน ฯ พ.อ.พระสิทธิเรืองเกษพล พ.ต.พระสุวรรณหงษ์ นายมังกร สามเสน ^{๖๙} เจ้าหน้า
ตำรวจได้ควบคุมตัวไว้ที่กองตำรวจสันติบาล ห้ามเยี่ยมและประกันเด็ดขาด

ในเช้าวันนั้นเอง ได้มีแถลงการณ์ของกรมโฆษณาการออกกระจายเสียงทางวิทยุความว่า
"ควยเมื่อเช้านี้เวลา ๔.๓๐ น. ทางราชการได้ดำเนินการสั่งจับกุมบุคคลที่คิดก่อการไม่สงบแก่ชาติ
และคิดประทุษร้ายต่อชีวิตสมาชิกสำคัญ ๆ แห่งรัฐบาล หลายท่านควยก็เพื่อที่จะเปลี่ยนแปลงระบอบ
การปกครองและเปลี่ยนแปลงรัฐบาลนี้ โดยคิดจะเชิญพระปกเกล้า ฯ หรือสมเด็จพระนเรศวร
สวรรคตวรพินิต มาเป็นกษัตริย์ต่อไป...." แต่เนื่องในการสั่งจับกุมคราวนี้ เท่าที่ทางราชการได้รับ
รายงานมาแล้วในวันนี้ ได้มีเหตุการณ์เกิดขึ้นบางรายถึงแก่ชีวิตและบาดเจ็บคือ ๑. พ.ต.หลวง-
ราษฎร์ถาวร นายทหารกองหนุน ได้ยิงเจ้าหน้าที่มาดเจ็บขณะที่เขาทำการจับกุม ฝ่ายเจ้าหน้าที่ป้องกัน
ยิง พ.ต.หลวงราษฎร์ถาวรถึงแก่กรรม ๒. พ.ต.หลวงวรพงษ์ชัช ชูบังคับกองตำรวจปากหนัง....
ทางราชการได้ให้นายตำรวจสันติบาลไปเชิญตัวมายังกรุงเทพฯ ฯ ระหว่างทางที่กำบลสถานีจังหวัดชุมพร

^{๖๕} ไทยน้อย เรื่องเดิม, หน้า ๒๕๕.

^{๖๖} พายัพ โรจนวิภาค เรื่องเดิม, หน้า ๒๕.

^{๖๗} ครูที่ปรึกษา, "ความขัดแย้งมิใช่สิ่งที่ชั่วร้าย," รวมประชาชาติ, วันพฤหัสบดีที่ ๑๔
ธันวาคม ๒๕๑๔, หน้า ๑๓.; ประมต นันต๊ะตะกูล, "ปกิณกะการเมือง," การเมืองและสังคม
(กรุงเทพฯ ฯ : หน่วยผลิตเอกสารมหาวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๕) หน้า ๘๖๕ - ๘๖๖.

^{๖๘} เรื่องเดียวกันหน้าเดียวกัน.

พ.ต.หลวงวรวงษาฯ ได้ทำลายชีวิตตนเองเสีย...^{๑๓} นอกจากนี้ยังมีรายงานของ น.ท.หลวงสุ่นาวัน-
 วิวัฒน์ ร.น. ข้าหลวงประจำจังหวัดปัตตานี ได้รายงานต่อกระทรวงมหาดไทยว่า ในการกวาดล้าง
 ครั้งใหญ่ที่ ร.ต.อ.ขุนพันรักษ์ราชเดช กองตรวจสายที่ ๔ ประจำจังหวัดสงขลา ได้จับกุมหลวงสงคราม-
 วิจารย์ ตามรายงานปรากฏว่า ในวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๘๑ ขณะที่เจ้าหน้าที่ตำรวจควบคุมผู้ต้องหา
 มาถึงตำบลโคกโพธิ์ โดยมีโจรมลายู ๘ คน และโจรจีนได้ทำการแย่งชิงตัวหลวงสงครามวิจารย์ และได้
 เกิดการต่อสู้ระหว่างตำรวจและหลวงสงครามวิจารย์ ในที่สุดจึงยิงหลวงสงครามวิจารย์ตาย ^{๑๔}

ในวันที่ ๒๕ มกราคมนั้นเอง หนังสือพิมพ์ประมวลวันโคลงข่าวว่า พ.อ.พระยาทรงสุรเดช
 ถูกเชิญตัวมากระทรวงกลาโหม พร้อมกับ พ.อ.หลวงมหิโยธิ บุญคุ้มการณพลที่ ๕ จังหวัดราชบุรี
 ภายใต้การควบคุมของตำรวจสันติบาลเพื่อการสอบสวน ส่วนนายทหาร ๒๕ คน ที่มารับการฝึกอบรมจาก
 เชียงใหม่ที่ราชบุรีได้ถูกส่งตัวกลับเชียงใหม่ ^{๑๕}

ในวันเดียวกันนั้นเองได้มีการสนทนากับต่าง ๆ เพื่อค้นหาหลักฐานประกอบการจับกุม อาทิ
 วังของ ม.จ.วงศ์นิรชร เทวกุล, ม.จ.ฉัตรมงคล โสณกุล, ม.จ.ถาวรมงคล ไชยจันทร์, ม.ร.ว.
 ชัยดิษฐ์ บริพัตร, กรมหมื่นเทเวศร์ วโรทัย, บ้านนายเลียง ไชยกาล, นายโชติ แพร่พันธ์, ร.ท.
 ถนอม ศาละลักษิ์ ฯลฯ ซึ่งการค้นพบเอกสาร ๓ ฉบับที่บ้านนายเลียง ไชยกาล, หมู่ ๓ ซอกที่บ้าน
 ร.ท.ถนอม เอกสาร ๑ ฉบับและยา ๑ ซอก ที่วังกรมขุนชัยนาท นเรนทร เป็นต้น และตำรวจสันติ-
 บาลได้อารักขามันและวังเหล่านั้น ^{๑๖}

ในวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๘๑ พ.อ.พระยาทรงสุรเดช และนายทหารคนสนิทได้เดินทาง
 โดยรถไฟไปสู่อำเภออรัญประเทศ ภายใต้การควบคุมของตำรวจสันติบาลกลุ่มหนึ่งพร้อมอาวุธครบมือ

^{๑๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๓ - ๒๔.; สมุท ร สุรักชยะ, ๒๒ การปฏิวัติไทยและรัฐประหาร
สมัย ๔๕ - ๑๑ (พระนคร : โรงพิมพ์สื่อการพิมพ์, ๒๕๑๓), หน้า ๒๒๗.; โยนน้อย เรื่องเดิม,
 หน้า ๒๕๖.

^{๑๔} วิเทศกรณีย์ เรื่องเดิม, หน้า ๒๒๕ - ๒๒๖.

^{๑๕} พายัพ วิจารณ์ภาค เรื่องเดิม, หน้า ๒๕.

^{๑๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓ - ๓๑.; วิเทศกรณีย์ เรื่องเดิม, หน้า ๒๒๖ - ๒๒๗.

คอยสังเกตุการณ์อยู่ห่าง ๆ จนถึงขณะเป็ญ^{๗๗} โดยหนังสือพิมพ์ประจำวันได้ลงข่าวว่ามีจุดหมายปลายทางคือ กรุงไซ่งอน^{๗๘}

วันเดียวกันนั่นเอง ร.ท.จ.เดเร กลับจากการเดินทางไปทางจังหวัดโดยถูกควบคุมตัวที่สถานีรถไฟ นอกจากนั้น กรมขุนชัยนาท นเรนทร ได้ถูกอารักขาโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจสันติบาลมาตลอดทางจากทางจังหวัด เมื่อถึงกรุงเทพฯ ได้มีนายตำรวจชั้นผู้ใหญ่หลายรายไปยังกองตำรวจสันติบาล และนับแต่นั้นก็ถูกควบคุมอารักขาของตำรวจสถานีพระราชวัง^{๗๙}

ในวันที่ ๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๘๖ กระทรวงมหาดไทยได้เสนอร่างพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลพิเศษ เขาสุภานุภาพแทนราชบุรี โดยสกรับหลักการด้วยคะแนนเสียง ๖๖ ต่อ ๓๔^{๘๐}

หนังสือพิมพ์ไทยใหม่ได้เสนอข่าวในช่วงสัปดาห์ที่ ๒ ของเดือนกุมภาพันธ์ ว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจแม่ของสอนได้รับคำสั่งจากอธิบดีกรมตำรวจให้ไปทำการค้นเอกสารทางกรม เมืองที่บ้าน คร. โชติคุ้มพันธ์ ปราบกว่าไม่พบหลักฐานใด ๆ ทั้งสิ้น^{๘๑} และในวันที่ ๘ กุมภาพันธ์ เจ้าหน้าที่ตำรวจได้จับกุม ร.อ.ขุนคลังพลพุดเท และ ร.อ.แสง และตำรวจสันติบาลได้นำตัวมากรุงเทพฯ ในวันที่จันทร์ที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๘๖ หนังสือพิมพ์หลายฉบับได้ลงข่าวว่า พ.ต.ต.ขุนนามพุดเท ถูกจำกัดการตำรวจจรรยาจรได้ถูกเชิญตัวไปสอบสวนและถูกกักบริเวณอยู่ในกองตำรวจสันติบาล^{๘๒}

วันที่ ๑๗ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๘๖ หนังสือพิมพ์ไทยใหม่ได้เสนอบทความว่า "...หลวงอดุลย์-เดชจรัส อธิบดีกรมตำรวจได้แจ้งแก่ผู้ใหญ่ในคณะรัฐบาลว่าการที่ยังไม่ยอมแถลงให้ประชาชนทราบก็เพราะจะรวมเป็นรายละเอียดยกแถลงในคราวเดียว.... อนึ่งการจับกุมคราวนี้ไม่มีใครรู้ว่าผู้ถูกควบคุมมีจำนวน

^{๗๗} ไทยน้อย เรื่องเดิม, หน้า ๑๒๓ - ๑๓๔.; โจนวิภาต เรื่องเดิม, หน้า ๒๕.
^{๗๘} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๖.
^{๗๙} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๖ - ๓๗.
^{๘๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๔ - ๓๕.; วิเทศกรณีย์ เรื่องเดิม, หน้า ๒๕.; ประยูทธสิทธิพันธ์, ประวัติศาสตร์การเมืองไทย (พระนคร : โรงพิมพ์มิตรสยาม, ๒๕๑๖) หน้า ๓๑๕.
^{๘๑} พายัพ โจนวิภาต เรื่องเดิม, หน้า ๓๕.
^{๘๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๕ - ๓๗.

เท่าไร นอกจากหลวงอดุลย์ ฯ ผู้เดียวเท่านั้น หลวงอดุลย์ ฯ จะเปิดเผยเมื่อการสอบสวนเสร็จและ
ส่งรายชื่อผู้ต้องหาอันแท้จริง เสนอยังรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย....” ๘๓

ต่อจากนั้น กรมตำรวจได้ออกแถลงการณ์ในวันที่ ๑ มีนาคม ว่ากรมตำรวจได้ปลดและจับกุม
ร.ต.อ.นอม เทวกุ๊ปได้โดยกรมตำรวจแถลงว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจได้ค้นพบเอกสารในคำหนักของนายพลตรี
หม่อมเจ้าวงศ์วิชร เทวกุล ในบรรดาเอกสารหลายฉบับนั้น มีลายมือของนายร้อยตำรวจเอกนอม เทวกุ๊ป
ซึ่งมีข้อความในสำเนาที่ติดอยู่ด้วย ทางกรมตำรวจถือว่า ร.ต.อ.นอม เทวกุ๊ป เป็นผู้ชักชวนอย่าง
รุนแรงและเป็นกบฏ ๘๔

การจับกุมครั้งใหญ่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจครอบคลุมทั้งหมด ๕๑ คน ในข้อหาเป็นกบฏต่อรัฐบาล
ครั้งนี้ปรากฏว่า ทางเจ้าหน้าที่ตำรวจได้เบ็ดเสร็จหลักฐานจากการค้นและจับกุมจากบ้านของพระยาอุดม-
พงษ์เพ็ญสวัสดิ์, ร.อ.ขุนคลังชลพุกเท, วังของ ม.จ.ฉัตรมงคล โสณกุล เป็นต้น ๘๕

ภายหลังจากการจับกุมครั้งใหญ่ปรากฏว่า พ.อ.พระยาฯ หลด ฯ ได้ทำการทักท้วงเสมอตั้งแต่
อดีต ๘๖ แต่กระนั้นอธิบดีกรมตำรวจก็ได้ให้เจ้าหน้าที่ตำรวจสันติบาลติดตามความเคลื่อนไหวเสมอมา
ในวันที่ ๑๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๘๖ ได้มีบุคคลคณะหนึ่งจางวานให้นายยัง ประไพศรี ลอมบิง
หลวงพิบูลสงครามแต่ไม่สำเร็จ ในที่สุด นายยัง ประไพศรี ถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจยิงตาย ๘๗

ในวันที่ ๙ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๘๖ นายดี บุญตา ถนนมิตรภาพในบางหลวงพิบูลสงครามได้พยายาม
จะลอมบิงหลวงพิบูลสงคราม แต่ไม่ประสบความสำเร็จ ๘๘ และถูกจับส่งห้องศาลร่วมกับมีบุคคลที่
ถูกจับกุมเมื่อครั้งวันที่ ๒๕ มกราคม

๘๓ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๗.

๘๔ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๖.

๘๕ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๖ - ๔๖.

๘๖ วิเทศกรณีย์ เรื่องเดิม, หน้า ๒๖๖.

๘๗ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๔ - ๕๖.; ไทยน้อย เรื่องเดิม, หน้า ๒๕๕.

๘๘ วิเทศกรณีย์ เรื่องเดิม, หน้า ๕๗ - ๖๔.

ในวันที่ ๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๖ ปรากฏว่าได้มีผู้ลงนามวางยาพิษหลวงพิมพ์สงครามอีกกับ
ครอบครัวและบุคคลสำคัญอีกหลายคน อาทิเช่น พ.ท.หลวงยุทธศาสตร์ โกศล ร.น., ร.อ.เมธา ศรี-
ยานนท์, พ.ท.หลวงประหารวิบุรณ เป็นต้น ^{๕๕}

ในเดือนเมษายน พ.ศ. ๒๔๘๖ ทางกรมตำรวจได้ออกหมายจับ พ.อ.พระยาฤทธิอาคเนย์
ฐานเป็นผู้ร้ายการเมืองควยสินบนนำจับรางวัลเงิน ๑๖,๐๐๐ บาท ^{๕๖} และในวันที่ ๑๕ เมษายน พ.ศ.
๒๔๘๖ เวลา ๑๖.๐๐ น. ได้มีการเริ่มพิจารณาคดีบุคคลที่ถูกควบคุมตัวไว้ชุดแรก ๑๓ คน ^{๕๗}

ผลของการตัดสินคำพิพากษาของศาลพิเศษ ปรากฏว่า ศาลตัดสินให้ประหารชีวิตบุคคลผู้กระทำ
ความผิด ๑๔ คน จำคุกตลอดชีวิต ๒๕ คน และปล่อยตัวพ้นข้อหาไปทั้งสิ้น ๙ คน ^{๕๘}

ซึ่งภายหลังการตัดสินของศาลพิเศษ ปรากฏว่าหลวงพิมพ์สงครามซึ่งเป็นนายรัฐมนตรี ได้ให้
สัมภาษณ์ว่า "รอดชีวิตมาได้ก็เพราะผมไปยอมเขียนขอเขาได้เพียง ๓ คนเท่านั้น ที่อื่น ๆ หลวงอดุลย์ฯ
เขาไม่ยอม....ผมเขียนไปนอนแต่หลวงอดุลย์ฯ ไม่ยอม ไปคว่าเอาตราค่ามาตั้ง เผื่ออยู่นานอง แล้วพูด
ว่าทำไมเขียนไปยอมเด็กชาด...." ^{๕๙} นายตนาได้บันทึกว่าจอมพล ป. ยอมรับว่ากลัวหลวงอดุลย์ฯ ^{๕๙}

บุคคลที่ถูกลงโทษตามคำกล่าวหาว่าสมคบกันกับกบฏศรีสุราษฎร์ ร่วมกันประทุษร้ายบุคคลสำคัญในคณะ
รัฐบาลนั้น ปรากฏว่ามีผู้อ้างหลักฐานในภายหลังว่า ในบรรดามุขลบทูกจับครั้งนี้ส่วนใหญ่ไม่เคยรู้จักกัน
มาก่อน และไม่ใคร่มีส่วนรู้เห็นกับการตั้งข้อหาของเจ้าหน้าที่ตำรวจเลยทั้งสิ้น ^{๕๕} พายัพ โรจนวิภาค
(นามแฝง) ได้เขียนไว้ว่า

^{๕๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๕ - ๓๓.

^{๕๖} พายัพ โรจนวิภาค เรื่องเดิม, หน้า ๔๔.

^{๕๗} เรื่องเดียวกันหน้าเดียวกัน.

^{๕๘} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๓ - ๔๕.; วิเทศกรณีย์ เรื่องเดิม, หน้า ๒๔๔ - ๒๔๕.

^{๕๙} สว่าง ลานเหลือ เรื่องเดิม, หน้า ๒๓.; ไทยนอย เรื่องเดิม, หน้า ๒๑๑ - ๒๑๔.

^{๕๘} สว่าง ลานเหลือ เรื่องเดิม, หน้า ๒๓.

^{๕๕} คู่มือละเอียดใน พระยาเทพหัสดิน ณ อยุธยา, "ข้าพเจ้าไม่ได้เป็นกบฏ," ในสมาคม
นักข่าวแห่งประเทศไทย, รวบรวม, เมืองแรกประชาธิปไตย, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มิตรนราการพิมพ์,
๒๕๑๒) หน้า ๒๑๔.; ม.ร.ว.นิมิตรมงคล นวรัตน์, "ชีวิตของกบฏและการตั้งศาลพิเศษ," เรื่องเดียวกัน,
หน้า ๒๔๖ - ๒๕๓.

" เป็นสิ่งที่น่าขบขันพอใช้ที่มีผู้ต้องหารวมทั้งสิ้น ๕๖ คนนั้น มีที่รู้จักกันไม่ถึง ๑ ใน ๑๐ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมขุนชัยนาทนเรนทร ไม่เคยทรงรู้จักใครในพวกที่ต้องคดีร่วมกันครั้งนี้ นอกจากเจ้าคุณเทพ หัสดีน เจ้าคุณอุทุมพรหมเพ็ญสวัสดิ์ และพระสิทธิเวียงเกษม ส่วนเจ้าคุณเทพหัสดีนก็ไม่เคยรู้จัก นายทอง ขางชาญกุล นายละมัย แจ่มสมบูรณ์ นายถนอม โภชนพันธ์ พระวุฒิภาภักดิ์ ดร.โชติ คุ้มพันธ์ และนายบัณฑิต วิมลวิภาค ซึ่งเป็นข้าราชการฝ่ายพลเรือน.... เมื่อมีข่าวว่า จ. เปรตศาละลักษณจะมา พวกเราส่วนมากไม่เคยรู้ว่าเขามีรูปร่างหน้าตาเป็นอย่างไรก็อดตั้งตาคู.... จำเลยทั้ง ๕๖ คน ถูกฟ้องรวมในคดีเดียวกัน แต่สำนวนฟ้องแยกออกเป็น ๑๔ สำนวน นายสี บุญตา ที่ใช้อาวุธปืนยิงหลวงพิบูลสงครามในบ้านพัก ป.ต.อ. บางข้อ ถูกฟ้องรวมสำนวนเดียวกับพระสุวรรณหิต แต่หาประหลาดที่พระสุวรรณหิต กับ นายสี บุญตา ไม่เคยรู้จักกันมาก่อนเลย ร.อ.เพชร สุขสว่าง ร.อ.ชลอ เอ็มเกี๊ว ร.ท.เจียม เอี่ยมกะบุช หลวงศิริราชพิชัย นายถนอม โภชนพันธ์ จายงและนายทอง ขางชาญกุล ถูกฟ้องรวมสำนวนกัน แต่บุคคลเหล่านี้ไม่เคยรู้จักสามนายทหารที่กล่าวมาข้างต้นก่อนเลยอีกเหมือนกันพ.อ.พระสิทธิพลเวียงเกษม เคยเป็นเพื่อนกับการทหารรวม ภายหลังการปรามปรามกบฏวรเคชเสร็จจึงส่งลง ถูกย้ายมาเป็นจ. เปรตทหารบกพร้อม ๆ กับเป็นสมาชิกสภา ฯ ประเภทสอง และเป็นรัฐมนตรี แต่มีความใกล้ชิดกับ พ.อ.พระยาทรงสุรเดช เช่นเดียวกับบุคคลอื่น ๆ ที่เป็นศิษย์.... พันโทพระสุวรรณหิตเองก็เป็นสายลับของตำรวจสันติบาลหมายเลข ๑๑๑ เพื่อสืบความเคลื่อนไหวของ เจ้าคุณเทพหัสดีน และถูกจับกุมในที่สุด.... เป็นต้น" ๕๖

๕๗ บทบาทของตำรวจในช่วง พ.ศ. ๒๔๘๑ หลวงอุบลย์ เคชจรัส เป็นอธิบดีกรมตำรวจ นอกจากการจับกุมบุคคลที่เป็นภัยต่อบุคคลสำคัญในคณะรัฐบาลซึ่งนับตั้งแต่พระยาทรงสุรเดชแล้ว พ.อ.พิบูลสงคราม ได้มีนโยบายสร้างลัทธิชาตินิยมอย่างแรงกล้าโดยการต่อต้านชาวจีนซึ่ง เป็นชนกลุ่มน้อยที่มักจะก่อปัญหาอยู่เสมอ ๕๗

โดยในช่วงก่อนเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๘๑ อธิบดีกรมตำรวจได้มีคำสั่งให้กวาดล้างจับกุมชาวจีน ทั้งนี้เพราะทางการสืบทราบมาว่า บุคคลเหล่านี้จับกลุ่มชุมนุมกันจะก่อการร้ายตามสถานที่ต่าง ๆ

๕๖ พายัพ โรจนวิภาค เรื่องเดิม, หน้า ๕๖ - ๕๗.

๕๗ David A. Wilson, op.cit., p. 120.

เช่น บ้านหวาย, ป่าปราบ, จักรวรรดิ, สามยอด, สามแยก ฯลฯ เป็นจำนวนคนกว่า ๕,๐๐๐ คน ^{๕๔}

ในวันที่ ๑๑ กันยายน พ.ศ. ๒๔๔๑ ^{๕๕} พ.อ.พระยาพลฯ ได้ประกาศยุบสภาแทนอันสาเหตุ
เนื่องมาจากการไม่รับหลักการร่างพระราชบัญญัติงบประมาณประจำปี ^{๕๖} และ พ.อ.หลวงพิบูลสงคราม
ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นนายกรัฐมนตรีในวันที่ ๑๖ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๔๑ ^{๕๗} บทบาทและสถานภาพของ
กรมตำรวจได้ถูกเปลี่ยนแปลงไปอีกครั้งหนึ่งโดย พ.ต.อ.หลวงอภุชย์ เศรษฐวิสัย อธิบดีกรมตำรวจ ได้รับ
การแต่งตั้งให้เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย ^{๕๘} และจากการแถลงนโยบายต่อรัฐสภา
ปรากฏว่านโยบายของกระทรวงมหาดไทยนั้น ในข้อที่ ๑ ความว่า "๑. ความปลอดภัยของประชาชน
ในเรื่องโจรผู้ร้ายและการละเมิดอันเป็นอาชญากรรม ๆ จะจัดการป้องกันและปราบปรามโดยทั่วกัน เพื่อ
การนี้จะได้ให้ตำรวจเข้ารับหน้าที่การสอบสวนจากเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองโดยลำดับ และปรับปรุงกฎหมาย
ในเรื่องนี้ หวังจะได้เพิ่มจำนวนและปรับปรุงสมรรถภาพของตำรวจและอัยการให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น" ^{๕๙}

ระหว่างปี พ.ศ. ๒๔๔๔ - ๒๔๔๕ อันเป็นช่วงสงครามโลกครั้งที่ ๒ นั้น ปรากฏว่า ตำรวจได้
ทำการต่อต้านญี่ปุ่นและมีส่วนช่วยเหลือรบหนีในการปฏิบัติงานของหน่วยเสรีไทยเป็นอย่างมาก ^{๖๐}
พล.ต.ต.หลวงอภุชย์ฯ ในฐานะรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย และอธิบดีกรมตำรวจ มีหน้าที่

^{๕๔} วิเทศกรณีย์ เรื่องเดิม, หน้า ๒๑๑.

^{๕๕} ประกาศแต่งตั้งนายกรัฐมนตรี, ราชกิจจานุเบกษา แผนกกฎหมาย เล่มที่ ๕๕ ตอนที่ ๕๔
(๑๖ ธันวาคม ๒๔๔๑), หน้า ๗๖๖.

^{๕๖} คูรายละเอียดในเรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๒๓ - ๒๒๒.; รายงานการประชุมสภาฯ
ครั้งที่ ๒๑/๒๔๔๑ (สามัญ) สมัย ๒ วันที่ ๑๑ กันยายน พ.ศ. ๒๔๔๑.

^{๕๗} ประกาศแต่งตั้งนายกรัฐมนตรี, ราชกิจจานุเบกษา แผนกกฎหมาย เล่มที่ ๕๕ ตอนที่ ๕๔
(๑๖ ธันวาคม ๒๔๔๑), หน้า ๗๖๖.

^{๕๘} วิเทศกรณีย์ เรื่องเดิม, หน้า ๒๔๖.

^{๕๙} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๕๗.

^{๖๐} นวนิติ เศรษฐบุตร และ ดร.โกสินทร์ วงศ์สุววัฒน์ เรื่องเดิม, หน้า ๕๕.

เป็นรองหัวหน้าเสรีไทยในประเทศไทย โดย พล.อ.เนตร เชมะโยธิน ได้ให้เหตุผลไว้ว่า "....
 อยู่ในฐานะเหมาะสมอย่างยิ่ง เพราะมีกำลังตำรวจทั่วประเทศอยู่ในมือ และยิ่งกว่านั้นยังเป็นรัฐมนตรี
 ช่วยมหาดไทยซึ่งมีอำนาจสั่งฝ่ายปกครอง...." ^{๑๖๕} การปฏิบัติการของตำรวจนั้น อธิบดีกรมตำรวจ
 ไกลสง ร.ต.ท.ธานี สาทรกิจ ไปปฏิบัติการตามเรียงสูงในแขวงฉนวน ^{๑๖๖} ภายใต้บังคับบัญชาโดยตรง
 ของอธิบดีกรมตำรวจ และมี พล.ต.ท.ชวลิต ตรีมิตรการ เป็นบังคับการ มณฑลสำคัญในงานใต้ดินใน
 ๓ วันคือส่งตำรวจสันติบาลไปรับการฝึกการใช้อาวุธและการรบแบบใต้ดินที่เกาะลังกา ^{๑๖๗} ๓ ฐาน
 ฐานแรกมี ร.ต.อ.รัตน์ วัฒนมหาดิน เป็นหัวหน้า ฐานที่สอง ร.ต.ท.เจริญ สุวรรณบุสิโก เป็นหัวหน้า
 ฐานที่สาม จ.ส.ต.วารินทร์ พลชาติ เป็นหัวหน้า ^{๑๖๘} ส่วนภาระกิจภายในประเทศนั้น นายตำรวจกลุ่ม-
 หนึ่งได้รับหน้าที่ให้ดำเนินการในใต้ดินภายใต้การบังคับบัญชาโดยตรงของ "พูเลา" ^{๑๖๙} (อธิบดีกรมตำรวจ)
 และในส่วนภูมิภาคก็ไดวางสายงานด้านการสืบสวนและปฏิบัติการของฝ่ายตำรวจและเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง
 ในการให้การสนับสนุนการปฏิบัติการทั่วประเทศ ^{๑๗๐} ในช่วงระยะเวลานี้ ตำรวจได้รับมอบหมายให้สืบหา
 ขบวนการและต่อต้านการยึดครองของญี่ปุ่น และกำจัดการสนับสนุน อาทิเช่น กงฉินยาวิชย์ ปานะนนท์
 รัฐมนตรีได้ถูกตำรวจจับกุมคุมขังที่กองตำรวจสันติบาล ซึ่งต่อมาตำรวจได้แถลงข่าวว่า นายวิชย์ ฯ ซึ่ง
 ใ้ให้การสนับสนุนญี่ปุ่นกระทำการอัตวินิบาตกรรมผูกคอตายในที่คุมขังของสันติบาล ^{๑๗๑} เป็นต้น

ในวันที่ ๑๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๘๕ นี้พระบรมราชโองการแต่งตั้งคณะรัฐมนตรี โดยที่จอมพล
 ป.พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี ปรากฏว่า พล.ต.ท.อภูลักษณ์ อภูลเกษรวิธ ได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี

^{๑๖๕} พลเอกเนตร เชมะโยธิน, งานใต้ดินของพันเอกโยชิ (พระนคร : เกษมบรรณกิจ, ๒๕๑๑),
 หน้า ๕๘.

^{๑๖๖} เรื่อง เดียวกัน, หน้า ๕๘.
^{๑๖๗} เรื่อง เดียวกัน, หน้า ๕๘.
^{๑๖๘} เรื่อง เดียวกัน, หน้า ๒๑๔ - ๒๑๕.
^{๑๖๙} เรื่อง เดียวกัน, หน้า ๗๔.
^{๑๗๐} คุรายละเอียดเพิ่มเติมใน เสน่ห์ ศรีมงคล เรื่อง เกม, หน้า ๑๕๔ - ๒๑๕., ๒๒๗ - ๒๕๒.
^{๑๗๑} ไทยนอย เรื่อง เกม, หน้า ๘๖.

ว่าการกระทรวงมหาดไทย พร้อมกับตำแหน่งอธิบดีกรมตำรวจอีกตำแหน่งหนึ่ง จนกระทั่ง ในวันที่ ๑๔ กันยายน พ.ศ. ๒๔๔๒ พล.ต.ท.อดุลย์ อดุลเดชจรัส ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นรองนายกรัฐมนตรีอีกตำแหน่งหนึ่ง ๑๑๒ ต่อมาภายหลังที่รัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงครามได้แต่งตั้งร่างพระราชบัญญัติเพื่ออนุมัติพระราชกำหนดตั้งนครบาลเพชรบูรณ์และสร้างพุทธมณฑล ๑๑๓ ในวันที่ ๑ กันยายน พ.ศ. ๒๔๔๘ นายทวี บุณยเกตุ ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ๑๑๔ พล.ต.อ.อดุลย์ อดุลเดชจรัส ได้รับตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทยอีกตำแหน่งหนึ่ง และต่อมาในวันที่ ๑๗ กันยายน พ.ศ. ๒๔๔๘ เมื่อ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช ได้รับตำแหน่งนายกรัฐมนตรี พล.ต.อ.อดุลย์ อดุลเดชจรัส ได้รับแต่งตั้งเป็นรองนายกรัฐมนตรี ๑๑๕ อีกตำแหน่งนอกจากตำแหน่งอธิบดีกรมตำรวจ จนเกษียณอายุ นอกจากนี้ภายหลังจากพ้นจากตำแหน่งอธิบดีกรมตำรวจแล้ว พล.ต.อ.อดุลย์ อดุลเดชจรัส ยังได้รับตำแหน่งบัญชาการทหารบก ในสมัยนายปรีดีเป็นนายกรัฐมนตรี ๑๑๖ ต่อจากนั้นได้รับตำแหน่งบัญชาการตรวจการแทนพระองค์ในทวงปี พ.ศ. ๒๔๕๖ - ๒๔๕๗ อีกด้วย ๑๑๗

๔. พล.ต.ท.พระรามอินทรา (พ.ศ. ๒๔๔๘ - พ.ศ. ๒๔๕๙) ภายหลังจากที่การพ้นตำแหน่งของอธิบดีกรมตำรวจของ พล.ต.อ.อดุลย์ อดุลเดชจรัส พล.ต.ท.พระรามอินทราได้รับการแต่งตั้งให้เป็นอธิบดีกรมตำรวจสืบแทนในขณะนั้น ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช ๑๑๘ นายควง อภัยวงศ์ ๑๑๙ นายปรีดี

๑๑๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๖๕.

๑๑๓ นรนิติ เศรษฐบุตร และ ดร.โกสินทร์ วงศ์สุววัฒน์ เรื่องเดิม, หน้า ๕๖ - ๕๗.

๑๑๔ เสนีย์ ศรีมงคล เรื่องเดิม, หน้า ๒๔๖ - ๒๔๘.; ประกาศแต่งตั้งนายกรัฐมนตรี, ราชกิจจานุเบกษา แผนกตุลาฯ เล่มที่ ๒๒ ตอนที่ ๘๗ (๑ กันยายน ๒๔๔๘), หน้า ๕๖๗.

๑๑๕ เสนีย์ ศรีมงคล เรื่องเดิม, หน้า ๓๖ - ๓๕.

๑๑๖ วิเทศกรรณีย์ เรื่องเดิม, หน้า ๗๖.

๑๑๗ พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าจุลจักรพงษ์ เรื่องเดิม, หน้า ๗๘.

๑๑๘ ๑๗ กันยายน พ.ศ. ๒๔๔๘ - ๖ มกราคม พ.ศ. ๒๔๔๙

๑๑๙ ๓๑ มกราคม พ.ศ. ๒๔๔๙ - ๒๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๔๙

พนมยงค์^{๑๒๐} ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ซึ่งอยู่ในช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง เสรีจีนลงใหม่ ๆ ภาวะการณ์ในทางการ เมืองอยู่ในสภาพไม่มั่นคงนัก อาทิ เกิดปัญหากรณีไทยเป็นประเทศที่รัฐบาลสมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม ยอมเขาเป็นฝ่ายผู้แพ้สงคราม ปัญหากรณีการร่างพระราชบัญญัติอาชญากรรมสงคราม ปัญหาชาวจีนในประเทศไทย และปัญหาอื่น ๆ อีกมากมาย^{๑๒๑} โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวันที่ ๕ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๘๕ เกิดเหตุการณ์กรณีพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล ฯ สวรรคต^{๑๒๒} อธิบดีกรมตำรวจในฐานะหัวหน้าเจ้าพนักงานสอบสวนได้รับข่าวในขณะที่กำลังประชุมอยู่กับ นายปรีดี พนมยงค์ ผู้บังคับการตำรวจสันติบาล คุยคุ้ยทำเนียบหาข่าว แต่คณะที่ประชุมคิดว่าจะไปถึงที่เกิดเหตุเป็นเวลาล่วงจากนั้นถึง ๔ ชั่วโมง โดยที่อธิบดีกรมตำรวจเป็นพนักงานสอบสวนคนแรกที่ไปถึงที่เกิดเหตุ^{๑๒๓} ภายหลังจากนั้นกรมตำรวจได้เริ่มทำการสอบสวนคดีนี้ โดยมี พล.ต.ท.พระรามภินทรา พ.ศ.อ.หลวงสัมมาหรือสุขุมวาท ผู้บังคับการตำรวจสันติบาล พ.ศ.ท.ประสงค์ ลิ้มอักษร รองผู้บังคับการตำรวจสันติบาล เป็นหัวหน้าเจ้าพนักงานสอบสวน ภายใต้อการควบคุมอย่างใกล้ชิดของนายปรีดี พนมยงค์ นายกรัฐมนตรี อาทิ กรณีเอกสารชั้นสูทรสำ เหตุการณ์สวรรคต นายปรีดีมีความเห็นว่าแพทย์ควรรายงานแต่เพียงว่าถูกอาวุธทางไหน ออกทางไหน ถูกส่วนใด และเป็นเหตุให้ตายหรือไม่เท่านั้น^{๑๒๔} ผลการชันสูตร นายก ฯ โคปรีภักว่าควรประกาศแก่ประชาชนอย่างไร สวรรคตเพราะกระเพาะอาหารได้

^{๑๒๐} ๒๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๘๕ - ๘ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๘๕ และ ๘ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๘๕ - ๕ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๘๕ และ ๑๑ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๘๕ - ๒๓ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๘๕

^{๑๒๑} คุุรายละเอียดยใน วิเทศกรณีย์ เรื่องเดิม; สว่าง อานเหลือ เรื่องเดิม; เจษฎา อูรุษิพนธ์ เรื่องเดิม.

^{๑๒๒} คุุรายละเอียดยใน น.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช, แฟ้มการเมือง (พระนคร : โรงพิมพ์กาญจนาภิเษก, ๒๕๑๓), หน้า ๒๕๑ - ๒๕๒.; สรรใจ แสงวิเชียร และวิมลพรรณ ปัทมวิชัย, กรณีสวรรคต ๕ มิถุนายน ๒๔๘๕ (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กรุงสยามการพิมพ์, ๒๕๑๗).

^{๑๒๓} น.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช เรื่องเดิม, หน้า ๒๕๕, ๒๕๖.

^{๑๒๔} คำให้การของนายแพทย์หลวงนิตยเวทวิศิษฐ์ อ่างใน สรรใจ แสงวิเชียร และวิมลพรรณ ปัทมวิชัย เรื่องเดิม, หน้า ๔๑.

หรือไม่ การให้ประชาชนรู้ว่าอย่างไร ^{๑๒๕} นอกจากนี้นายปรีดีจะเป็นผู้กำหนดให้ตำรวจจัดการว่าจะ
 นำผู้ใดมาสอบสวนก่อนหรือหลังตามลำดับ ก่อนการดำเนินการสอบสวน และได้เรียก พ.ต.ท.ประสงค์
 ลิมอักษร และ พ.ต.ท.ประเสริฐ ลิมอักษร ไปพบ และพูดว่า ตำรวจปรีดีเชื่อว่าเป็นการปลงพระชนม์
 เอง แต่เพื่อสงวนพระเกียรติจึงแถลงการว่าเป็นอุบัติเหตุและสั่งให้พยานใกล้ชิดเข้ามาให้การก่อน
 เพื่อจะให้ยืนยันว่าพระเจ้าอยู่หัวนั้นจและเตรียมการอยู่ ไม่มีเหตุปลงพระชนม์เลย จะใกล้ชิดคล่องกับ
 แถลงการของรัฐบาล ซึ่งนายตำรวจทั้งสองก็ปฏิบัติตาม ^{๑๒๖} นอกจากนั้นในวันที่ ๒๖ มิถุนายน ๒๔๘๘
 คณะกรรมการสอบสวน ฯ ได้รับหนังสือจาก พล.ต.ท.พระรามอินทราว่าแพทย์ทำความเห็น เห็นชอบเชต
 และกาวกาย ขอให้ประธานกรรมการทำความเข้าใจกับแพทย์ คณะกรรมการได้ชี้แจงว่าแพทย์ออกความ
 เห็นชอบตามกฎหมายวิพิจารณาความอาชญาแล้ว พระรามอินทราจึงถอนหนังสือกลับไป ^{๑๒๗} ซึ่งพระราม
 อินทราได้ให้การภายหลังว่า การที่แพทย์ลงความเห็นเกี่ยวกับบาดแผลนั้น นายปรีดีโกรธมาก ทว่า
 แพทย์ท่านนอกเหนือหน้าที่ ได้สั่งให้พระรามอินทราทำหนังสือกรมตำรวจทักท้วงแพทย์ ^{๑๒๘} และกรณีนี้
 แพทย์ลงความเห็น อาทิเช่น นพ.สุก แสงวีริเยียร ปรากฏว่าถูกได้รับการอาฆาตจากผู้ที่เสียประโยชน์
 อย่างรุนแรง ^{๑๒๙} นอกจากนั้นหนังสือพิมพ์หลังบทความโจมตีรัฐบาลจะถูกตัดข่าวทั้งสิ้น แต่อาศัยสนับสนุน
 ความเห็นของรัฐบาลก็ไม่ถูกตัด อาทิ บทความหนังสือพิมพ์วันภูมิ ฉบับวันที่ ๑๓ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๘๘
 ที่ลงบทความให้ร้ายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวองค์ปัจจุบันกลับไม่ถูกตัดข่าว ^{๑๓๐}

ผลการสอบสวนกรมตำรวจได้ออกแถลงการณ์ชี้แจงกันเองลับลับ การสอบสวนปากคำพยาน
 และผู้ต้องสงสัย ตำรวจซึ่งเป็นพนักงานสอบสวนไม่ได้มีการควบคุมผู้ต้องสงสัย อาทิเช่น กรณีนายชิต

^{๑๒๕} คำให้การของพระยาคำรงแพทยาคุณ อ้างในเรื่องเดียวกัน, หน้า ๘๖.
^{๑๒๖} คำให้การของ พ.ต.ท.ประสงค์ ลิมอักษร และ พ.ต.ท.ประเสริฐ ลิมอักษร อ้างใน
 เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘๖.
^{๑๒๗} คำให้การของนายสัญญา ธรรมศักดิ์ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๓.
^{๑๒๘} คำให้การของ พล.ต.ท.พระรามอินทรา เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๓.
^{๑๒๙} เรื่องเดียวกัน, คำนำ.
^{๑๓๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๘๔.; นรนิติ เศรษฐบุตร และ ดร.โกสินทร์ วงศ์สุววัฒน์
 เรื่องใหม่, หน้า ๑๑๖.

และนายมุขัย ผู้ที่อยู่ไกล เหตุการณ์ที่สุด เจาหน่าที่ตำรวจไม่ได้อำนาจตัวไว้จน เป็นเหตุให้ทั้งสองคนเกือบ
 ฎกราษฎรประชาชาติ^{๑๓๑} นอกจากนี้ ยังมี การเตรียมการซักซ้อมพยาน เพื่อที่จะให้การสอดคล้องกัน
 อาทิเช่น กรณีตำรวจได้ซักซ้อมพยานใหม่ เบิกความว่า บุคคลที่เขาเผาที่ขามจำได้มีหม่อมเจาราชวงศ์
 สกฤพรโฆสสองคนพี่น้อง เท่านั้น ซึ่งอาจมีส่วนในการเผาเผาเพื่อหลอกลวงในเรื่องอะไรสักอย่างหนึ่ง
 ซึ่ง เป็นเหตุให้กลุ่มพระทัยถึงกับโศกโศงใจพระทัยเอง^{๑๓๒}

ในวันที่ ๒๓ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๔๕ พลเรือตรี ภาณุ วารังนาวาสวัสดิ์ ได้เข้ารับตำแหน่ง
 นายกรัฐมนตรี^{๑๓๓} ในขณะที่ พ.ล.ค.ท.พระรามอินทรา ยังคงเป็นอธิบดีกรมตำรวจปรากฏว่าปฏิบัติ
 งานของตำรวจหย่อนยานไร้สมรรถภาพ ในเรื่องคดีพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๔ สวรรคตนั้น
 เจาหน่าที่ตำรวจยังไม่สามารถจะสรุปผลและจับกุมผู้กระทำความผิดได้ รัฐบาลได้ตั้งคณะกรรมการชุด
 ใหม่ขึ้นอีกเพื่อทำการสอบสวนหาสาเหตุ รวมทั้งการเลื่อน พ.ล.ค.ท.พระรามอินทรา ขึ้นไปเป็นปลัด
 กระทรวงมหาดไทย โดยแต่งตั้ง พ.ล.ค.ท.พระพิจารณพลกิจ ดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมตำรวจสืบต่อไป
 ซึ่งการกระทำของรัฐบาลและอธิบดีกรมตำรวจทำให้มีผู้กล่าวขานกันมากกว่ารัฐบาลประวิงคดีสวรรคตเพื่อ
 เหตุผลทางการเมือง^{๑๓๔}

๕. พ.ล.ค.ท.พระพิจารณพลกิจ (พ.ศ. ๒๔๔๕ - พ.ศ. ๒๔๕๐) ภายหลังจากมีการสวรรคต
 ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๔ ประกอบกับภาวะการณ์เศรษฐกิจภายหลังสงครามโลกครั้งที่
 สองกำลังทรุดหนักขึ้นเอง ทำให้สภาวะสังคมภายในอยู่ในช่วงที่สับสน

กิจการตำรวจในช่วง พ.ล.ค.ท.พระพิจารณพลกิจ เป็นอธิบดีกรมตำรวจ ปัญหาสำคัญประการ
 แรกที่จะต้องทำก็คือ การเริ่มสอบสวนคดีสวรรคตคนใหม่^{๑๓๕} ร่วมกับคณะกรรมการซึ่งรัฐบาลได้แต่งตั้ง

^{๑๓๑} ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช เรื่องเดิม, หน้า ๒๕๔.

^{๑๓๒} เรื่องเดียวกันหน้าเดียวกัน.

^{๑๓๓} ประกาศแต่งตั้งนายกรัฐมนตรี ราชกิจจานุเบกษา แผนกตุฎกา เล่มที่ ๒๓ ตอนที่ ๕๖
 ฉบับพิเศษ (๒๒ สิงหาคม ๒๔๔๕), หน้า ๑.

^{๑๓๔} มีผู้สันนิษฐานว่า พลเรือโทภาณุ วารังนาวาสวัสดิ์ เป็นสาวกนายปริทัศน์หนึ่ง อ่างใน
 เสน่ห์ ศรีมิ่งกล เรื่องเดิม, หน้า ๘๘ - ๘๙, ๘๖.; ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช เรื่องเดิม, หน้า ๒๒๒

^{๑๓๕} ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช เรื่องเดิม, หน้า ๒๒๒.

นอกจากนี้รัฐบาลได้มอบหมายให้อธิบดีกรมตำรวจทำงานอื่นอีก อาทิเช่น การฝึกนายตำรวจ การแจก
ข่าวสาร เป็นต้น ๑๓๖

ในทางคำนำรัฐสภารัฐบาลก็ถูกบีบคั้นอย่างมาก ประกอบกับลัทธิคอมมิวนิสต์กำลังทวีความรุนแรง
ขึ้น และปัญหาเรื่องสมาคมเกียนหรือ "อึ้งย้ง" ซึ่งมีปัญหามานานแล้วได้ขยายตัวมากขึ้น อธิบดีกรมตำรวจ
ได้มีคำสั่งให้มีการปราบปรามจับกุมมากยิ่งขึ้น อาทิเช่น การสังจับกุม นายคำรพ ภัทมะศิริ บรรณาธิการ
หนังสือพิมพ์ประชาชาติไทย, ร.ท.สัมพันธ์ ชินธวานะ บรรณาธิการหนังสือพิมพ์เกียรติศักดิ์, นายเลี้ยว ^{ดิบบง}
ไชยกาล และนายโชติ คุ้มพันธ์ สมาชิกสภา ฯ พรรคประชาธิปัตย์ ฯลฯ ในข้อหาขู่งกล่าวร้ายป้ายสี
รัฐบาล ๑๓๗ เป็นต้น

พล.ต.ต.พระพิฆารณ์พลกิจได้สรุปคดีสวรรคตได้ว่าเป็นการถูกลองปลงพระชนม์แต่กรมการ
สอบสวนก็ยังไม่ได้ทำอะไรต่อไป อธิบดีกรมตำรวจก็ลาออกเพราะหนีบีบคั้นทางการเมืองต่อไป
ไม่ไหว ๑๓๘ แทนเองสำหรับการสืบสวนต่อจากศาลากลางเมือง เพราะต่อไปก็มีอธิบดีกรมตำรวจใหม่อีก
ซึ่งต้องนั่งตรวจสำนวน จนกระทั่งเกิดรัฐประหาร ๒๕๕๖ ผลของการสืบสวนก็ไม่คืบหน้าอะไรเลย ๑๓๙

๖. พลเรือตรีสังวรณ์ สุวรรณชีพ (พ.ศ. ๒๔๘๖ - พ.ศ. ๒๕๕๖) หลังจาก พล.ต.ท.พระ-
พิฆารณ์พลกิจ ได้พ้นจากตำแหน่งอธิบดีกรมตำรวจแล้ว พลเรือตรีสังวรณ์ สุวรรณชีพ ซึ่งเคยเป็นรัฐมนตรีช่วย
ว่าการกระทรวงกลาโหมในสมัยนายทวี บุณยเกตุ ๑๔๐ เข้ารับตำแหน่ง ในวันที่ ๑๒ สิงหาคม พ.ศ.
๒๕๕๖ ขณะที่สถานการณ์ทวีความสับสนหนักยิ่งขึ้น ในทางการเมืองภายในสภาปรากฏว่าพรรคฝ่ายค้าน
ได้รวมตัวกันเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาลตามมาตรา ในด้านสถานการณ์ทั่วไปนั้นรัฐบาลไม่สามารถ
บริหารงานใหม่ประสิทธิภาพ ดังที่จอมพลเน้นได้เขียนไว้ว่า "เมื่อข้าพเจ้าเข้ามากรุง เทพ ฯ มีข่าววิพากษ์

๑๓๖ เรื่องเดียวกันหน้าเดียวกัน.

๑๓๗ พ.ต.ต.อนันต์ เสนาชนันท์ เรื่องเดิม, หน้า ๓๑.

๑๓๘ สรรใจ แสงวิเชียร และวิมลวรรณ ปัทมวิชัย เรื่องเดิม, หน้า ๑๘๔.

๑๓๙ เรื่องเดียวกันหน้าเดียวกัน.

๑๔๐ ประกาศตั้งและแต่งตั้งรัฐมนตรี, ประชุมกฎหมายประจำศก เล่มที่ ๔๕ (พระนคร :
โรงพิมพ์นิติเวช, ๒๕๕๑), หน้า ๓๕๖.

วิจารณ์แต่เรื่องอุทิศต่าง ๆ... ชาวจีนก่อกองวิวาทกับตำรวจ ต้องทำการปราบปรามและชาวร้าย
รุนแรงที่สุดได้แก่ภรรยาที่นั่งของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอุทิศถวาย โนยหายสาบสูญไม่มีแวว....
ประชาชนในพระนคร เกิดอลเวง บ้านเมืองไม่มีชื่อแม่" ๑๕๑

ขณะเดียวกันอธิบดีกรมตำรวจได้ให้สัมภาษณ์ว่า "เราเป็นข้าราชการประจำไม่เกี่ยวข้องกับ
ข้าราชการการเมือง หากเกิดยึดอำนาจกันขึ้นก็ให้ตำรวจอยู่เฉย ๆ ผมได้บอกหลวงชาติ ร่องอธิบดี
กรมตำรวจทราบแล้ว...." ๑๕๒ แต่ในทางปฏิบัติตำรวจสันติบาลก็ยังทำหน้าที่หาข่าวความเคลื่อนไหว
ไหวทางการเมืองทุกขณะ ดังเช่น พ.ศ.๓. เจ้า คล้ายสีมาทิตย์ บุ๋ก้ากับการสันติบาล กอง ๒ ได้รายงาน
ข่าวว่าคณากรรัฐมนตรีว่าจะมีการก่อรัฐประหาร โดยตำรวจสันติบาลได้รวบรวมหลักฐานและบัญชี
ของบุคคลต้องสงสัย พร้อมทั้งประวัติของแต่ละบุคคล เพื่อเสนอต่อรัฐบาล ๑๕๓ หรือกรณีพรรคฝ่ายค้านได้
แก้พรรคประชาธิปัตย์ได้เกิดอภิปรายทั่วไปตามมาตรา ๓๘ ตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๕๕ ในนโยบาย
ของรัฐบาลสมัยหลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ เป็นนายกรัฐมนตรี ในมติข้อที่ ๕ กรณีที่พรรคประชาธิปัตย์ได้
ทำการหาเสียงในท้องที่ส่วนภูมิภาค ปรากฏว่า ร.ต.อ. เชื้อ สุวรรณศรี นายตำรวจสันติบาลได้รับคำสั่ง
ให้คอยติดตามและทำรายงานส่ง เลขาธิการพรรคสหชีพอันเป็นพรรครัฐบาล ซึ่งกรณีนี้พรรคฝ่ายค้านได้
กล่าวว่า "ฝ่ายค้านไม่เข้าใจว่าตำรวจซึ่งรับราชการมาพิทักษ์สันติราษฎร์มีหน้าที่ความรับผิดชอบต่อ
เลขาธิการพรรคสหชีพ ถ้าจะทำกับดังนี้แล้วเมื่อถึงที่สุดสหชีพจะปราศรัย ฝ่ายค้านขอทราบว่าการตำรวจจะส่ง
รายงานการปราศรัยของสหชีพเสนอเลขาธิการพรรคประชาธิปัตย์หรือไม่...." ๑๕๔ หรือกรณี
เอกอัครราชทูตสหรัฐได้เข้าพบพลเรือตรี หลวงถวัลย์ธำรงนาวาสวัสดิ์ เกี่ยวกับเรื่องที่มีข่าวหนาหูว่า
จะมีการรัฐประหารเกิดขึ้น ปรากฏว่า พลเรือตรี หลวงถวัลย์ธำรงนาวาสวัสดิ์ ได้ตอบเอกอัครราชทูต

๑๕๑ จอมพลผิน ชูณหะวัณ, ชีวิตกับเหตุการณ์ของจอมพลผิน ชูณหะวัณ (พระนคร : โรงพิมพ์
ประเสริฐศิริ, ๒๕๑๓), หน้า ๘๓ - ๘๔.

๑๕๒ ร.ต.อ. เฉียบ อัมพุนันท์ (ชัยสงค์), มหาวิทยาลัยของข้าพเจ้า (พระนคร : โรงพิมพ์
ไทยสัมพันธ์, ๒๕๑๑), หน้า ๕๒ - ๕๓.; สว่าง ลานเหลือ เรื่องเดิม, หน้า ๑๒๖.

๑๕๓ ร.ต.อ. เฉียบ อัมพุนันท์ (ชัยสงค์). เรื่องเดิม, หน้า ๕๖๕ - ๕๖๖.

๑๕๔ คูรายละเอียดยกใน น.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช เรื่องเดิม, หน้า ๒๔๑ - ๒.

สหรัฐ ฯ ว่า "ทานบุญผู้ทำการทหารบกและฝ่ายตำรวจอยู่กับข้าพเจ้า อีกทั้งข้าพเจ้ายังมีกองทัพเรือ
อายุในกระเป่าเล็ก" ๑๔๕

ในวันที่ ๘ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๘๖ ในขณะที่ยังดำรงตำแหน่งเป็นเมืองคัมชั้น กรณีการ "องจอมพล
ป.พิบูลสงคราม ในขอหาอาชญากรรมสงคราม ทหารถูกกักกันในทางออกจากการ เมืองและการบริหาร
ประเทศในทางตรงกันข้ามพลเรือนได้เข้ามาในอำนาจแทนทางการ เมือง จึงส่งปลัดคณะนายทหารอัน
ประกอบด้วย พล.ท.ณัฐ พงษ์พาณิชย์ เป็นหัวหน้า, พล.ท.หลวงกาจสงคราม, พล.ต.สายศักดิ์ ชนระวิทัน
และ พ.อ.แก้ว ศรียานนท์ นายทหารนอกประจำการและคณะ กอการรัฐประหาร ๑๔๖ ภายหลังที่คณะ
รัฐประหารสามารถควบคุมสถานการณ์ไว้ได้แล้ว พลเรือตรีสังวรณี สุวรรณชีพ อธิบดีกรมตำรวจก็เป็น
บุคคลหนึ่งที่ถูกคณะรัฐประหารสั่งควบคุมตัวเอาไว้ ทั้งนี้ เพราะอธิบดีกรมตำรวจนั้นไม่ใคร่ร่วมมือกับการ
กอการรัฐประหารครั้งนั้นด้วย ถึงจอมพลณัฐ พงษ์พาณิชย์ หัวหน้าคณะรัฐประหารได้ให้สัมภาษณ์ว่า "....
พวกบก เรือ อากาศ รวมมือกันทำงานครบถ้วนหมด ตำรวจและตำรวจทหาร เราไม่ได้ชักชวนให้
รวม เพียงแต่กันหาเอาไว้ ซึ่งพวกนั้นก็ไม่ใคร่ชกวาง...." ๑๔๗ และครั้งที่ พลเรือตรีสังวรณี สุวรรณชีพ
ได้กล่าวว่า "จับอะไรกัน เขามาชวนผมเสียด้วยซ้ำ แต่ผมขอเป็นกลางปล่อยเขาทำไป แต่เราก็ไม่ได้
ชกวางอะไร" ๑๔๘ แต่กระนั้นก็ยังมียาตำรวจที่ร่วมมือกับคณะรัฐประหารด้วย อาทิ พ.ต.อ.หลวง-
พิชิตธุระการ ร.ต.อ.เกษียร ศรีตานนท์ ร.ต.ท.บรรพเท็ง กัมปนาทแสนยากร ร.ต.ท.สกล สกิต-

๑๔๕ Edwin F. Stanton, Brief Authority (London : Robert Hale Limited, 1957), p. 207.

๑๔๖ สาเหตุการก่อรัฐประหาร ๘ พฤศจิกายน ๒๔๘๖ นั้น พอสรุปได้ดังนี้คือ ๑) ความเดือดร้อน
ของประชาชนเนื่องจากขาดแคลนข้าว ๒) ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ ๓) การบริหารงานของรัฐบาล
หย่อนยาน ๔) ความไม่สงบเรียบร้อยภายใน ๕) คดีสวรรคต ๖) การเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจ
ของรัฐบาล ๗) ความไม่พอใจของกลุ่มทหาร อังใน สุจิน ทัศนิกุล เรื่องเดิม, หน้า ๑๘.; ทรงยศ
แหวงหมั่น, "กลิ่นอายรัฐประหาร," รวมประชาชาติ, ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๒๒ วันจันทร์ที่ ๒๕ มีนาคม พ.ศ.
๒๕๑๕, หน้า ๗.; วิจัย สุวรรณรัตน์ เรื่องเดิม, หน้า ๕๕ - ๖๘.

๑๔๗ ไทยนต์ เรื่องเดิม, หน้า ๕๖.

๑๔๘ สุจิน ทัศนิกุล เรื่องเดิม, หน้า ๑๗.

ยุทธการ ร.ต.ต.วิจัย สวัสดิ์เกียรติ ๑๔๕ ฯลฯ

๓. พล.ต.อ.หลวงชาติตระการโกศล (พ.ศ. ๒๔๕๒ - พ.ศ. ๒๔๕๔) ภายหลังรัฐประหาร ในวันที่ ๔ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๕๒ พล.ต.อ.หลวงชาติตระการโกศล รองอธิบดีกรมตำรวจ ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมตำรวจ แทน พล.เรือตรีสังวรม์ สุวรรณชีพ ฝ่ายคณะรัฐประหาร ได้ส่ง พ.อ.เผ่า ศรียานนท์ ซึ่งเป็นนายทหารนอกประจำการและมีบทบาทสำคัญคนหนึ่งนับตั้งแต่กบฏ วรเขษ จนกระทั่งรัฐประหาร พ.ศ. ๒๔๕๒ มาเป็นรองอธิบดีกรมตำรวจ โดยอ้างว่าเพื่อความสะดวก ในการจับกุมผู้คิดร้ายต่อคณะรัฐประหาร ๑๕๖ การโอน พ.อ.เผ่า ศรียานนท์ มาเป็นรองอธิบดีกรม- ตำรวจในครั้งนี้ปรากฏว่าได้รับการคัดค้านอย่างรุนแรง จากหลวงสนิทโยธวาทย์ รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงมหาดไทย แต่ต้องประสมกับความล้มเหลวและยังส่งผลให้หลวงสนิทโยธวาทย์ ๑๕๗ ไม่ได้รับตำแหน่ง เป็นรัฐมนตรีและถูกจับกุมภายหลัง ๑๕๘ และได้มีการโอนนายทหารมาเป็นนายตำรวจหลายนายใน ภายหลัง อาทิ พ.ท.ละม้าย อุทยานานนท์ และ พ.ต.ท. จิตวิมล เป็นต้น

ในวันที่ ๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๕๖ ได้มีการจับกุมนายทหารและพลเรือน ๒๖ คน ในข้อหา กบฏ ๑๕๖ (กบฏนายพล) โดยทางฝ่ายตำรวจภายใต้การนำของ พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ เป็น- หัวหน้า และมี พ.ท.ละม้าย อุทยานานนท์ และ พ.ต.ท. จิตวิมล เข้าล้อมกระทรวงกลาโหมเพื่อ จับกุมคณะบุคคลผู้ก่อการ รวมทั้งนายปรีดี พนมยงค์ อาทิ นายคิเรก ชัยนาม นายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ นายถวิล อุดล คร.ทองเปลว ธดภูมิ ฯลฯ ๑๕๙ และต่อมาในวันที่ ๒๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๕๖ เจ้า- หน้าที่ตำรวจได้จับกุมบุคคลที่ยังหลบหนีอยู่อีก ๗ คน คือ พล.เอกเนตร เขมะโยธิน พ.ท.พิโยม จุฬานนท์

๑๔๕ สุชิน พันศิริกุล เรื่อง เกม, หน้า ๑๗๖.
๑๕๖ สว่าง ลานเหลือ เรื่อง เกม, หน้า ๒๖๔.
๑๕๗ เรื่อง เดียวกัน, หน้า ๒๓๕.
๑๕๘ กุรายละเคียดใจ วิจัย สุวรรณรัตน์ เรื่อง เกม, หน้า ๑๖๔ - ๑๖๕.; สุชิน พันศิริกุล เรื่อง เกม, หน้า ๑๘๖
๑๕๙ สว่าง ลานเหลือ เรื่อง เกม, หน้า ๒๔๖ - ๒๔๓.

พ.ศ. โนเน อินทรชิต หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ ฯลฯ ๑๕๔ ซึ่งในการจับกุมและปราบปรามครั้งนี้ ทางฝ่ายทหารเรือได้ประกาศว่า "...ทหารเรือไม่เกี่ยวข้องกับการเมือง ทหารเรือไม่ต้องการเป็นเครื่องมือทางการเมือง นอกจากเป็นของชาติ ทหารเรือไม่ประสงค์จะยกกองทัพมาประหารคนไทยด้วยกันเอง...." ๑๕๕

วันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๘๒ เกิดกบฏวังหลัง ^{พวกรัง} ตำรวจได้รับคำสั่งให้รวมในการปราบปรามฝ่ายกบฏ ภายหลังจากรัฐบาลควบคุมสถานการณ์ได้แล้ว เจ้าหน้าที่ตำรวจได้ทำการจับกุมบุคคลที่สนับสนุน นายปรีดี พนมยงค์ อย่างเด็ดขาด เพราะฝ่ายรัฐประหารมีความคิดว่าบุคคลเหล่านี้กระทำการเป็นศัตรูของรัฐบาลและฝักใฝ่ลัทธิคอมมิวนิสต์ บุคคลที่ถูกจับกุม อาทิเช่น พ.อ.ทวน วิชัยทัตะ เรือเอกชลิต ชัยสิทธิเวช พ.ศ. โนเน อินทรชิต พ.ศ. อ.บรรจงศักดิ์ ชีพเป็นสุข คร. เคื่อน บูณาค นายถวิล อุดล นายทองจันทร์ ภูวิวัฒน์ นายจำลอง คาวเรือง นายทองปลิว ^{เปลว} ชลภูมิ นายทองเย็น หลีละเยียน นายชาญ บูณาค นายทวี ตะเวทีกุล ร.ศ. อ.สมพุ อรรถจินดา เป็นต้น ๑๕๖ นอกจากนี้ในระยะเวลาคต่อมา พ.ศ. ต. ประชา บุรฉัตร ได้เดินทางไปจับกุมนายเตียง ศิริขันธ์ นายพรมะลีทอง ที่จังหวัดอุบล ๑๕๗ และ พล.ต.ท. เผ่า ศรียานนท์ ได้สั่งให้ ร.ศ. อ. พุฒ บุรฉัตรภพ ตามจับ พล.อ. เนตร เขมะโยธิน พล.ต. สมบูรณ์ ปราบุญธิ ๑๕๘ เป็นต้น

การปฏิบัติการปราบปรามฝ่ายกบฏโดยคณะทหารและตำรวจ ใญ่ยุติลงในเวลา ๑๘.๐๐ น. วันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๘๒ ปราบกบฏทหารเสียชีวิต ๗ คน ประชาชนเสียชีวิต ๓ คน ทหารบาดเจ็บ ๒๒ คน ตำรวจ ๑ คน ประชาชน ๑๔ คน ๑๕๙ พร้อมกันนั้นรัฐบาลได้ออกประกาศว่า

-
- ๑๕๔ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๔๕.
 - ๑๕๕ สมุทร สุรักชกะ เรื่องเดิม, หน้า ๔๔๖ - ๔๔๘.
 - ๑๕๖ สว่าง ลานเหลือ เรื่องเดิม, หน้า ๒๔๘ - ๒๕๓.
 - ๑๕๗ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๕๕.
 - ๑๕๘ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๕๗.
 - ๑๕๙ สว่าง ลานเหลือ เรื่องเดิม, หน้า ๒๕๑.

สำนักนายกรัฐมนตรี
เรื่อง ใ้หน่วยทหารที่ทำการปราบปราม
จลาจลกลับเข้าที่ตั้งปกติ

เนื่องด้วยทหารและตำรวจไ้รวมกันทำการปราบปรามการจลาจลที่เกิดขึ้นในพระนคร เมื่อวันที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๘๒ ปรากฏว่าไ้ผลดี และไ้้นำความสันติสุขมาสู่ประเทศชาติและประชาชน ซึ่งรัฐบาลของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไ้ประกาศยอมเสียไปแล้ว บัดนี้เหตุการณ์ไ้กลับเข้าสู่สภาวะปกติไ้แล้ว รัฐบาลเห็นว่าทหารและตำรวจที่ไ้รวมปฏิบัติการทำการกวาดล้างพวกก่อการจลาจลไ้ด้วยความลำบากตรากตรำและพรอมไ้ความเสียหายทุกประการ จึงเป็นการสมควรที่จะไ้หน่วยทหารและตำรวจ เหล่านี้ไ้พักผอน เพื่อหาความสุ่สุขตามสภาพปกติไ้ต่อไป ฉะนั้น คณะรัฐมนตรีจึงมีมติไ้หน่วยทหารและตำรวจ เหล่านี้ไ้ปฏิบัติไ้ดังนี้

หน่วยทหารต่าง ๆ ที่ไ้ไ้ปฏิบัติการณ์นอกที่ตั้งปกติไ้กลับเข้าที่ตั้งปกติและเตรียมพร้อมไ้สามารถที่จะปฏิบัติการณ์ได้ทันทีในเมื่อไ้รับคำสั่งจากคณะรัฐมนตรี และเฉพาะอย่างยิ่งการ เคลื่อนย้ายกำลังใด ๆ ในกาลต่อไปจะต้องไ้รับอนุมัติจากคณะรัฐมนตรี เป็นหลักฐานทุกครั้ง

การรักษาสถานที่สำคัญ ๆ ของรัฐบาลและการรักษาความสงบโดยทั่วไป ไ้เป็นหน้าที่ของตำรวจ

ทั้งนี้ไ้หน่วยทหารและตำรวจ เคลื่อนย้ายกำลังกลับเข้าที่ตั้งปกติและสับเปลี่ยนหน้าที่กันไ้เสร็จก่อนวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๘๒ เวลา ๑๘.๐๐ น. เมื่อปฏิบัติตามคำสั่งนี้แล้ว ไ้รายงานไ้คณะรัฐมนตรีทราบโดยด่วน

ประกาศมา ณ วันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๘๒

(ลงชื่อ) จอมพล ป.พิบูลสงคราม
นายกรัฐมนตรี

ภายหลังจากการจับกุมครั้งใหญ่ในครั้งนี้ ปรากฏว่าในวันที่ ๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๒๒ พ.ต.อ. หลวงสัทธาพิศ สุขุมวาท ผู้บัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง ได้มีคำสั่งให้ พ.ต.อ. หลวงพิชิตบุรการ พ.ต.ต. ล้นทม จิตวิมล ร.ต.อ. มาศ ตุงกะสมิต ร.ต.อ. พงษ์ บุรณะสมบัติ และคณะควบคุมตัวอดีต รัฐมนตรี ๔ นาย คือ ดร.ทองเปลว ชลภูมิ นายถวิล อุดล นายจำลอง กาวเรือง นายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ ซึ่งบุคคลทั้ง ๔ นี้เป็นฝ่ายสนับสนุนนายปรีดี ซึ่งเป็นฝ่ายกบฏ ไปฝากขังที่โรงพยาบาล เช่น ในระหว่างการเดินทางตำรวจอาจ ถูกโจรมลยาแย่งตัวผู้ต้องหาจึง เกิดปะทะกันขึ้น อันเป็นเหตุใหญ่ต่อหา ทั้ง ๔ คนถูกยิงตาย ๑๒ นอกจากนี้ยังมีกรณีของนายเตียง ศิริขันธ์ นายพร มะลิทอง ที่หายตัวไป อย่างลึกลับ ภายหลังจากการควบคุมตัวของเจ้าหน้าที่ตำรวจ และการถูกลอบยิงจนถึงแก่ชีวิตของ พ.ต.อ. บวรจงศักดิ์ ซึ่งพบเป็นศพ ซึ่งบุคคลเหล่านี้เป็นผู้สนับสนุนนายปรีดี พนมยงค์ ทั้งสิ้น

วันที่ ๒๗ มกราคม พ.ศ. ๒๕๒๓ พล.ต.ท. เม้า ศรียานนท์ ได้สั่งจับกุม พล.ท. หลวงกาจ-สงครามและคณะ ๑๒๖ และในเดือนกันยายน พ.ศ. ๒๕๒๓ รองอธิบดีกรมตำรวจได้กำหนดห้ามหนึ่ง-สี่พิมพ์ลงข่าวการประมุขสภาป้องกันราชอาณาจักร ข่าวการประมุขสภาสภาใหม่ ข่าวการประมุข สภาของ ๓ กองทัพ ห้ามเสนอข่าวความเคลื่อนไหวทหารไทยในเกาหลี ห้ามวิพากษ์วิจารณ์การเมือง ระหว่างประเทศ การคลัง ๑๒๒

วันที่ ๒๕ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๒๔ ทหารเรือกลุ่มหนึ่งได้กระทำการแย่งชิงตัวจอมพล ป. พิบูลสงคราม จับเป็นการเริ่มต้นของกบฏแมนฮัตตัน ๑๒๓ ตำรวจได้มีส่วนในการปราบปรามและจับกุม สอบสวนผู้กระทำความผิดในกรณีนี้ด้วย จนกระทั่งในวันที่ ๒ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๒๔ นั้นเอง

๑๒๒ ไทชนกย เรื่องเดิม, หน้า ๒๕๕.; นรนิติ เศรษฐบุตรและ ดร.โกสินทร์ วงศ์สุววัฒน์ เรื่องเดิม, หน้า ๑๕๓.; David A. Wilson op.cit., p. 130.

๑๒๖ สว่าง ลานเหลือ เรื่องเดิม, หน้า ๒๒๐ - ๒๒๑.

๑๒๖ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๒๐ - ๒๒๑.

๑๒๓ กุรายละเอียดยใน นนัส จารุกา, "เมื่อข้าพเจ้าจู่โจมพล," เมืองแรกประชาธิปไตย, เรียบเรียงและจัดพิมพ์โดยสมาคมนักข่าวแห่งประเทศไทย, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มิตรนราการพิมพ์, ๒๕๑๒), หน้า ๕๑๕ - ๕๕๕.; อานนท์ ปุณศรีภักดา, "กรณีแมนฮัตตัน," เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๒๒ - ๕๒๗.; วิชัย สุวรรณรัตน์ เรื่องเดิม, หน้า ๑๑๗ - ๑๑๘.; สว่าง ลานเหลือ เรื่องเดิม, หน้า ๒๒๔ - ๒๒๕.

พล.ต.อ.หลวงชาติตระการโกศล ได้รับคำสั่งให้ย้ายไปดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสำนักงานสลากกินแบ่ง และแต่งตั้ง พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ ดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมตำรวจสืบแทนต่อไป ๑๖๔

๔. พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ (พ.ศ. ๒๔๙๔ - พ.ศ. ๒๕๐๐) ภายหลังจากกบฏแมนฮัตตัน รัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงครามได้ตระหนักถึงสถานการณ์ความสับสนและไม่สามารถที่จะควบคุมเสียงโศกนาฏกรรม คำนึงถึงทหารบก ทหารเรือ ทหารอากาศ ตำรวจ บุคลากร เปลี่ยนแปลงการปกครอง ๒๔๙๕ คณะรัฐประหาร ๒๔๙๖ พร้อมด้วยประชาชน ได้พร้อมใจกันเป็นเอกฉันท์กระทำการเพื่อนำเอารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับลงวันที่ ๑๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๙๕ กลับมาใช้ ๑๖๕ โดยการกระทำรัฐประหารตนเองของจอมพล ป.พิบูลสงครามและคณะ ในวันที่ ๒๙ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๙๕^{๑๖๖} และในการแต่งตั้งคณะรัฐมนตรีชุดที่ ๒๔ (๒ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๙๕ - ๒๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๙๕) ปรากฏว่ามีนายตำรวจได้รับแต่งตั้งให้เป็นรัฐมนตรีครั้งนี้คือ พล.ต.ท.เผ่า ศรียานนท์ พ.ต.อ.ละม้าย อุทยานานนท์ ๑๖๗ และต่อมาในวันที่ ๑๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๙๕ พล.ต.ท.เผ่า ศรียานนท์ ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย และในวันที่ ๒๔ มกราคม พ.ศ. ๒๔๙๕ ได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการวิสามัญ ๒๕ นาย เพื่อแก้ไขรัฐธรรมนูญปรากฏว่ามีนายตำรวจได้รับการแต่งตั้งคือ พล.ต.ท. เผ่า ศรียานนท์ พ.ต.อ.พิชัย กุลวาณิชย์ พล.ต.ท.พระพินิจนคกิจ พ.ต.ท.ทม จิตวิมล ๑๖๘ ในวันที่ ๒๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๙๕ การแต่งตั้งคณะรัฐมนตรีชุดที่ ๒๕ ปรากฏว่ามีนายตำรวจดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีครั้งนี้คือ พล.ต.ท. เผ่า ศรียานนท์ และ พ.ต.อ.ละม้าย อุทยานานนท์ ๑๖๘

๑๖๔ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๗๕.

๑๖๕ คำแถลงการณ์ฉบับที่ ๑, ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๖๘ ตอนที่ ๗๑ ฉบับพิเศษ

(๓) พฤศจิกายน ๒๔๙๕), หน้า ๑.

๑๖๖ คุรยละเอียดใน วิชัย สุวรรณรัตน์ เรื่องเดิม, หน้า ๑๐ - ๑๑๕.; เจษฎา อรุณีพัฒนาพงศ์ เรื่องเดิม, หน้า ๙๖.

๑๖๗ เสน่ห์ ศรีมงคล เรื่องเดิม, หน้า ๔๗๖ - ๔๗๖

๑๖๘ สิริ เปรณจิตต์, ประวัติรัฐธรรมนูญไทย (พระนคร : โรงพิมพ์ประจักษ์วิทยา, ๒๕๑๑) หน้า ๒๖๖.

๑๖๘ เสน่ห์ ศรีมงคล เรื่องเดิม, หน้า ๔๗๓ - ๔๗๖.

พล.ต.ท. เม้า ศรียานนท์ ได้เคยปราบปรามจับกุมนักการ เมือง เมื่อครั้งยังดำรงตำแหน่ง รองอธิบดี ได้รับตำแหน่งอธิบดีในวันที่ ๒ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๕๔ และ พล.ต.ท. พระพิณจินดาคี ดำรง ตำแหน่งรองอธิบดีกรมตำรวจ ๑๓๖ บทบาทที่สำคัญประการแรกที่สำคัญ อธิบดีกรมตำรวจสั่งจับกุมผู้ ต้องสงสัยในการก่อกบฏสันติภาพ โดยสั่งการให้นายตำรวจสันติบาลภายใต้การบังคับบัญชาของ พ.ต.อ. ปั้น โชติกะทุกคน จับกุมบุคคลต้องสงสัยประมาณ ๑๐๐ คน ถูกส่งฟ้องศาล ๘๖ คน ถูกตัดสินจำคุก ๓๘ คน ๑๓๗ โดยในวันที่ ๑๐ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๕๕ กรมตำรวจได้ออกแถลงการณ์ว่าการจับกุมเป็น การจับกุมในข้อหาผู้ยังให้เกิดการแตกความสามัคคี ระดมชาวต่างประเทศที่จะเข้ามายึดประเทศไทย การจับกุมครั้งนี้มีผู้ถูกจับ อาทิเช่น นายกุหลาบ สายประดิษฐ์ นายเยื้อนพานิชย์วิทย์ นายบุญย์ สิมะเสถียร บรรณาธิการหนังสือพิมพ์ ๗๓ และ นายอาร์ สิวีระ ผู้อำนวยการบริษัทไทยพานิชการและ เจ้าของหนังสือพิมพ์ถูกยิงตาย ๑๓๘ เป็นต้น

ในเดือนกันยายน พ.ศ. ๒๔๕๖ อธิบดีกรมตำรวจได้สั่งห้ามหนังสือพิมพ์เสนอข่าวที่รัฐบาลไม่ เห็นด้วย อาทิเช่น ห้ามเสนอข่าวทหารไทยในเกาหลี การประชุมของทหาร และห้ามวิพากษ์วิจารณ์ การเมือง ๑๓๙ วันที่ ๒๖ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๕๖ ได้กระทำการจับกุมนักการ เมืองหลายคน อาทิเช่น พ.อ.หลวงกาจสงคราม นายลอม คณันท์ น.ต.สุภัทร ศันติยาภรณ์ ๗๓ ในข้อหาบกฏ ๑๓๔ ใน วันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๕๕ เจ้าหน้าที่ตำรวจสันติบาลได้กระทำการจับกุมนักการ เมืองผู้ไปเยือน จีนแดง ๑๒ คน เช่น นายเทพ โชติขุจิต นายแคล้ว นรปิติ นายทิม ภูริพันธ์ นายชวน รัตนวราหะ นายพีร์ มุนนาค นายฉ่ำ วิโรสเนตร นายสมชาย ชวานาค และคนอื่น ๆ เป็นต้น ๑๓๕ โดยกรม ได้ออกแถลงการณ์ฉบับหนึ่งความว่า

๑๓๖ สว่าง ลานเหลือ เรื่อง เกม, หน้า ๒๓๕.
 ๑๓๗ ไทยน้อย เรื่อง เกม, หน้า ๓๘๓ - ๓๘๔.
 ๑๓๘ สว่าง ลานเหลือ เรื่อง เกม, หน้า ๒๓๔
 ๑๓๙ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๔๓.
 ๑๓๔ พ.ต.ต.อนันต์ เสนาพันธ์ เรื่อง เกม, หน้า ๓๖.
 ๑๓๕ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๖ - ๓๗.; สว่าง ลานเหลือ เรื่อง เกม, หน้า ๓๖๕.

แถลงการณ์กรมตำรวจ

ควยมีบุคคลคณะหนึ่ง มีนายทองอยู่ พงษ์พันธ์ นายพีร์ บุนนาค นายสมชาย ชาวนาค นายชวน รัตนวราหะ นายณรงค์ รัตนภักดิ์ นางสุรัตน์ มีภักดิ์ นายชาญ กระจุกฤกษ์ นายบุญส่ง สันธนะวิทย์ นายทองศักดิ์ ทรงวิสุทธิ และนายฉ่ำ จิวรัตน์ กับพวก ได้ดำเนินการควยวิธีต่าง ๆ ที่จะทำลายล้างรัฐบาลและที่จะบังคับให้รัฐบาลเลิกสมาชิกสภาผู้แทนประเถที่ ๒ และได้ใช้อุบายให้ประชาชนมีความเข้าใจผิดเพื่อให้เกิดเหตุร้ายความไม่สงบขึ้นภายในบ้านเมือง ทั้งได้กระทำการละเมิดกฎหมายครั้งตลอดมา

กรมตำรวจได้ติดตามพฤติการณ์ของบุคคลดังกล่าวแล้วแต่คนและได้พยายามให้ความช่วยเหลือบุคคลดังกล่าวหลายประการ แต่บุคคลดังกล่าวกับพวกยังพยายามฝ่าฝืนดำเนินการต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความไม่สงบขึ้นในบ้านเมือง และมีพฤติการณ์เป็นเช่นนี้อยู่ต่อไปไม่ได้เพราะคณะกรรมการวินัยซึ่งเป็นผู้โดยตรงข้ามได้แทรกชั้นสนับสนุนวิธีการที่จะให้เกิดความยุ่งยากในหมู่ประชาชนส่วนใหญ่ เพื่อทำลายระบอบการปกครองของประเทศชาติ

กรมตำรวจจึงได้ดำเนินการจับกุมบุคคลดังกล่าวแล้วในวันนั้นเพื่อดำเนินการสอบสวนต่อไป จึงแถลงต่อประชาชนเพื่อทราบทั่วกัน

กรมตำรวจ

วันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๘๕

กรณีที่หนังสือพิมพ์สยามรัฐฉบับประจำวันที ๒๖ มีนาคม ๒๕๐๐ ถึงกรณีที เอกอัครราชทูตสหรัฐอเมริกา กล่าวว่ ในสหรัฐ ฯ การเลือกตั้งไม่เรียบร้อยเหมือนกันกับจอมพล ป.พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีนั้น เจ้าหน้าที่ตำรวจได้ทำการจับกุม ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช บรรณาธิการหนังสือพิมพ์สยามรัฐ ในข้อหาคุณหมื่น เอกอัครราชทูตสหรัฐอเมริกาประจำประเทศไทย อันเป็นการผิดกฎหมายอาญา มาตรา ๑๓๔ ซึ่งบัญญัติว่าผู้ใดหมิ่นประมาทคุณหมื่นหรือแสดงความอาฆาตมาดร้ายผู้แทนรัฐต่างประเทศ ซึ่งได้รับแต่งตั้งให้มาสู่ราชสำนัก ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน ๒ ปี ปรับไม่เกิน ๕ พันบาท หรือทั้งจำ

ทั้งปวง พล.ต.ต.ขุนพิชัยมนตรี เป็นผู้สอบสวน และให้ประกันตัวในภายหลังจากการสอบสวน ๑๓๖
 ต่อจากนั้นในวันที่ ๓ เมษายน นายแมกซ์ วิลโก บิชอป เอกอัครราชทูตอเมริกัน ได้ออกแถลงการณ์
 ว่า "ข้าพเจ้าเพิ่งทราบข่าวว่า ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช บรรณาธิการหนังสือพิมพ์สยามรัฐ ได้ถูกจับกุม
 ในข้อหาว่าละเมิดกฎหมายไทย ขอกล่าวหาใด ๆ ว่า ข้าพเจ้าได้มีส่วนรู้เห็นเกี่ยวกับพวกพ้องถึง
 ข้าพเจ้าหรือมีบุคคลผู้หนึ่งผู้ใดแอบอ้างว่าได้กระทำไปด้วยความสนับสนุนของข้าพเจ้าในการนี้ ขออ้าง
 ดังกล่าวแล้วไม่เป็นความจริงประการใด ข้าพเจ้ามีความเสียใจอย่างยิ่งที่ได้มีผู้เอาชื่อนามของข้าพเจ้า
 ไปใช้ต่อสาธารณชนในเรื่องนี้" ๑๓๗

วันที่ ๑๕ เมษายน พ.ศ. ๒๕๐๐ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช กับ นายประหยัด นาคะนาท
 ได้ถูกเชิญไปสอบสวนในข้อหาอุกฉกรรจ์ เสริมให้กระด้างกระเดื่องและเพื่อล้มรัฐบาล ๑๓๘

และในกรณีความแตกแยกระหว่าง พล.อ.สฤษดิ์ ธนะรัชต์ กับ พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์
 ได้ทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ ได้มีคำสั่งให้ตำรวจสันติบาลสืบข่าวความ
 เคลื่อนไหวของฝ่าย พล.อ.สฤษดิ์ ธนะรัชต์ และได้ใช้วิทยุของตำรวจสันติบาลคอยส่ง เถกการณ
 บริเวณหน้าบ้านพักสี่เสาเทเวศน์ อันเป็นบ้านพักของ พล.อ.สฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นประจำ ๑๓๙

นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมตำรวจใช้พระราชบัญญัติคอมมิวนิสต์ ฯ ในการจับกุมบุคคลที่ต้องการ
 เสรีภาพ จึงสามารถช่วยระงับการต่อต้านฝ่ายปฏิปักษ์ของรัฐบาลอย่างไต่ผล แต่กระนั้นก็ยังมิบุคคล
 อีกหลายจำพวกที่ยังคงพยายามต่อสู้เพื่อเสรีภาพ อาทิ เช่น กลุ่มศิลปินนักร้อง ซึ่งใช้เพลงเพื่อชีวิต
 ต่อต้านเผด็จการอย่างอาจหาญ โดยมี คำรณ สัมบุณณานนท์ เป็นหัวหน้า ติดตามด้วย เสน่ห์ โกมารชุน
 ชลอ ไทรทองศรี วัฒนา บุญยเกียรติ และ "เบญจามินทร์" ๑๔๐ ซึ่งการกระทำของกลุ่มบุคคลเหล่านี้
 ทำให้ชนชั้นปกครองยุคนั้นต้องหันมาสนใจนักร้องเพลงเพื่อชีวิต เสน่ห์ โกมารชุน จึงเป็นเป้าหมาย

๑๓๖ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๕๘.

๑๓๗ เรื่องเดียวกันหน้าเดียวกัน.

๑๓๘ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๕๙.

๑๓๙ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๖๑.

๑๔๐ ศิวะ รัชชิตร์, "ลมตะวันออก," เกลือใหม่, วันพฤหัสบดีที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๑๔, หน้า ๕.

อันคับแค้นที่จอมอักษิณ เม่า ศรียานนท์ ใช้อำนาจและสินน้ำใจเหนียวรั้งเส้นที่ ไปรับแหวนอักษิณ และใช้ เป็นเครื่องมือหาเสียงให้แก่พรรคเสรีมนังคศิลา ๑๘๑ เป็นต้น

ในวันที่ ๒๕ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๔ รัฐบาลได้ตั้งพรรคเสรีมนังคศิลาขึ้นเพื่อเตรียมการในการเลือกตั้งในปี พ.ศ. ๒๕๖๖ โดยมี จอมพล ป.พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี เป็นหัวหน้าพรรค พล.ต.อ. เม่า ศรียานนท์ อธิบดีกรมตำรวจ เป็นเลขาธิการพรรค ๑๘๒ โดยในช่วงก่อนการเลือกตั้ง การหาเสียงทั่วไป อธิบดีกรมตำรวจในฐานะ เลขาธิการพรรคได้กล่าวปราศรัยในขณะหาเสียงว่า "....ไม่มีอะไรภายใต้ดวงอาทิตย์ที่ตำรวจไทยทำไม่ได้...." ๑๘๓ การหาเสียงและการ เดินขบวน ปรากฏขึ้นบ่อยครั้งและบางครั้ง เกิดการปะทะกับ เจ้าหน้าที่ตำรวจ ๑๘๔ ทั้งนี้รัฐบาลจึงได้ออกคำเตือน ต่อประชาชน ความว่า

คำเตือนของรัฐบาล

เกี่ยวกับการชุมนุมสาธารณะที่ท้องสนามหลวงและการ เดินขบวน

ปรากฏว่าการชุมนุมสาธารณะและการ เดินขบวน เรียกร้องสิทธิซึ่งประชาชนส่วนน้อยได้จัดขึ้น ในวันที่ ๑๖ และ ๑๗ ธันวาคม สกน^{๑๘๑} เป็นที่ประจักษ์ว่า ได้ดำเนินไปรุนแรง เกินขอบ เขตของกฎหมาย ถึงขั้นไม่ยอม เชื่อฟังและทำร้ายเจ้าหน้าที่ผู้รักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองก็มี ข้าพเจ้าได้ พิจารณาโดยรอบคอบมานานวันแล้ว เห็นว่า ถ้าปล่อยให้มีการชุมนุมสาธารณะและ เดินขบวน โดยมีขอบ คุ้ยกฎหมายดังที่ปฏิบัติใน เวล นี้แล้ว ไม่ต้องสงสัยเลยว่า การก่อกวนจากภายนอกประเทศจะตองตาม หมายสมควย และในที่สุดความสงบ เรียบร้อยของประเทศชาติที่เราได้ร่วมกันรักยามาควย เลือดเนื้อ ซานานก็ตองสูญสิ้นไปและตกอยู่ในภาวะจลาจลเดือดร้อนไปทั่วกัน ข้าพเจ้าจึงขอวิงวอนท่านผู้รักษา ชาติทั้งหลาย ใคช่วยกันใซ เสถียรภาพตามรัฐธรรมนูญให้อยู่ในกรอบของกฎหมาย ศีลธรรมและวัฒนธรรม

๑๘๑ เรื่องเดียวกันหน้าเดียวกัน.

๑๘๒ เส้นที่ ศรีมิ่งกล เรื่อง เกม, หน้า ๔๕๕.; สว่าง ลานเหลือ เรื่อง เกม, หน้า ๓๖๒.

๑๘๓ สว่าง ลานเหลือ เรื่อง เกม, หน้า ๓๖๔.; พ.ต.ท.อนันต์ เสนาชนันต์ เรื่อง เกม, หน้า ๓๗.

๑๘๔ สว่าง ลานเหลือ เรื่อง เกม, หน้า ๒๕๓.

ก็จะ เป็นประโยชน์นำความเจริญมาสู่ประเทศของเรา โดยเฉพาะการเดินขบวนนั้น ข้าพเจ้ายิ่งเห็นว่า
 ไข่มมีความจำเป็นจะต้องปฏิบัติเช่นนั้นแต่ประการใด เพราะคำเรียกร้องที่อ้าง เป็นเหตุในการเดินขบวน
 นั้น รัฐบาลยังมีเหตุผลหลายประการซึ่งจำต้องพิจารณากรณีต่าง ๆ โดยรอบคอบก่อนจะปฏิบัติลงไปได้
 จึงขอรองมา ณ ที่นี้ว่า ท่านผู้ใดคิดจะเดินขบวนก็ขอให้ยับยั้งความคิดเช่นนั้นเสีย ตรีภรทรงและ ัง เหตุ
 ผลของผู้นั้นทุกคน จะใคร่ขอว่าเป็นผู้เทอศุหนประชาธิปไตยและเสรีภาพ ทั้งจะใคร่ขอว่าเป็นผู้ตั้งอยู่ใน
 ความไม่ประมาทหลาย และถ้าขึ้นเดินขบวนต่อไปด้วยลักษณะที่ทำมาแล้วยอมไม่มีความสงสัยประการใด
 ว่า เราคนไทยด้วยกันจะต้องมาหลัง เลือดเพราะวิวาทกันเอง ซึ่ง เป็นการเสียสละที่ปราศจากผลดีแก่
 ประเทศชาติหลายประการทั้งปวง

ในที่สุดนี้ ข้าพเจ้าขอถือโอกาสชี้แจงให้ทราบควยว่าตามพระราชบัญญัติการจจร การเดินขบวน
 ต้องขออนุญาตต่อทางราชการคำรวจ เมื่อทางคำรวจไม่อนุญาตแล้วยังฝ่าฝืนเดินขบวนอีก ย่อมเป็นการ
 ส่อเจตนาว่าคังใจฝ่าฝืนกฎหมายฉบับนั้น และถ้าถึงกับใช้กำลังจะทำร้ายหรือขู่ เขี่ยวว่าจะทำร้ายหรือก่อ
 ให้เกิดความวุ่นวายแก่บ้าน เมืองก็เป็นความผิดฐานก่อการจจรซึ่งมีโทษสูงขึ้นไปอีก และถ้ารัฐบาลปล่อยให้
 ให้มีการฝ่าฝืนกฎหมาย เช่นนี้ต่อไปก็ยอมจะใคร่ขอว่าไม่รักษากฎหมาย ที่รัฐบาลยังมีได้ดำเนินการตาม
 กฎหมายอย่าง เกรงครกักเพราะ เห็นว่าราษฎรส่วนน้อยอาจจะกระทำไปโดยไร้สติ เสรีภาพควยความ
 รู้เท่าไม่ถึงการณ์ และยังหวังว่าจะได้เรียนรู้และปฏิบัติในทางที่ชอบที่ควรในที่สุดก็ได้

(ลงนาม) จอมพล ป.พิบูลสงคราม

๑๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๔

อธิบดีกรมตำรวจได้ออกคำสั่งฉบับขอให้การ เลือคั้งชนะจะโดยวิธีใดนั้นแล้วแต่ดุลพินิจของผู้
 ใ้รับคำสั่ง ๑๔๕ เสน่ห์ ศรีมิ่งคล ได้เขียนไว้ว่า พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ ได้กล่าววว่า "....ขอให้
 ชนะเถิดคะเรื่อง เงินเรื่อง เล็ก แต่ตาเซตไหนแพะละก็ระวัง...." ๑๔๖ นอกจากนี้ การปฏิบัติหน้าที่
 ของเจ้าหน้าที่ตำรวจตามภาระกิจประจำวัน ปรากฏว่าใกล้ความเข้มงวดลง อาทิเช่น กรณีห้ามเร

๑๔๕ สว่าง ลานเหลือ เรื่องเดิม, หน้า ๓๖๘.; พ.ศ.๓.อนันต์ เสนาชนันท์ เรื่องเดิม, หน้า ๓๗๑.
 ๑๔๖ เสน่ห์ ศรีมิ่งคล เรื่องเดิม, หน้า ๔๔๕ - ๔๔๖.

หรือการวางสิ่งของบนนาหวี สว่าง ลานเหลือ โลกลาวว่า "...ตำรวจทำเป็นไม่รู้ไม่ชี้ว่าเคยมี คำสั่งไม่ให้วางข้าวขวาง เกะกะการจราจร...." ๑๔๗ เป็นต้น

ภายหลังการเลือกตั้งปรากฏว่าพรรครัฐบาลหรือพรรคเสรีมนังคศิลา เป็นฝ่ายชนะตามกลาง เสียงวิพากษ์วิจารณ์จากประชาชนเป็นอย่างมาก อาทิ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้เขียนหนังสือไว้ ว่า "...ผมขอตอบว่าการเลือกตั้งครั้งนี้ไม่สุจริต เพราะเหตุว่าทุกฝ่ายยอมรับแล้ว...." ๑๔๘ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช โลกลาวต่อไปอีกว่า "...ประชาชนยกเลิกสิทธิเสรีภาพในครั้งนี้ จะหา ใครเป็นที่พึ่งก็ไม่ได้เพราะอะไรหรือคุณ ? เพราะนายตำรวจใหญ่ เป็นเลขาธิการพรรคเสียเอง นายใหญ่ของศาลก็เข้าสมัครรับเลือกตั้ง มีผลประโยชน์ได้เสียเกี่ยวของด้วยกันทั้งสิ้น....สิ่งที่จะทำ ให้คนเป็นพลร่มไฟไฟได้ก็คืออิทธิพลของทางราชการ มีคำรับรองต่อกันว่า หากทำแล้วตำรวจจะไม่จับ นอกจากนี้จะมีคนออกให้จับคาน้ำคราดเขาจริง ๆ ซึ่งในกรณีนั้นจับมาแล้วก็จะปล่อย...." ๑๔๘

นอกจากนี้ปรากฏว่า พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ ผู้บัญชาการในกองโง่เลือกตั้งนั้นถึงกับถูก ประชาชนหมายจะเอาชีวิต ๑๔๙ ได้มีการเคลื่อนไหวแสดงท่าทีไม่พอใจในการเลือกตั้งครั้งนี้ เป็น อย่างมาก โดยเฉพาะกลุ่มนิสิตนักศึกษา แต่ถึงกระนั้น ในการประกาศแต่งตั้งคณะรัฐมนตรีชุดที่ ๒๗ วันที่ ๒๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๐๐ นั้น ปรากฏว่า พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ อธิบดีกรมตำรวจ คำร่าง คำแถลงรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย พล.ต.ต.ละม้าย อุทยานานนท์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการ กระทรวงคมนาคม ๑๕๐

ในทางคำให้การภายในกรมตำรวจนั้น พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ ได้ยกฐานะของตำรวจ ให้มีบทบาทและสถานภาพอย่างกว้างขวาง เป็นหน่วยงานที่มีกำลังพล, กำลังอาวุธและอำนาจหน้าที่

๑๔๗ สว่าง ลานเหลือ เรื่องเก็บ, หน้า ๓๒๐ - ๓๒๑.

๑๔๘ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช, คึกฤทธิ์ ปราโมช กับไถ่หาของไทยสมัยเลือกตั้งไม่เรียบร้อย, เรียบเรียงโดย ประหยัด ศ.นาคะนาท (พระนคร : เกษมบรรณกิจ, ๒๕๑๑), หน้า ๑๔๘.

๑๔๙ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๔๖, ๑๓๗.

๑๕๐ เสน่ห์ ศรีมงคล เรื่องเดิม, หน้า ๘๘๒.

๑๕๑ ประกาศตั้งและแต่งตั้งคณะรัฐมนตรี, ราชกิจจานุเบกษา แผนกกฎหมาย เล่มที่ ๓๔ ตอนที่ ๘ (๒๔ กันยายน ๒๕๐๐), หน้า ๘.

กว้างขวาง จนอาจกล่าวได้ว่ากิจกรรมตำรวจในยุคนั้น เป็นไปในลักษณะของ "รัฐตำรวจ" ๑๕๖ (Police State) เช่นเดียวกับหน่วยงาน OVRA ของอิตาลี, หน่วย SS และ Gestapo ของ ฮิตเลอร์หรือ INVD ของรัสเซีย เป็นต้น ทั้งนี้เพราะว่า พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ อธิบดีกรมตำรวจ ได้ใช้อำนาจทางการเมืองจึงงบประมาณแผ่นดิน ๑๕๗ และของงบประมาณช่วยเหลือจากสหรัฐ ฯ โดยอ้างว่าเพื่อใช้กำลังต่อต้านนาซีเซตุง ๑๕๘ ซึ่งเป็นการช่วยเหลือทางทหาร (Military AID) ในด้านอาวุธยุทโธปกรณ์และวิชาการในทางทหาร ๑๕๕ ด้วยเหตุนี้เองกิจกรรมตำรวจในขณะนั้นจึงได้มีการขยายองค์การและการะกิจอย่างกว้างขวางคือ การก่อตั้งโรงเรียนนายร้อยตำรวจสามพราน ตำรวจ-ขยายเกราะ ตำรวจน้ำ ตำรวจอากาศยาน ตำรวจรถไฟ ตำรวจสุนัข ตำรวจตระเวนชายแดน ตำรวจ-ค้ำเพลิง ตำรวจพลร่ม หรือกองพันเสือดำ พร้อมด้วยอาวุธและอุปกรณ์ทางการทหารที่ทันสมัย ๑๕๖

นอกจากนี้ พล.ต.อ. เผ่า ศรียานนท์ ยังนำวิธีการจูงใจให้นายตำรวจจงรักภักดีเชื่องคำสั่ง และตั้งใจปฏิบัติงานตามหน้าที่ด้วยความตั้งใจจริง อาทิ การแต่งตั้ง "อัศวินแหวนเพชร", "มือปืน-กามางา" ๑๕๗ และการสร้างพระเครื่องบูชา "สมเด็จพระ" ๑๕๘ เป็นต้น

ภายหลังการเลือกตั้งที่ไม่สุจริตและประชาชนนิสิตนักศึกษาได้เดินขบวนประท้วงประจักษ์กับสถานการณ์ทางการเมืองจึงทำให้ พล.อ.สาขาค์ ธีระรัชต์ ผู้บัญชาการทหารบก และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมและคณะนายทหาร ยื่นใบลาออกจากพรรคเสรีมนังคศิลา และมีมติให้ พล.ต.อ.

๑๕๖ พ.ต.ต.อนันต์ เสนาชนันท์ เรื่องเกม, หน้า ๑๑๑.; ศิวะ รัชิต เรื่องเกม, หน้า ๕.

๑๕๗ เสน่ห์ ศรีมงคล เรื่องเกม, หน้า ๕๓๓.

๑๕๘ "ตำรวจไทย ตำรวจใคร," จตุรัส, ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๘ วันอังคารที่ ๒ (กันยายน ๒๕๑๘), หน้า ๓๕.

๑๕๕ เรื่องเดียวกันหน้าเดียวกัน.

๑๕๖ เรื่องเดียวกันหน้าเดียวกัน. พ.ต.ต.อนันต์ เสนาชนันท์ เรื่องเกม, หน้า ๓๖.

เสน่ห์ ศรีมงคล เรื่องเกม, หน้า ๕๓๓.; ทรงยศ แวหงษ์ เรื่องเกม, หน้า ๘.

๑๕๗ เรื่องเดียวกันหน้าเดียวกัน.; David A. Wilson, *op.cit.*, p. 136.

๑๕๘ จากประสบการณ์ของผู้เขียนเอง

เข้า ศรียานนท์ ลาออกจากทุกตำแหน่ง และให้วอกลิปายูเสี่ย ๓ ต่างประเทศ ^{๑๕๕} การต่อรองระหว่างจอมพล ป.พิบูลสงครามกับฝ่ายทหารต่างฝ่ายกุมเชิงอยู่จนถึงวันที่ ๑๖ กันยายน พ.ศ. ๒๕๐๐ ในตอนเช้า จอมพล ป.พิบูลสงครามและคณะนายทหารไม่สามารถที่จะตกลงกันได้ พล.อ.สาญต์ ฐนะรัชต์ จะใช้กำลัง เข้ายึดทางฝ่ายจอมพล ป.พิบูลสงคราม ก็จะใช้ตำรวจเข้าจับกุมคณะทหาร ^{๑๕๖} จนเป็นผลให้ พล.อ.สาญต์ ฐนะรัชต์ กระทำการรัฐประหารในวันที่ ๑๖ กันยายน พ.ศ. ๒๕๐๐ และเป็นเหตุให้ พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ ต้องลี้ภัยการเมืองออกนอกประเทศ ^{๑๕๗}

๕. พล.ต.อ.ไสว ไสวเสนยากร (พ.ศ. ๒๕๐๐ - พ.ศ. ๒๕๐๑) ภายหลังการกระทำรัฐประหารในวันที่ ๑๖ กันยายน พ.ศ. ๒๕๐๐ ^{๑๕๘} โดยมี พล.อ.สาญต์ ฐนะรัชต์ และคณะสำเร็จและ

^{๑๕๕} คณะรัฐมนตรี, ประวัติและผลงานของจอมพลสาญต์ ฐนะรัชต์ (พระนคร : โรงพิมพ์สำนักนายกรัฐมนตรี, ๒๕๐๗), หน้า ๕๕.

^{๑๕๖} นรนิติ เศษบุตร และ ดร.โกสินทร์ วงศ์สุววัฒน์ เรื่องเดิม, หน้า ๒๗.

^{๑๕๗} กุรายละเอียดยุทธใน ทรงยศ แวหงษ์ เรื่องเดิม, หน้า ๙.; สว่าง ลานเหลือ เรื่องเดิม, หน้า ๓๓๓ - ๓๔๐.; เสน่ห์ ศรีมงคล เรื่องเดิม, หน้า ๔๕๒ - ๔๕๖.; วิชัย สุวรรณรัตน์ เรื่องเดิม, หน้า ๑๑๖ - ๑๒๐.

^{๑๕๘} สาเหตุการกระทำรัฐประหาร ๑๖ กันยายน พ.ศ. ๒๕๐๐ อาจสรุปได้ดังนี้

๑) ปวงกันมีให้พรรคเสรีมนังคศิลาเข้ามาเกี่ยวข้องกับสำนักงานสลากกินแบ่ง ๒) เพื่อรื้อถอนอำนาจทางการเมืองและในวงการตำรวจของ พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ ๓) เพื่อเป็นไปตามสัญญาที่ให้กับประชาชนที่ว่าจะให้มีการเลือกตั้งใหม่ของ พล.อ.สาญต์ ฐนะรัชต์ ๔) ความแตกแยกระหว่าง พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ กับ พล.อ.สาญต์ ฐนะรัชต์ ๕) มีข่าวว่ารัฐบาลจะจับกุมบุคคลสำคัญในวงการทหาร ในวันที่ ๑๖ กันยายน พ.ศ. ๒๕๐๐ ๖) จอมพล ป.พิบูลสงครามต้องการให้คณะรัฐมนตรีถอนตัวจากการเป็นข้าราชการประจำและการค้า ๗) เพื่อรวมอำนาจทางการเมืองโดยสิ้นเชิงจากพรรคเสรีมนังคศิลา ๘) จอมพล ป.พิบูลสงครามต้องการแยกข้าราชการการเมืองและข้าราชการประจำออกจากกัน อ้างใน วิชัย สุวรรณรัตน์ เรื่องเดิม, หน้า ๑๒๐ - ๑๒๗.

สามารถควบคุมสถานการณ์ทั้งหมดได้แล้ว พลเอกสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ผู้รักษาพระนครฝ่ายทหารได้มีคำสั่งเกี่ยวกับกรมตำรวจแต่งตั้งผู้รักษาการตำแหน่งอธิบดีกรมตำรวจ แทน พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ ซึ่งได้เดินทางลี้ภัยการเมืองไปต่างประเทศ ดังความว่า

คำสั่งคณะปฏิวัติ

ให้ พล.ต.ท.ขุนพิชัยมนตรี รองอธิบดีกรมตำรวจ เป็นผู้รักษาการในตำแหน่งอธิบดีกรมตำรวจ และให้ พล.ต.ท.โชติ โชติชนาภิบาล เป็นที่ปรึกษาฝ่ายตำรวจ ประจำกองบัญชาการฝ่ายทหาร ตั้งแต่วันที่ ๑๗ กันยายน พ.ศ. ๒๕๐๐ เป็นต้นไป.

สั่ง ณ วันที่ ๑๗ กันยายน พ.ศ. ๒๕๐๐

ส. ธนะรัชต์
ผู้รักษาพระนครฝ่ายทหาร

ซึ่งก่อนหน้าคำสั่งนี้ พล.ต.อัมพร จินตกานนท์ ได้แถลงกับผู้นับถือชื่อว่า "ตำแหน่งอธิบดีกรมตำรวจนั้นคงได้แก่ พล.ต.อ.หลวงชาติตระการโกศล เนื่องจากทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ แต่งตั้งเมื่อก่อนคณะทหารยึดอำนาจเพียงไม่กี่ชั่วโมงและเข้าใจว่าหลวงชาติ ฯ คงเข้ารับหน้าที่บายวันนี้เกี่ยวกับตำรวจนำและตำรวจรถถึงซึ่งเห็นว่าไม่ใช่กิจการของตำรวจโดยตรงก็ขอให้ไปร่วมกับทหารและจะมีการเปลี่ยนแปลงตำรวจเป็นการใหญ่ เพื่อให้เป็นตำรวจของประชาชนอย่างแท้จริง ^{๒๐๓}

ต่อจากนั้น นายพจน์ สารสิน ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งเป็นนายกรัฐมนตรี ในวันที่ ๒๖ กันยายน พ.ศ. ๒๕๐๐ ^{๒๐๔} ได้แต่งตั้ง พล.อ.ไสว ไสวแสนยากร อธิบดีรัฐมนตรีชุดที่ ๒๕ ซึ่งมีจอมพล ป.พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี และเป็นบุคคลสำคัญบุคคลหนึ่งในการกระทำการรัฐประหารวันที่ ๑๖ กันยายน พ.ศ. ๒๕๐๐ เป็นอธิบดีกรมตำรวจสืบต่อจาก พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ และได้โอน

^{๒๐๓} ทยน้อย เรื่องเดิม, หน้า ๒๑๖.

^{๒๐๔} ประกาศตั้งนายกรัฐมนตรี, ราชกิจจานุเบกษา แผนกฎีกา เล่มที่ ๗๔ ตอนที่ ๗๕ ฉบับพิเศษ ๒๑(กันยายน ๒๕๐๐), หน้า ๓.

พล.ท.ประเสริฐ รุจิรวงศ์ เจ้ากรมปืนใหญ่ต่อสู้อากาศยาน มาดำรงตำแหน่ง รองอธิบดีกรมตำรวจ^{๒๐๕}
และ พ.ต.อ.กระเมียร ศรีตานนท์ พล.ต.อ.หม จิตรวิมล พ.ต.ท.สง่า กิตติขจร ได้รับการแต่งตั้ง
เป็นสมาชิกสภาประเทที่ ๒ ^{๒๐๖}

บทบาทของตำรวจในช่วงนี้ปรากฏว่าเป็นระยะที่คณะปฏิวัติได้เข้าคุมสถานการณ์ภายหลังการ
รัฐประหาร ดังนั้นภาวะการแท้จริง เครียดทางการเมืองจึงทำให้ตำรวจต้องอยู่ในสภาวะเตรียมพร้อม
อยู่เสมอ และในระยะเวลาอันสั้นนี้อธิบดีกรมตำรวจได้สั่งจับกุมและสอบสวน นายตำรวจคนสนิทของ
พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ และผู้เกี่ยวข้อง กับคดี พ.ต.อ.บรรจงศักดิ์ ชีฟเป็นสุข ถูกยิงเสียชีวิต
คดีหะยีสุหลง คดีลือลือ^{๒๐๗} นายเดวี คดีนายเตียง ศิริขันธ์ และนายพร มะลิทอง นายชาญ มุนนาค
นายสาปสุญ คดีนายอารีย์ ลีวีระ ถูกยิงตายที่หัวหิน คดี น.ท.พจน จิตต์ทอง เสียชีวิตขณะการควบคุม
ตัวของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ^{๒๐๘} การยิงเป้าผู้ต้องหาทางเพลิง อาทิต ที่บริเวณกำแพงวัดมหาธาตุ
ตามคำสั่งของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ นายกรัฐมนตรี ในวันที่ ๒ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๐๑ และในวันที่
๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๐๑ ได้ยิงเป้าหมายจำนองและชีวิตอื่น ^{๒๐๙} และสั่งจับกุมบุคคลที่ไปประ-
เทที่จีนแดน อาทิต นายขงยุทธ ฟังพบ นายสุทิน พูนพัตน์ นายประยูร ปานะภิษฐ์ าลา เป็นต้น ^{๒๑๐}

และในวันที่ ๒๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๐๑ อันเป็นวันที่ พล.อ.สาขสิทธิ์ ธนะรัชต์ และ พล.ต.อ.
ไสว ไสวแสนยากร ร่วมกันกระทำรัฐประหาร ^{๒๑๑} โดยที่ประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ ๑. ประกาศ
ความว่า "คณะปฏิวัติซึ่งประกอบด้วยทหารบก ทหารเรือ ทหารอากาศ ตำรวจ และพลเรือน ได้กระทำ
การยึดอำนาจปกครองประเทศในนามของประชาชนชาวไทย ตั้งแต่เวลา ๒๖ นาฬิกาของวันที่ ๒๖

^{๒๐๕} พ.ต.ท.อนันต์ เสนาขันธ์ เรื่องเดิม, หน้า ๔๖ - ๔๗.
^{๒๐๖} นรนิติ เศรษฐบุตร และ ดร.โกสินทร์ วงศ์สุววัฒน์ เรื่องเดิม, หน้า ๒๑๓ - ๒๑๓.
^{๒๐๗} สว่าง ลานเหลือ เรื่องเดิม, หน้า ๓๘๕.
^{๒๐๘} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๖๖.
^{๒๐๙} พ.ต.ท.อนันต์ เสนาขันธ์ เรื่องเดิม, หน้า ๔๖.
^{๒๑๐} การกระทำรัฐประหารครั้งนี้ได้รับการสนับสนุนจาก พล.อ.ถนอม กิตติขจร นายกรัฐมนตรี
อ้างใน สว่าง ลานเหลือ เรื่องเดิม, หน้า ๔๓๕.; เสน่ห์ ศรีมงคล เรื่องเดิม, หน้า ๕๒๒ - ๕๒๓.

ตุลาคม ๒๕๖๑ นี้เป็นต้นไป....ให้ทหารตำรวจทั้งหลายทราบว่าการยึดอำนาจครั้งนี้ ไม่มีการเปลี่ยนแปลงตัวผู้บังคับบัญชาในวงการทหารและตำรวจทุกคนยังคงอยู่ใต้อำนาจบัญชาคนเดิม จึงให้ทหารและตำรวจทั้งหลาย ฟังคำสั่งของผู้บังคับบัญชาคนเดิมต่อไป" ๒๑๑ เจาหน้าที่ตำรวจได้ทำการจับกุมผู้ต้องหาคดีการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ในพระนคร ๕๑ คน และทางจังหวัดเป็นจำนวน ๘ คน ในวันเดียวกันนั้นเอง ๒๑๒

การปราบปรามอันธพาลซึ่งตำรวจสมัย พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ ได้สร้างปัญหาไว้ให้แก่ประชาชนทั่วไป หัวหน้าคณะปฏิวัติได้ออกประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ ๒๑ และมีคำสั่งให้เจาหน้าที่ตำรวจเร่งรีบแก้ปัญหานันธพาลตามคำสั่งทันทีถึงความว่า

ประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ ๒๑

ด้วยปรากฏว่าคนบุคลิกประพฤติตนเป็นอันธพาล กระทำการควยตนเองหรือสนับสนุนบุคคลอื่นรังแก ข่มเหง ชูเชชู หรือรบกวนให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญแก่ประชาชนและในบางกรณีก็กระทำการแสดงตนให้บุคคลอื่น เกรงกลัวว่าต้องยอมรับกรรมบางประการ ไม่กล้าขัดขืนหรือร้องเรียนต่อพนักงานเจาหน้าที่ดำเนินการ เพราะเกรงกลัวจะเกิดขึ้นแก่ตน ทั้งนั้นเป็นอันตรรายแก่ความสุขของประชาชนพลเมืองโดยทั่วไป นอกจากนั้นยังปรากฏว่ามีบุคคลอยู่ไม่น้อยที่ดำรงชีพด้วยการกระทำผิดกฎหมาย เช่น เป็นเจ้ามือการสลากกินรวบ อันเป็นภัยแก่เศรษฐกิจของชาติ คณะปฏิวัติเห็นเป็นการสมควรอย่างยิ่งที่เจาพนักงานกรมตำรวจจะได้จัดการปราบปรามบุคคล เช่นว่านั้น เพื่ออำนวยความสุขแก่ประชาชนและความเจริญของบ้านเมือง

หัวหน้าคณะปฏิวัติจึงมีคำสั่งดังต่อไปนี้

ข้อ ๑. ให้เจาพนักงานฝ่ายปกครองและตำรวจตลอดจนพนักงานสอบสวน เอาใจใส่

๒๑๑ เรื่องเดียวกันหน้าเดียวกัน. ; ประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ ๑, ราชกิจจานุเบกษา แผนกฏีกา เล่มที่ ๘๕ ตอนที่ ๘๖ ฉบับพิเศษ (๒ ตุลาคม ๒๕๖๑), หน้า ๓.

๒๑๒ สว่าง ลานเหลือ เรื่องเดิม, หน้า ๕๓๘.

โดยเคร่งครัด สืบสวนสอบสวนความบุคคล เช่นที่โลกกล่าวมาข้างต้น โดยระทำการวินิจฉัย เป็นการละเมิด
ตวงกฎหมาย แล้วจัดการดำเนินการต่อไปเพื่อการนี้ ถ้าปรากฏมีความจำเป็นต้องจับตัวมาควบคุมไว้เพื่อ
ทำการสอบสวนในข้อหาใด ก็ให้ดำเนินการโดยเคร่งครัดและให้พนักงานสอบสวนในข้อหาใด ก็ให้คำ-
เนินการโดยเคร่งครัดและให้พนักงานสอบสวนควบคุมตัวไว้ทำการสอบสวนได้ไม่เกินสามสิบวัน นับแต่
วันเริ่มควบคุม

ข้อ ๒. ถ้ามีความจำเป็นต้องควบคุมเกินกำหนดเวลาที่กล่าวแล้ว เพื่อให้การสอบสวน
เสร็จสิ้น ก็ให้ส่งตัวผู้ต้องหาไปศาลให้พนักงานอัยการหรือพนักงานสอบสวนยื่นคำร้องต่อศาลขอหมายจับ
ต่อผู้ต้องหาไว้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ในกรณีที่พนักงานสอบสวนยังได้ควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้สอบสวนความผิดในข้อหาที่มีโทษความผิด
ซึ่งศาลมีอำนาจพิจารณาพิพากษา และเป็นคดีที่ต้องฟ้องศาลไต่สวนมูลฟ้องคดีหรือเป็นคดีที่อยู่ในอำนาจ
ศาลแขวงที่จะพิจารณาพิพากษาก็ให้ดำเนินการไปตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิ-
พิจารณาความอาญาในศาลแขวง

ทั้งนี้ ตั้งแต่วันนี้ เป็นต้นไป.

ประกาศ ณ วันที่ ๒ พฤศจิกายน ๒๕๑๑

จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์

หัวหน้าคณะปฏิวัติ

ภายหลังที่ พล.อ.สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้รับพระราชทานโปรดเกล้าฯ ให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีแล้ว ปรากฏว่าในขณะที่ พล.อ.สฤษดิ์ ธนะรัชต์ กำลังจะพิจารณาให้ พล.ต.อ.ไสว ไสวแสน-
ยากร ไปดำรงตำแหน่งผู้ว่าการรถไฟ บังเอิญมีข่าวเป็นทำนองว่า "อธิบดีกรมตำรวจจะจับนายกรัฐมนตรี
เมื่อไรก็ได้" ประกอบกับมีเสียงครหาเกี่ยวกับการซื้อเครื่องบิน เฮลิคอปเตอร์ลำละ ๑๓ ล้านบาท ของ
กรมตำรวจในขณะนั้น จึงเป็นมูลเหตุให้ พล.ต.อ.ไสว ไสวแสนยากร ถูกย้ายจากตำแหน่งอธิบดีกรม
ตำรวจไปดำรงตำแหน่งผู้ว่าการรถไฟเพียงตำแหน่งเดียว และพล.อ.สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้รักษาการใน
ตำแหน่งอธิบดีกรมตำรวจอีกตำแหน่งหนึ่ง ๒๑๓

๒๑๓ พ.ต.ต.อนันต์ เสนาจันทร์ เรื่องเดิม; หน้า ๔๗.

๑๑. จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ (พ.ศ. ๒๕๐๖ - พ.ศ. ๒๕๑๖) การที่รัฐบาลไม่สามารถคุม
เสียงข้างมากในรัฐสภา การคุกคามของภัยคอมมิวนิสต์ที่ทวีความรุนแรงขึ้นทุกที ดังนั้นจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์
ภายหลังจากการรักษาดำรงจากต่างประเทศ โดยีกอำนาจการปกครองในวันที่ ๒๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๑
ภายใต้การสนับสนุนของรัฐบาลชุดเดิมซึ่งมี พล.อ. ถนอมสิทธิ์ดิชกร เป็นนายกรัฐมนตรี^{๒๑๔} และได้รับการ
แต่งตั้ง เป็นนายกรัฐมนตรี^{๒๑๕} ในวันเดียวกันนั่นเอง

ภายหลังจากประกาศธรรมนูญการปกครองประเทศในวันที่ ๒๔ มกราคม พ.ศ. ๒๕๑๖^{๒๑๖}
จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้เข้ารักษาการณ์ในตำแหน่งอธิบดีกรมตำรวจอีกตำแหน่งหนึ่ง เพื่อความสะดวก
ในการปกครองประเทศ

ในทางก้นบตบเทาและสถานภาพของตำรวจ ปรากฏว่าภายหลังจาก พล.ต.อ. เผ่า ศรียานนท์
แล้วคณะรัฐประหารได้ลดหน่วยงานของกรมตำรวจลง และจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้เข้าควบคุมรักษา
การณ์ในตำแหน่งอธิบดีเสียเอง ดังได้กล่าวมาข้างต้นแล้ว ปรากฏว่าบทบาทของกรมตำรวจอาจสรุปได้
ดังนี้คือ การกวาดล้างอันธพาลครั้งใหญ่โดยกฎหมายคุ้มครองอำนาจหน้าที่ให้อยู่ในดุลยพินิจของ เจ้าพนักงาน
งานตำรวจ^{๒๑๗} การจับกุมนักหนังสือพิมพ์ที่ความคิดเห็นขัดแย้งกับรัฐบาล อาทิ นายสวัสดิ์ ศัมภ์สุทธิ

^{๒๑๔} เสน่ห์ ศรีบงคล เรื่องเดิม, หน้า ๕๔๕ - ๕๕๖.

^{๒๑๕} ธรรมนูญการปกครองประเทศฉบับวันที่ ๒๔ มกราคม พ.ศ. ๒๕๑๖ นี้ปรากฏว่าอำนาจ
อธิปไตยทั้งทางนิติบัญญัติ, บริหารและตุลาการนั้น ได้ให้อำนาจแก่นายกรัฐมนตรีให้อำนาจเต็มในการ
ใช้อำนาจทั้งสามนี้ โดยเฉพาะมาตรา ๑๗ ได้ให้อำนาจหน้าที่แก่นายกรัฐมนตรี ในการวินิจฉัยสั่งการ
ทุกประการเพื่อความมั่นคงของรัฐ โดยที่ตำรวจเป็นกลไกสำคัญในการปฏิบัติภารกิจให้เป็นไปตามคำสั่งนั้น ๆ
ซึ่งตามปกตินายกรัฐมนตรีในฐานะหัวหน้าฝ่ายบริหารมีงบประมาณแผ่นดินและกำลังอาวุธของทหาร
ตลอดจนตำรวจ เจ้าพนักงานปกครองอยู่ในอำนาจของตนแล้ว รัฐธรรมนูญจึงห้ามฝ่ายบริหารออก
กฎหมาย ผลจะเหมือนกับตำรวจจับผู้ร้ายเอง พิพากษาลงโทษเองแล้วเอาผู้ร้ายไปยิงเป้าประหารชีวิต
ได้เอง ข้อนี้เห็นได้ประจักษ์จากธรรมนูญการปกครองแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๑๖ มาตรา ๑๗ อ่างใน
ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช เรื่องเดิม, หน้า ๑๐๓ - ๑๐๔.

^{๒๑๖} พ.ศ.ศ. กนิษฐ์ เสนาจันทร์ เรื่องเดิม, หน้า ๔๖ - ๔๗.

^{๒๑๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๗.

นายสนธิ เอกชัย นายอิศรา อมันตกุล นายสังข์ กุศลาศัย นายทอง ศรีธาภิรมย์ นายอุไร รุจิรา-
นนท์ เป็นต้น ๒๑๘

ในวันที่ ๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๒ ตำรวจได้จับกุมตัว นายศุภชัย ศรีสติ นายจำนงค์ พงษ์ทวี
นายยุ่นฟ้า แซ่เล้า ที่บ้านสวน วัดเพลง บางกอกน้อย ในข้อหาคอมมิวนิสต์ ๒๑๘ นอกจากนี้ยังมีการจับ
กุมนายรวม วงศ์พันธ์ นายทีลา วงศ์สิน นายแดงอนันต์ จันทร์วงศ์ และมีการยิงเป่านายครอก หันดา-
วงศ์ และนายทองพันธ์ สุทธิมาศ ที่สนามบินจังหวัดสกลนคร ในข้อหาการกระทำการเป็นคอมมิวนิสต์ ๒๑๘
การจับกุมพรรคเสรีชนกร ก้อนายเทพ โชติบุษิต นายแคล้ว นรปติ และยังจับกุมนายแพทย์เจริญ สัมแสง ๒๑๙
การจับกุม ร.ต.ธรรมบุญ คดีเทเคมีย์ ขอนานิมลัทธิคอมมิวนิสต์ ๒๒๐ นายสงวน ตูลารักษ์ นายสุริย์
ทองวณิช นายประเสริฐ ทรัพย์สุนทร ร.ต.อ.สมศักดิ์ พัวเวศ นางจรรยาพร กัลยาณมิตร ซึ่งเป็น
คนสนิทของ นายปรีดี พนมยงค์ ได้เข้ามาอบตัวในข้อหาคอมมิวนิสต์ และได้มีการจับกุมคนงาน ๑๖ คน
จากอำเภอต่าง ๆ และมีการค้นบ้านชายหนึ่งสี่ที่สงสัยว่าจำหน่ายหนังสือที่เผยแพร่ลัทธิคอมมิวนิสต์และ
ความคิดแบบสังคมนิยมเขตนีรันดร์วิชา ๒๒๓ การประหารชีวิตนายชง แซ่มึน นายจางนายพิมพ์
ทองขาว วางเพลิงเผาตลาดพลู ที่ข้างหอสมุดแห่งชาติสนามหลวง ๒๒๔ การยิงเป้าสองพี่น้องแซ่มึน
ที่เผาตลาดพลู การยิงเป้าผู้ถูกกล่าวหาว่าเผาตลาดหาขาว อำเภอเดิมบางนางบวช เนื่องจากพิจารณา
เห็นว่า เป็นการก่อกวนการรบกวนทาง เสรีรัฐกิจซึ่ง เป็นแผนของคอมมิวนิสต์ ๒๒๕ นอกจากนี้ยังมีกรณีสำคัญอีก
ได้แก่ การจับกุมพระพิมลธรรม ในข้อหาคอมมิวนิสต์และการกระทำอัน เป็นภัยต่อประเทศและศาสนาใน

๒๑๘ เรื่อง เคี้ยวกันหน้าเคี้ยวกัน.
๒๑๙ สว่าง ลานเหลือ เรื่อง เค็ม, หน้า ๔๖.
๒๒๐ เรื่อง เคี้ยวกันหน้าเคี้ยวกัน.
๒๒๑ พ.ต.ต.อนันต์ เสนาชนันต์ เรื่อง เค็ม, หน้า ๔๑.
๒๒๒ เรื่อง เคี้ยวกัน หน้า ๘๖.
๒๒๓ เรื่อง เคี้ยวกันหน้าเคี้ยวกัน.
๒๒๔ เรื่อง เคี้ยวกันหน้าเคี้ยวกัน.
๒๒๕ เรื่อง เคี้ยวกัน, หน้า ๔๔.

วันที่ ๒๖ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๕^{๒๒๖} และการจับกุมการแจกใบปลิวของพระภิกษุวัชรจักรวรรดิราชวา-
วาส โดย พ.ต.อ.ชลช อุทกถรณ์ เป็นหัวหน้า^{๒๒๗} เป็นต้น

๑๑. พ.ต.อ. ประเสริฐ รุจิรวงศ์ (พ.ศ. ๒๕๐๖ - พ.ศ. ๒๕๑๕) การถึงแก่อสัญกรรม
ของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นเหตุให้ จอมพลถนอม กิตติขจร ได้รับการแต่งตั้ง เป็นนายกรัฐมนตรี
และเป็นหัวหน้าคณะปฏิวัติ^{๒๒๘} ภายใต้ธรรมนูญการปกครองประเทศฉบับ พ.ศ. ๒๕๑๖ และ พ.ต.อ.
ประเสริฐ รุจิรวงศ์ รองอธิบดีกรมตำรวจได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมตำรวจ และรัฐ-
มนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย

สภาพการทางการเมือง โดยทั่วไปในระบอบนั้นนอกจากจะมีภัยคุกคามของบุคคลากร รายคอมมิวนิสต์
แล้ว รัฐบาลเริ่มที่จะประสบกับปัญหาความไม่พอใจของประชาชนที่คณะผู้บริหารหรือคณะปฏิวัติ^{๒๒๙}
ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๖ เป็นรัฐบาลผูกขาด (Monopoly Government) มาเป็นระยะเวลาอันยาวนานภายใต้
รัฐธรรมนูญการปกครอง พ.ศ. ๒๕๑๖ ซึ่งจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชน โดยในทางตรงกันข้ามกลับ
เปิดโอกาสให้คณะรัฐบาลและเจ้าพนักงานมีอำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติกรอย่างกว้างขวาง

ในการจับกุมของเจ้าหน้าที่ตำรวจได้มีการจับกุมนายตำรวจที่เกี่ยวข้องกับคดีกบฏ ๓ ธันวาคม
อาทิเช่น พ.ต.อ.สกล สติชัยทหาร ผู้บังคับการโรงเรียนนายร้อยตำรวจสามพราน พ.ต.ต.สุรินทร์
วีระชน รองผู้กำกับการตำรวจสันติบาลกอง ๒ เป็นต้น^{๒๓๐} นอกจากนี้ยังมีกรณีอันธพาลเริ่มกลับมา
มีมากขึ้น การแทรกซึมของบุคคลากรรายหัวความรุนแรงมากขึ้น^{๒๓๑} กรณีเจ้าหน้าที่ตำรวจจับกุมพระ

^{๒๒๖} กดีคำที่ ๒๓๗ ก./๒๕๑๗

^{๒๒๗} กดีคำที่ ๑๕๒ ก./๒๕๑๕ และอ่านรายละเอียดในไทยนอย เรื่อง เกม, หน้า ๔๗๑ - ๔๗๔.

^{๒๒๘} จอมพลถนอม กิตติขจร นอกจากจะดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีและหัวหน้าคณะปฏิวัติแล้ว
ยังดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบก ผู้บัญชาการทหารสูงสุด และได้เลื่อนยศเป็นจอมพลทั้ง ๓ กองทัพ
ในขณะเดียวกันด้วย และบุคคลในคณะรัฐบาลชุดนี้ส่วนใหญ่เป็นบุคคลที่เป็นบุคคลสำคัญในการกระทำรัฐ-
ประหาร^{๒๒๙} ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๖ ทั้งสิ้น อ้างใน เสน่ห์ ศรีมิ่งคล เรื่อง เกม, หน้า ๕๖๑ - ๕๖๒.

^{๒๒๙} สว่าง ลานเหลือ เรื่อง เกม, หน้า ๕๐๓ - ๕๐๔.

^{๒๓๐} เสน่ห์ ศรีมิ่งคล เรื่อง เกม, หน้า ๕๖๔.

ภิกษุชาวเขมรสีก และจับกุมในข้อหาสงสัยว่ามีกบฏกระทำกบฏอันเป็นคอมมิวนิสต์^{๒๓๑} เป็นต้น

ในวันที่ ๓ พฤศจิกายน ถึงวันที่ ๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๐๗ พล.ต.ท.พจน์ เกษะนันท์ ได้ทำการจับกุมครั้งใหญ่ ซึ่งกรมประมวลข่าวกลาง ศูนย์รักษาความปลอดภัยและตำรวจสันติบาลได้รายงานตรงกันว่า ได้มีคนไทยบางส่วนบางคนซึ่งรับราชการอยู่ในกระทรวงทบวงกรมหลายแห่งได้เชื่อมโยงกันนำความลับของทางราชการไปให้แก่คนต่างชาติโดยร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ในสถานทูตฝรั่ง เสส

นอกจากนี้ในกรณีที่จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ รักษาการในตำแหน่งอธิบดีกรมตำรวจจนถึงแก่อสัญกรรม โดยที่ พล.ต.อ.ประเสริฐ รุจิรวงศ์ ไม่ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมตำรวจนั้น ปรากฏว่า พล.ต.อ.ประเสริฐ รุจิรวงศ์ เมื่อได้รับการแต่งตั้ง เป็นอธิบดีกรมตำรวจโดยนายตำรวจผู้ใกล้ชิดกับจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เขาประจำกรมหลายนายด้วยกันควยความอาฆาตแค้นเป็นส่วนตัวและไม่ไว้วางใจ^{๒๓๒}

การจับกุมบุคคลร่วมกันปลดตลาดอำเภอท่าเรือจังหวัดอยุธยาและอุบลราชธานีตามมาตรา ๑๗ ธรรมนูญการปกครอง พ.ศ. ๒๕๐๒ ในวันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๐๕

ในวันที่ ๒๖ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๑๑ ได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และประกาศให้มีการเลือกตั้งในวันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๑๒ การรวมกลุ่มจัดตั้งพรรคการเมืองเริ่มมีการเคลื่อนไหวมากยิ่งขึ้น โดยรัฐบาลได้จัดตั้งพรรคสหประชาไทย โดยมีจอมพลถนอม กิตติขจร เป็นหัวหน้าพรรค และ พล.ต.อ.ประเสริฐ รุจิรวงศ์ อธิบดีกรมตำรวจเป็นรองหัวหน้าพรรค^{๒๓๓}

ในช่วงระยะเวลาก่อนและระหว่างการหาเสียงเลือกตั้งอธิบดีกรมตำรวจได้ประกาศตัวเป็นกลางในการเลือกตั้ง^{๒๓๔} (๑๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๑๑) เนื่องจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้สร้าง

^{๒๓๑} พ.ต.ต.อนันต์ เสนาชนันท์ เรื่อง เกม, หน้า ๔๗.

^{๒๓๒} เรื่องเดียวกันหน้าเดียวกัน.

^{๒๓๓} เจ้าหน้าที่ชั้นสูงของพรรคสหประชาไทยส่วนใหญ่เป็นข้าราชการประจำตั้งนั้น ยกเว้น นายพจน์ สารสิน และ พล.ต.อ.พิชัย กุลละวณิช เท่านั้น ในขณะที่รัฐบาลเองประกาศว่าห้ามไม่ให้ข้าราชการยุ่งเกี่ยวกับการเมือง แต่หัวหน้ารัฐบาลตลอดจนรองหัวหน้าพรรคกลับทำเสียเอง อางใน เสน่ห์ ศรีมิ่งคล เรื่อง เกม, หน้า ๕๖๖.

^{๒๓๔} พ.ต.ต.อนันต์ เสนาชนันท์ เรื่อง เกม, หน้า ๕๐.

ปัญหาให้แก่วัฒนบาลเป็นอย่างมากจนเป็นเหตุให้จอมพลถนอม กิตติขจร ได้กระทำการรัฐประหารตนเอง
ในวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๑๔ โดยที่ตำรวจเป็นฝ่ายคณะผู้กระทำการรัฐประหารซึ่งมี พล.ต.อ.
ประเสริฐ รุจิรวงศ์ อธิการหัวหน้าพรรคสหประชาไทย เป็นอธิบดีกรมตำรวจ โดยคณะปฏิวัติได้จัดตั้ง
สภาคณะปฏิวัติขึ้นโดยรวบรวมนายทหารตำรวจและนักวิชาการ โดยแบ่งเป็น ๔ ฝ่ายคือ

๑. ผู้อำนวยการฝ่ายรักษาความสงบเรียบร้อยและความมั่นคง โดยมี พล.อ.ประกาศ จารุ-
เสถียร เป็นผู้อำนวยการ ซึ่งควบคุมกระทรวงกลาโหมและกระทรวงมหาดไทย

๒. ผู้อำนวยการฝ่ายเศรษฐกิจและการคลัง โดยนายพจน์ สารสิน เป็นผู้อำนวยการ ควบคุม
กระทรวงการคลัง กระทรวงเศรษฐกิจและกระทรวงอุตสาหกรรม

๓. ผู้อำนวยการฝ่ายเกษตรและคมนาคม อันมี พล.อ.อ.ทวี จุลทรัพย์ เป็นผู้อำนวยการ
ซึ่งควบคุมกระทรวงเกษตร กระทรวงคมนาคม และกระทรวงพัฒนาการแห่งชาติ

๔. ผู้อำนวยการฝ่ายการศึกษาและสาธารณสุข อันมี พล.ต.อ.ประเสริฐ รุจิรวงศ์ เป็น
ผู้อำนวยการ ควบคุมกระทรวงศึกษาธิการ และกระทรวงสาธารณสุข
ส่วนทางด้านกระทรวงต่างประเทศนั้น จอมพลถนอม กิตติขจร ในฐานะประธานคณะปฏิวัติ
เป็นผู้ควบคุม

ต่อมาภายหลังคณะปฏิวัติได้สืบทราบมาว่า พล.ต.อ.ประเสริฐ รุจิรวงศ์ ได้ให้การสนับสนุน
ผู้สมัครสมาชิกสภาอิสระอย่างลับ ๆ และมีความหวังว่าจะจัดตั้งพรรคการเมืองเสียเอง ^{๒๓๕} จนเป็น

^{๒๓๕} พล.ต.อ.ประเสริฐ รุจิรวงศ์ มีกิจการเหมืองแร่ ๒ แห่ง เป็นเจ้าของโรงเรียน
รุจิเสรี เป็นประธานในบริษัทต่าง ๆ อาทิเช่น ธนาคารศรีอยุธยา บริษัทสุรามหาคุณ นอกจากนั้นยังมี
บริษัทเป็นของตนเอง โดยเฉพาะ บริษัททรัพย์ส่วนตัวทั้งในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด ตลอดจน
กรณีที่มีผู้ตั้งข้อสงสัยว่ามีรายได้จากการสร้างอาคารใหม่ การจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือ ยานพาหนะ
ทางบก ทางน้ำ และทางอากาศ อาวุธยุทโธปกรณ์ ฯลฯ และตำแหน่งอธิบดีกรมตำรวจสามารถทำให้
พล.ต.อ.ประเสริฐ รุจิรวงศ์ ให้การสนับสนุนนักการเมืองและการจัดตั้งพรรคการเมืองได้ไม่ยากนัก
ดูรายละเอียดใน เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘๙. - ๙๐.

เหตุผลที่จอมพลถนอม กิตติขจร และจอมพลประภาส จารุเสถียร ไม่ได้แต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ^{Lmb} แต่ยังคงได้รับตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขในช่วงก่อนจะมีการรัฐประหาร ๑๓ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๑๔ และต่อมาไม่ได้รับการต่ออายุราชการ เมื่อเกษียณอายุแล้ว เช่นบุคคลบางคนที่คณะรัฐบาล ^{Lmb}

๑๖. จอมพลประภาส จารุเสถียร (พ.ศ. ๒๕๑๕ - พ.ศ. ๒๕๑๖) ภายหลังจากการรัฐประหารวันที่ ๑๓ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๑๔ เป็นต้นมาสภาพการณ์ทางการเมืองภายในตกอยู่ในอำนาจของคณะปฏิวัติ ซึ่งมีธรรมนูญการปกครองประเทศ พ.ศ. ๒๕๑๖ เอื้ออำนาจให้นายกรัฐมนตรีมีอำนาจสั่งการทั้งอำนาจทางนิติบัญญัติ บริหาร และตุลาการ นอกจากนี้ยังคงมีการประกาศกฎอัยการศึกในเขตพื้นที่ที่อยู่ในเขตปฏิบัติการของบุคคลกรรายคอมมิวนิสต์ ด้วยเหตุนี้เองตำราวจจึงมีบทบาทและสถานภาพที่รัฐบาลจะต้องให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก ดังนั้นเมื่อ พล.ต.อ.ประเสริฐ รุจิรวงศ์ ปลดเกษียณอายุราชการไปแล้ว จอมพลประภาส จารุเสถียร ในฐานะรองนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย และผู้นำทหารบกได้รักษาการณ์ในตำแหน่งอธิบดีกรมตำรวจ อีกตำแหน่งหนึ่ง และได้รับพระราชทานยศ เป็นนายพลตำรวจเอกในเวลาต่อมา ^{Lmb}

^{Lmb} ความขัดแย้งระหว่าง พล.ต.อ.ประเสริฐ รุจิรวงศ์ และ พล.อ.ประภาส จารุเสถียร นอกจากเรื่องดังกล่าวแล้ว ยังรวมไปถึงกรณีพิพาท พล.ต.อ.ประเสริฐ ๖ ความคุมอำนาจในกรมตำรวจไว้คนเดียว โดยไม่ฟังคำสั่งของ พล.อ.ประภาส ๖ ซึ่งเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย และ พล.ต.อ.ประเสริฐ ๖ ไม่ยอมปฏิบัติตามความตองการของผู้นำทหารบก เช่น ปฏิเสธไม่ยอมจับกุมนักหนังสือพิมพ์ซึ่งวิพากษ์วิจารณ์พลเอกประภาส ๖ ตามคำขอรองของพลเอกประภาส ๖ ในปี พ.ศ. ๒๕๑๖ ทำให้ พล.อ.ประภาส ๖ เกิดความไม่พอใจ in David Morell, "Thailand," Asian Survey, Feb. 73. 73, p. 164. อ้างใน ร.ต.ต.ธงไชย แสงประคับ, "การศึกษาเชิงเปรียบเทียบพรรคการเมืองไทยศึกษาเฉพาะกรณีพรรคเสรีนิยมกับพรรคสหประชาไทย," (วิทยานิพนธ์แผนกวิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๗), หน้า ๑๒๗ - ๑๒๘.

^{Lmb} พ.ศ.๓.อนันต์ เสนาชนันท์ เรื่อง เติม, หน้า ๕๐.
^{Lmb} พ.ศ.๓.อนันต์ เสนาชนันท์ เรื่อง เติม, หน้า ๕๔.

กิจการตำรวจในช่วงระยะเวลานี้ได้มีการปรับปรุงหน่วยงานภายในกรมตำรวจให้สามารถปฏิบัติภารกิจได้รวดเร็ว เช่นเดียวกับทหาร อาทิจัดตั้งกองอำนาจการกำลังพล ข้าราชการ และส่งกำลังบำรุง การกระจายอำนาจการไปสู่อำเภอและจังหวัดรวมทั้งการระดมกำลังไป เช่นอำนาจการแต่งตั้งโยกย้ายนายตำรวจระดับนายสิบและพลตำรวจ เป็นต้น

ภาวะการณ์เมืองที่ฝ่ายรัฐบาลและคณะปฏิวัติยึดอำนาจโดยปราศจากรัฐธรรมนูญในการปกครองประเทศเป็นระยะเวลานานกว่า ๑ ปีนี้เอง ทำให้ประชาชนเกิดความไม่พอใจการกระทำของรัฐบาลโดยพยายามเรียกร้องรัฐธรรมนูญและให้มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ประกอบกับการประกาศกฎอัยการศึกของรัฐบาล ตำรวจจึงต้องปฏิบัติหน้าที่ตามคำสั่งของรัฐบาลและอัยการตำรวจซึ่งมีตำแหน่งสำคัญหลายตำแหน่งในคณะรัฐบาลและคณะปฏิวัติ บทบาทที่สำคัญของตำรวจคือการส่งสอบสวนนายตำรวจชั้นผู้ใหญ่ที่มีความใกล้ชิดกับอัยการตำรวจคนเก่าซึ่งมีความขัดแย้งกับรัฐบาล และการขยาย พ.ท. ประจวบ สุนทรางกูร ซึ่งเป็นบุคคลที่รัฐบาลไว้วางใจ จากองค์การตำรวจเวรยามตำรวจตำแหน่งอัยการตำรวจ ตลอดจนแต่งตั้งโยกย้ายนายตำรวจในตำแหน่งสำคัญหลายนายด้วยกัน

การปฏิบัติภารกิจของตำรวจสันติบาลได้ติดตามความเคลื่อนไหวของบุคคลที่ไม่ให้การสนับสนุนรัฐบาลดำเนินงานมากยิ่งขึ้นจนกระทั่งวันที่ ๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๖ นายธีรยุทธ บุญมี อธิบดีเลขาธิการศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย พร้อมกับบุคคลอีก ได้ทำการแจกใบปลิวเรียกร้องรัฐ-

๒๓๘ เรื่องเดียวกันหน้าเดียวกัน.

๒๓๙ อาทิจ การเดินขบวนยับยั้งการขึ้นค่าโดยสาร การเดินขบวนต่อต้านกรณีทุ่งใหญ่ การต่อต้านญี่ปุ่น การเดินขบวนต่อต้านการออกกฎหมายของรัฐบาล เป็นต้น

๒๔๐ พ.ศ.ศ.อนันต์ เสนาชนันท์ เรื่องเดิม, หน้า ๕๖.

๒๔๑ คุรายนละเอียดและประวัติย่อในเรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๒๓ - ๑๒๗.

๒๔๓ บุคคล ๑๖ คน ที่ถูกจับกุมในวันที่ ๖ ธันวาคม ๒๕๑๖ ขณะแจกใบปลิวคือ

- ๑) นายประพันธ์ศักดิ์ กมลเพชร
- ๒) นายธีรยุทธ บุญมี
- ๓) นายบุญส่ง ชีเลธร
- ๔) นายมนตรี จักศิริอารักษ์
- ๕) นายพนม สุวรรณพานิช
- ๖) นายทวี พันธ์นิกร
- ๗) นายวิสา คัญทัพ
- ๘) นายธัญญา บุญชูธาร
- ๙) นายปรีดี บุญถิ่น
- ๑๐) นายชัยวัฒน์ สุรวีชัย
- ๑๑) นายบัณฑิต เอ็งนิลรัตน์
- ๑๒) นายทองเกียรติ คงคา

รัฐธรรมนูญ ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากบุคคลสำคัญทางการเมืองและจากอาชีพต่าง ๆ กัน ๑๐๐ คน ๒๔๔
ณ บริเวณประตูน้ำ กรุงเทพฯ ฯ เจ้าหน้าที่ตำรวจสันติบาลซึ่งมี พล.ต.ต.ชัย สุวรรณศรี ผู้บังคับการ
ตำรวจสันติบาลได้ทำการจับกุมบุคคลทั้ง ๑๓ คน ในวันที่ ๒ ตุลาคม นั้นเอง ๒๔๕ โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจ
ได้ตั้งข้อหาตามกฎหมายกลางรัฐบาล ผ่าฝืนประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ ๘ และกระทำการอันเป็นคอมมิวนิสต์ ๒๔๖

การจับกุมผู้เรียกร้องรัฐธรรมนูญครั้งนี้ปรากฏว่ารัฐบาลและตำรวจได้รับการวิพากษ์วิจารณ์
อย่างกว้างขวางจากนักศึกษาราชการและประชาชนทั่วไปเป็นอย่างมาก จนเป็นเหตุให้เกิดการ
นองเลือดในวันที่ ๑๔ - ๑๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๖ ๒๔๗ และอธิบดีกรมตำรวจต้องพ้นจากตำแหน่งและ
สั่งมีการ เบื้องออกนอกประเทศ

๑๓. พล.ต.ท.ประจวบ สุนทรางกูร (พ.ศ. ๒๕๑๖ พ.ศ. ๒๕๑๗) สภากรรมการทางการเมือง
ภายหลังวันที่ ๑๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๖ ได้เปลี่ยนแปลงไปโดยมีการ เป็นประชาธิปไตยมากยิ่งขึ้น
นายสัญญา ธรรมศักดิ์ ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นนายกรัฐมนตรี ในฐานะหัวหน้ารัฐบาลและรักษาการ
ในคณะรัฐมนตรีชุดนี้ปรากฏว่า พล.ต.ท.ประจวบ สุนทรางกูร รองอธิบดีกรมตำรวจได้ดำรงตำแหน่ง
รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม และ พล.ต.ท.ชุมพล โลหะชาละ ได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี
ช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย และในการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาทางอ้อมปรากฏว่ามีนายตำรวจประ-
จําการได้รับการเลือกตั้ง อาทิ พล.ต.ท.ณรงค์ มหานนท์ พล.ต.ต.เสน่ห์ สิทธิพันธ์ พล.ต.ต.
ประจวบ วีระพันธ์ เป็นต้น ๒๔๘ และการแต่งตั้งตำแหน่งอธิบดีกรมตำรวจปรากฏว่า พล.ต.ท.ประจวบ

๒๔๔ อาทิ พล.ต.ต.สง่า กิตติจร นายพิชัย รัตกุล ดร.เขียน ชีววิทย์ พ.ต.ต.อนันต์
เสนาพันธ์ ดร.บุญสนอง บุญโยธายาน ดร.วารินทร์ วงหาญเชาว์ ดร.ปราโมทย์ นาคทรพร
นายณรงค์ เกตุทัต น.พ.วิชัย โชควัฒนา ฯลฯ

๒๔๕ ในวันที่ ๘ ธันวาคม ๒๕๑๖ ได้จับกุมนายไชแสง สุกใส อดีต ส.ส.จังหวัดนครพนม
เพิ่มเติมอีกหนึ่งคน รวมเป็น ๑๓ คน

๒๔๖ แสงประทีป, การนองเลือดในรัฐธรรมนูญไทย (กรุงเทพฯ : อมรรกาพิมพ์, ๒๕๑๖)
หน้า ๖.; เสน่ห์ ศรีมงคล เรื่องเดิม, หน้า ๒๖๖ - ๒๖๗.

๒๔๗ ทรายละเอียดในเรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๕๗ - ๕๕๘.; แสงประทีป เรื่องเดิม,
๒๔๘ พ.ต.ต.อนันต์ เสนาพันธ์ เรื่องเดิม, หน้า ๑๓๗ - ๑๓๘.

สุนทรพจน์ ได้รับการแต่งตั้งจากคณะรัฐมนตรี และสืบเนื่องมาจาก พล.อ.เกษม สีวะรา รมว.การทหารบกและผู้อำนวยการรักษาความสงบของรัฐให้นายกรัฐมนตรีออกคำสั่งแต่งตั้ง ๒๔๘ นอกจกนั้น ภายหลังจาก พล.ต.ท.ประจวบ สุนทรพจน์ ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมตำรวจแล้ว สำนักนายกรัฐมนตรีได้มีคำสั่งให้ พล.ท.วิบูลย์ ยะสวัสดิ์ ดำรงตำแหน่งนายช่วยอธิบดีกรมตำรวจ ฝ่ายกิจการพิเศษและมียศเป็นนายพลตำรวจโท และอธิบดีกรมตำรวจได้มีคำสั่งโยกย้ายนายตำรวจในตำแหน่งที่สำคัญ (Key Position) อาทิเช่น การโยกย้าย พ.ต.อ.สมหวัง เพ็ญสุตร พ.ต.อ.ศิริสุจริต พ.ต.อ.ฐลิต ปราณี่ ประชาชน ๒๕๖ ฯลฯ ซึ่งนับตั้งแต่การดำรงตำแหน่งรองอธิบดีกรมตำรวจ การแต่งตั้งโยกย้ายนายตำรวจ ปรากฏว่าได้รับเสียงวิพากษ์วิจารณ์จากหนังสือพิมพ์หลายฉบับ เป็นทำนองว่าเอาศัตรูของประชาชนไปไว้ในที่ที่ไม่น่าไว้วางใจ ๒๕๖

เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงคณะรัฐบาล เป็นรัฐบาลที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพมากยิ่งขึ้นเองจึงเป็นผลให้เกิดกลุ่มผลประโยชน์ (Interest Groups) และกลุ่มอิทธิพล (Pressure Groups) มีบทบาทในการแสวงหาอำนาจผลประโยชน์และความยุติธรรมในสังคมมากยิ่งขึ้น กลุ่มนิสิตนักศึกษา เป็นกลุ่มที่มีอิทธิพลมากที่สุดนับตั้งแต่วันที่ ๑๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๖ ปรากฏว่านิสิตนักศึกษาได้ประกาศตนเข้าร่วมมีอภิสิทธิ์ในการจับกุมผู้กระทำความผิดและเป็นผู้ควบคุมเจ้าหน้าที่ตำรวจในการใช้มาตรการในขณะที่ยังกุมขมวดอก ๒๕๑๖ ในกลุ่มลูกจ้างและกรรมกรปรากฏว่าได้มีการนัดหยุดงานเรียกร้องความยุติธรรมทุกขณะ ประกอบกับการเงินชวชนของนิสิตนักศึกษาและประชาชนเพื่ออำนาจต่อรองทางการเมือง เจ้าหน้าที่ตำรวจของรับภาระหน้าที่ในการคุ้มกันความปลอดภัยและอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนที่ไม่ได้มีส่วนร่วมโดยทั่วไป ในขณะที่สถานภาพของตำรวจได้รับการวิพากษ์วิจารณ์

๒๔๘ คูรายละเอียดยใน เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๓๓ - ๑๓๖.

๒๔๙ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๕๑ - ๑๕๓.

๒๕๐ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๕๑.

๒๕๑ จากการประกาศและแถลงการณ์ของศูนย์นิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทยทางสื่อมวลชน โดย นายกนก วงศ์ตระหง่าน รองเลขาธิการศูนย์นิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย ฝ่ายเศรษฐกิจและสังคม ในวันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๑๖.

จากประชาชน สื่อมวลชน และนักการ เมืองว่ามีส่วนในการปรามปรามประชาชนที่เรียกร้องรัฐธรรมนูญ
ในวันที่ ๑๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๖

๑๔. พล.ต.อ.พจน์ เกษะนันท์ (พ.ศ. ๒๕๑๔) ภายหลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญและมีการเลือกตั้งในวันที่ ๒๖ มกราคม พ.ศ. ๒๕๑๔ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ได้มีการเปลี่ยนแปลงตัวอธิบดีกรมตำรวจโดย พล.ต.ท.พจน์ เกษะนันท์ รองอธิบดีกรมตำรวจฝ่ายบริหาร ได้เข้ารับตำแหน่งอธิบดีกรมตำรวจในวันที่ ๓๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๑๔^{๒๕๓} โดยที่ พล.ต.อ. ประจวบ สุนทรางกูร และ พล.ต.ท.วิฑูรย์ ยะสวัสดิ์ ผู้ช่วยอธิบดีกรมตำรวจได้ย้ายกลับไปสังกัดกองทัพบกดังเดิม

ในช่วงระยะเวลา ๒ เดือนที่ พล.ต.อ.พจน์ เกษะนันท์ ดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมตำรวจปรากฏว่ามีกรณีที่เกิดการตำรวจได้มีส่วนสัมพันธ์กับทางการเมือง อาทิเช่น กรณีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเสนอให้กรมตำรวจย้ายเจ้าหน้าที่ตำรวจในภาคใต้ทั้งหมดเพื่อแก้ไขปัญหาโจรผู้ร้ายชุกชุม ปัญหาโจรแบ่งแยกดินแดน ปัญหายุทธการ ร่ายคอมมิวนิสต์และปัญหาโจรจีนคอมมิวนิสต์ที่กำลังทวีความรุนแรงขึ้นอย่างมากอยู่ในขณะนั้น และกรณีการจับกุมผู้นำชาวนาและนักศึกษามหาวิทยาลัย เชียงใหม่ ที่จังหวัดลำพูน ในวันที่ ๓ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๑๔^{๒๕๔}

นอกจากนี้ตำรวจได้นักหยุดงานหลายครั้ง อาทิ กรณีการนัดหยุดงานของตำรวจภูธรจังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อประท้วงการที่รัฐบาลสั่งให้ปล่อยบุคคลที่เกินขบวนและเผาจวนผู้ว่าราชการจังหวัดซึ่งถูกตำรวจจับไว้ เป็นเหตุตองหา ตามคำเรียกร้องและการเกินขบวนประท้วงการจับกุมของนักศึกษาและประชาชนบางกลุ่ม การนัดหยุดงานของตำรวจที่ประท้วงสถานีตำรวจขณะสงคราม การนัดหยุดงานของตำรวจภาคเหนือในวันที่ ๑๖ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๑๔ เพื่อประท้วงปล่อยตัวกลุ่มผู้นำชาวนาภาคเหนือและนิสิตนักศึกษาซึ่งถูกจับกุมในวันที่ ๓ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๑๔ ตามคำร้องเรียนและการเกินขบวน

^{๒๕๓} รวมประชาชาติ, ฉบับวันที่ ๒๘ - ๓๑ มีนาคม ๒๕๑๔ และ ๑ เมษายน ๒๕๑๔.;
เดลินิวส์, ฉบับวันที่ ๓๑ มีนาคม ๒๕๑๔

^{๒๕๔} รวมประชาชาติ, ฉบับวันที่ ๔ - ๗ สิงหาคม ๒๕๑๔.; ไทยรัฐ ฉบับวันที่ ๔ - ๗ สิงหาคม ๒๕๑๔ ๖๓

ประท้วงของนักศึกษาและประชาชนบางกลุ่ม^{๒๕๕} การเคลื่อนไหวและมีปฏิกริยาต่อต้าน การแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ฉบับวันที่ ๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๓๔ ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร^{๒๕๖} ซึ่งเป็นกระบวนการทางนิติบัญญัติ การเคลื่อนไหว อาทิ เจ้าหน้าที่ตำรวจในระดับผู้บังคับกองบังคับประชุมกันที่โรงแรมนารายณ์ในวันที่ ๑๖ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๑๔ จำนวน ๒๕๐ คน โดยมีเงื่อนไขขอรองกับรัฐบาลและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรว่าให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรถอนพระราชบัญญัตินั้นเสียและให้กรมตำรวจแยกตัวออกจากการสังกัดกองระหวงมหาดไทย มาตรการขั้นต่อไปจะหยุดงานทั่วประเทศเพื่อการประท้วงครั้ง^{๒๕๗} นี้ กบฏการประท้วงและการเดินขบวนของเจ้าหน้าที่ตำรวจนครบาลถึงขั้นทำลายทรัพย์สินภายในบ้านของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช นายกรัฐมนตรี โดยหนังสือพิมพ์บางฉบับกล่าวว่า "...พล.ต.อ.พจน์ เกษนันทน์ ขึ้นนั่งแท่นหัวขบวนที่ตำรวจทำโค้วครั้งแรกที่นครศรีธรรมราช รองอธิบดีจับ อธิบดีปล่อย และล่าสุดตำรวจเรียงแถวไปบ้านนายกรัฐมนตรีหลายวันพักยับไปกับตา...." ^{๒๕๘}

^{๒๕๕} รวมประชาชาติ, ฉบับวันที่ ๑๖ - ๒๐ สิงหาคม ๒๕๑๔.; เคล็ดใหม่, ฉบับวันที่ ๑๖ - ๒๐ สิงหาคม ๒๕๑๔ ฯลฯ

^{๒๕๖} ตามร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามีหลักการที่สำคัญคือ ให้อำนาจปกครองโดยผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นหัวหน้าพนักงานสอบสวนในระดับจังหวัด โดยมีผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัดเป็นรองหัวหน้า และในระดับอำเภอให้นายอำเภอเป็นหัวหน้าพนักงานสอบสวนโดยให้ผู้บังคับกอง เป็นรองหัวหน้า โดยเป็นการสอบสวนร่วมกัน อ่างใน สมชาติ รอมกิจ, เรื่องเดิม, หน้า ๙.; ทีวีะ รัชิต, "ลมตะวันออก," เคล็ดใหม่, ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๓๙๕ วันอังคารที่ ๑๙ สิงหาคม ๒๕๑๔, หน้า ๕.

^{๒๕๗} รวมประชาชาติ, ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๓๔๓ วันอาทิตย์ที่ ๑๗ สิงหาคม ๒๕๑๔, หน้า ๑.; "ตำรวจประจำท้องที่ : อีเหนาก็เอาเสียเอง," ประชาชาติ (รายสัปดาห์), ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๕๔ วันพฤหัสบดีที่ ๔ กันยายน ๒๕๑๔, หน้า ๕ - ๑๓.; สมชาย รอมกิจ, เรื่องเดิม, หน้า ๙.; ไม่แดง, "อำนาจสอบสวน," รวมประชาชาติ, วันเสาร์ที่ ๒๓ สิงหาคม ๒๕๑๔, หน้า ๖.

^{๒๕๘} รามสุร, "บุคลิกในข่าว," ไทยรัฐ วันที่ ๒๕ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๑๔, หน้า ๘.

พล.ต.อ.พจน์ เกษะนันท์ ครบเกษียณอายุและพ้นจากตำแหน่งอธิบดีกรมตำรวจในวันที่ ๓ กันยายน พ.ศ. ๒๕๑๔ และได้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดชลบุรี เขต ๒ ในวันที่ ๔ เมษายน พ.ศ. ๒๕๑๕ ในนามพรรคกิจสังคมซึ่งมี ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช นายกรัฐมนตรีเป็นหัวหน้าพรรค

๑๕. พล.ต.อ.ศรีสุข มหิทรเทพ (พ.ศ. ๒๕๑๔ - ปัจจุบัน) ในช่วงระยะที่ พล.ต.อ.พจน์ เกษะนันท์ ครบเกษียณอายุในวันที่ ๓ กันยายน พ.ศ. ๒๕๑๔ นั้น การกำหนดผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งตัวบุคคลให้ดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมตำรวจได้รับการวิพากษ์วิจารณ์จากประชาชนและสื่อมวลชนกันอย่างมากกว่าการเมืองได้เข้ามามีส่วนยุ่งเกี่ยวกับการแต่งตั้งอธิบดีกรมตำรวจ อาทิเช่น "พล.ต.อ.พจน์ เกษะนันท์ โคดอสูททุกวิถีทางเพื่อจะให้ตำรวจอาชีพ หรือลูกหม้อในกรม โค้ชขึ้นผงาดบนตำแหน่ง อธิบดีกรมตำรวจ...แมงวันตัวหนึ่งบินมาจากกองบัญชาการสวนรื่น กระซิบรับหูรามสูร อ.ต.ร.คนต่อไปคือ พล.ต.อ.ประจวบ สุนทรางกูร...แมงวันอีกตัวจากชอวยราชครุย์ยืนยืนฉาพณ พล.ต.อ.พจน์ เกษะนันท์ พล.ต.ท.ศรีสุข มหิทรเทพ จะรักษาการสักสองเดือน และ อ.ต.ร.คนต่อไปจะชื่อ พล.ท.ไพฑูรย์ อิงคตานุวัตร" ^{๒๕๕} หนังสือพิมพ์ฉบับวันที่ ๒๓ สิงหาคม ได้กล่าวไว้ว่า "ใจแมงวันแถวสวนรื่น คุ้ก็อีกทีคือกรรใจขาว พล.ท.วิฑูร ยะสวัสดิ์ จะมาเป็นอธิบดีกรมตำรวจ...แต่กับต้นของทีมรัฐบาล ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช โกรธคนหนังสือพิมพ์เสียแล้วให้สัมภาษณ์วันวาน ชาว พล.ท.วิฑูรย์ ยะสวัสดิ์ กับตำแหน่ง อ.ต.ร.นั้นผมไม่เคยทาบหามาใคร และถ้าใครจะได้เป็นก็คงได้รับความเห็นชอบจากผม...." ^{๒๕๖} ในวันที่ ๒๕ สิงหาคม หนังสือพิมพ์ได้เขียนว่า "พล.ต.ประมาท อภิเรกสาธ ซึ่งเทกระจากเรียบร้อยทหารจะไม่ไปอยู่กรมตำรวจอีกแน่...." ^{๒๕๖} ในวันที่ ๒๕ สิงหาคม ปรากฏว่า "....ตำแหน่งอธิบดีตำรวจกับการเมือง พล.ต.ท.ศรีสุข มหิทรเทพ คาย พล.ต.อ.พจน์ เกษะนันท์, พล.ต.ท.ชุมพล โลหะชาละ แห่งราชครู และผู้จะมาจากเครื่องแบบสีเขียวของทีมฟุตบอล...." ^{๒๕๖} เป็นต้น

^{๒๕๕} รามสูร, "บุคคลในข่าว," ไทยรัฐ, วันที่ ๒๒ สิงหาคม ๒๕๑๔, หน้า ๔.
^{๒๕๖} เรื่องเดียวกัน, วันที่ ๒๓ สิงหาคม ๒๕๑๔, หน้า ๔.
^{๒๕๖} เรื่องเดียวกัน, วันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๑๔, หน้า ๔.
^{๒๕๖} เรื่องเดียวกัน, วันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๑๔, หน้า ๔.

ในการประชุมคณะรัฐมนตรีวันที่ ๘ กันยายน พ.ศ. ๒๕๐๔ คณะรัฐมนตรีได้ลงมติแต่งตั้งให้ พล.ต.ท.ศรีสุข มหินทร เทพ รองอธิบดีกรมตำรวจฝ่ายบริหาร ดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมตำรวจจาก พล.ต.อ.พจน์ เกษะนันท์ ซึ่งครบเกษียณอายุในวันที่ ๓๐ กันยายน พ.ศ. ๒๕๐๔ ^{๒๖๓} ในขณะที่สภาพ การทั่วไปในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๐๔ ถึง พ.ศ. ๒๕๐๕ ทั้งในทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ยังคง เป็นไปเป็นลักษณะสับสนเนื่องจากในช่วงปลายหลังปี พ.ศ. ๒๕๐๒ กล่าวคือ สติวิเสรีภาพของประชาชนเป็น สิ่งที่ถูกผลประโยชน์ทุกกลุ่มพึงปรารถนา ด้วยเหตุนี้เองสภาวะของความขัดแย้ง (Conflict) ระหว่างกลุ่มระหว่างบุคคลในเรื่องของการแสวงหาผลประโยชน์ (Interest), อำนาจ (Power), ตลอดจนความขัดแย้งในทางแนวความคิด (Idea), ค่านิยม (Value), ความเชื่อ (Believe), ทักษคติ (Attitude) ฯลฯ จึงเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้

ช่วงระยะเวลา ๒ ปี หลังจากการปกครองประเทศในระบอบประชาธิปไตยที่รัฐบาลมาจากการเลือกตั้ง และเป็นรัฐบาลพลเรือน ในช่วงระยะเวลานี้ พล.ต.อ.ศรีสุข มหินทร เทพ ได้รับการ แต่งตั้งให้ เป็นอธิบดีกรมตำรวจจึงต้องประสบกับปัญหาต่าง ๆ นานาประการ และรวมถึงการที่ตำรวจ ได้เข้าไปมีส่วนพัวพันกับการ เมืองอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ กล่าวคือ

ประการแรก การโยกย้ายแต่งตั้งข้าราชการตำรวจปรากฏว่า ภายหลังจากที่ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช จักตั้งคณะรัฐมนตรีคณะใหม่โดยตนเองดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีมหาดไทยอีกตำแหน่งหนึ่ง ปรากฏ ว่าได้มีผู้วิพากษ์วิจารณ์ในกรณีต่าง ๆ อาทิ "...ห้ามระเบียบ (ขรรณนิยม) ร.บ.ต.มหาดไทยพอกัน แต่พันเอกอภัยยกวาง รวด คราวนี้ พล.ต.ต.ชัย สุวรรณพร อดีตผู้บังคับการตำรวจสันติบาลยุคก่อน ประกาศไปหนึ่ง เกือบช่วยผู้ศึกษาการศึกษากฎหมายตำรวจ...." ^{๒๖๔} กรณีที่สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย ได้แถลงในวันที่ ๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ว่า โดยมติ อภ.กระทรวงได้มีนายตำรวจถูก ไล่ออก ไล่ออก ปลดออก ตามคำเสนอของกรมตำรวจ อาทิ พ.ต.อ.อนันต์ เสนาพันธ์ ถูกปลดออก ฐานกล่าวคำปราศรัยหมิ่นประมาทนายทวิช กลิ่นประทุม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

^{๒๖๓} รวมประชาชาติ, วันที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๐๔, หน้า ๑.

^{๒๖๔} เรือธง, "เรือใบ มุย," เคล็ดใหม่ ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๕๓๐ วันที่ ๒๖ มกราคม ๒๕๐๕, หน้า ๔.

และมีเหตุการณ์ไม่สมันสนุนนโยบายรัฐบาล ^{๒๒๕} และกรณี พล.ต.ท.จำรัส มังคลารัตน์ ผู้ช่วยอธิบดี
กรมตำรวจได้ให้สัมภาษณ์แก่ผู้สื่อข่าวภายหลัง ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช รัฐมนตรีว่าการกระทรวง
มหาดไทยระงับการแต่งตั้งรองอธิบดีกรมตำรวจเพิ่มอีก ๒ นาย ตามข้อเสนอกรมตำรวจว่า "ขณะนี้
การเมืองกำลังแทรกแซงกรมตำรวจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการลงโทษ การแต่งตั้งและโยกย้าย" ^{๒๒๖}
ซึ่งได้ปรากฏในกรณีนี้ปรากฏขึ้นในทุกสมัยมานานแล้ว ^{๒๒๗}

ประการที่สอง กรณีการลอบสังหารผู้นำนิสิตนักศึกษา กลุ่มชาวนา และประชาชน นักการเมือง
โดยทั่วไป การตายของ นายแสง รุ่งนิรันดรกุล นายนิสิต จีระโสภณ นายจินดา ศรีบุญเรือง นาย-
ปรีดา จินกานนท์ นายอมเรศ ไชยสอาด นายบุญสนอง บุญโยทยาน ฯลฯ ปรากฏว่าเป็นการตายที่
ลึกลับเป็นการตายที่รวดเร็ว บุคคลเหล่านี้เป็นผู้นำของนักศึกษาและนักการเมืองที่มีแนวความคิดในทาง
สังคมนิยมทั้งสิ้น โดยที่เจ้าหน้าที่ตำรวจไม่สามารถสืบสวนหาหลักฐานในการตายได้อย่างชัดเจน และ
ส่วนใหญ่จับกุมคนร้ายไม่ได้ นอกจากนี้ในบางกรณี เจ้าหน้าที่ตำรวจได้พยายามบิดเบือนรูปคดีในการตาย
อาทิเช่น กรณีการตายของนายอมเรศ ไชยสอาด จากข้อเขียนของผู้สื่อข่าวพิเศษกล่าวไว้ว่า "....
กรมตำรวจไม่มีอะไรน่าตื่นเต้นเหมือนวันที่คอยังผลผู้ร้ายเรียกค่าไถ่คดีคุณนงนุช ต้นสัจจา...." ^{๒๒๘}

^{๒๒๕} เกล็ดใหม่, ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๕๔๖ วันที่ ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๕, หน้า ๒.

^{๒๒๖} "การตำรวจไม่รู้ว่าใครแทรกใครกันแน่," สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ วันอาทิตย์ที่ ๑๕
(กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๑๕), หน้า ๓.

^{๒๒๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘.

^{๒๒๘} คุรายละเอียดใน ผู้สื่อข่าวพิเศษ, "ระวีงยุคใหม่ใหม่," รวมประชาชาติ, ปีที่ ๒ ฉบับ
ที่ ๕๔๖ วันอังคารที่ ๕ มีนาคม ๒๕๑๕, หน้า ๒.; ประสาน นิรันดรจำรัส, "นักสู้ของประชาชนไม่-
เคยตาย," เรื่องเดียวกัน, หน้า ๙.; "การลอบสังหารนักการเมือง," รวมประชาชาติ, ปีที่ ๒ ฉบับที่
๕๔๐ วันอังคารที่ ๒ มีนาคม ๒๕๑๕, หน้า ๓.; ไพลินต์ พรหมน้อย, "ตำรวจคือใคร ?," รวมประ-
ชาชาติ, ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๖๐๕ วันพฤหัสบดีที่ ๑ เมษายน ๒๕๑๕, หน้า ๙.; Aroon Larnlue, "Gen
Srisuk : The man in the hot seat," Bangkok Post, July 1976, 4th., p. 9.

ในทางตรงกันข้ามจากการให้สัมภาษณ์ นายเกรียงกมล เลขาธิการศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทยใคร่ขอ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ว่า "ตำรวจพยายามบิดเบือนประเด็นสอบสวนให้ไปทั่วพันในทำนองว่านักศึกษาทำกันเองหรือตัวพันถึงเรื่องชู้สาว" ^{๒๖๕} ซึ่งในกรณีนี้ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช นายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ได้กล่าวไว้ว่า "...ทำไมตำรวจชอบพูดอย่างนั้นก็ไม่รู้ ตอนที่ผมจะออกคำสั่งให้ตำรวจห้ามทุกระวังปากกระวังคำเสียบ้าง ผมต้องตั้งเตือนอย่างแน่นอน...." ^{๒๖๖} นอกจากนี้บางรายยังถูกบิดเบือนว่าเป็นเรื่องส่วนตัว ^{๒๖๗} นอกจากนี้ในวันที่ ๒๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๐๕ ในขณะที่ขบวนการนิสิตนักศึกษาและประชาชนเดินขบวนประท้วงกรณีการถอนฐานทัพสหรัฐ ฯ ในไทย ปรากฏว่ามีผู้วางระเบิดทำให้มีผู้บาดเจ็บและเสียชีวิตหลายคนโดยที่เจ้าหน้าที่ตำรวจไม่สามารถจับคนร้ายได้ ในวันเดียวกันปรากฏว่ากลุ่มกระหังแดงได้นำวัตถุระเบิดเตรียมพร้อม ณ อุบลราชธานีประชาธิปไตย และบุกเข้าทำลายที่ทำการศูนย์นิสิตนักศึกษา โดยปราศจากการจับกุมของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ^{๒๖๘} ซึ่งในกรณีนี้มีผู้วิจารณ์ไว้ว่า "...เสียงถามถึงตำรวจในฉายาว่าเพี้ยทับสันติราษฎร์... ประเด็นความวุ่นวายเกิดมาจากไหน ฝ่ายชุมนุมนิสิตศึกษากับประชาชน... การเดินขบวนที่มีฝ่ายต่อต้านมีตำรวจเป็นมิ่ง เกอร์หนาสถานทูต... คำถามต่อตำรวจและผู้บริหารกฎหมายที่รักความเป็นธรรมทั้งหลายเมื่อปรากฏการณ์ระเบิดกฎหมาย การสะสมอาวุธสงครามเช่นนี้ ท่านยังปล่อยให้ลอยนวลอยู่อีก อย่างนี้จะไม่ให้ชาวบ้านคิดว่าฝ่ายต่อต้านกับตำรวจเป็นพวกเดียวกันอีกหรือ... กรณีผู้พิทักษ์สันติราษฎร์ซึ่งมีอาวุธและกฎหมายอยู่ในมือยังไม่กล้าที่จะเข้าไปยับยั้งตำรวจจึงตนก็จะเล่นแต่กรรมกรซึ่งไปร้องความเป็นธรรม...." ^{๒๖๙}

^{๒๖๕} รวมประชาชาติ, ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๕๗๒ วันจันทร์ที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๕, หน้า ๑๒.

^{๒๖๖} เรื่องเดียวกันหน้าเดียวกัน.

^{๒๖๗} "ลอบสังหารนักการเมือง," เรื่องเดิม, หน้า ๓.

^{๒๖๘} รวมประชาชาติ, วันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๐๕.; ไทยรัฐ วันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๐๕.;

เดลินิวส์ วันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๐๕, หน้า ๑, ๒, ๑๖.

^{๒๖๙} ผู้สื่อข่าวพิเศษ, "ภาพเปรียบเทียบ," รวมประชาชาติ, ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๖๐๑ วันพุธที่

๒๕ มีนาคม ๒๕๐๕, หน้า ๒.

เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นดังกล่าวยังคง และตำรวจไม่สามารถสืบสวนและจับตัวคนร้ายได้นั้นอาจสืบเนื่องมาจาก กลุ่มอนุรักษ์นิยมทั้งหมดในประเทศต้องการปราบปรามพวกฝ่ายซ้าย หัวรุนแรง อย่างเด็ดขาด จากการเตือน การออกปฏิบัติการและโฆษณาการรุนแรง เป็นขั้นสุดท้าย^{๒๑๔} โดยจะต้องมีบุคคลสำคัญของประเทศบางกลุ่มให้การสนับสนุนอยู่เบื้องหลัง และยังเป็นฝ่ายที่สนับสนุนโดยตรงกับฝ่ายรัฐบาล

ประการที่สาม การจับกุมและการประกาศมาตรการกีดขวางกั้นเรียกร้องในกรณีที่เกิดกฎหมาย ตลอดจนการจับกุมผู้กระทำความผิดกฎหมายอย่างจริงจัง การที่เจ้าหน้าที่ตำรวจไม่สามารถสืบสวนจับกุมกรณีหน่วยกระทำความผิดกระเบิดนาซีและบุกรุกการทำการณ์ลับ ๆ หรือกรณีลอบสังหารผู้นำนักศึกษา ชาวอเมริกันในเมืองและประชาชนได้ แต่ในทางตรงกันข้าม ตำรวจได้ทำการจับกุมกรรมการและเรียกร้องสิทธิเมื่อได้รับคำสั่งจากรัฐบาล อาทิเช่น กรณีที่ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช สั่งจับกุมกรรมการหญิงโรงงานอาหารและนักศึกษาในวันที่ ๑๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๑๕ ในข้อหา "ก่อกองโจรลอบสังหาร"^{๒๑๕} เป็นต้น อันเป็นการตรงกันข้ามกับกรณีในประการที่สอง

กรณีนี้ พล.ต.อ.ศรีสุข มหิมทร เทพ อธิบดีกรมตำรวจได้ให้สัมภาษณ์ในกรณีนี้เสียงวิพากษ์-วิจารณ์กันว่ากฎหมายใบเป็นกฎหมายว่า "ก๊วกันไป...แต่เจ้าหน้าที่ตำรวจก็พยายามอยู่แล้ว บางกรณีที่เราไม่จับกุมก็เนื่องจากหลักฐานใบเพียงพอ เคยมีตัวอย่างมากมาก จับมาแล้วต้องปล่อยในชั้นอัยการหรือใบกักขังศาล....ใบมีใครจะมาใช้อำนาจปิดถนนซึ่งประชาชนมีสิทธิจะใช้ได้หรือกรับ มันเป็นการกระทำความผิดกฎหมาย และถ้ามีการปะทะกันตำรวจต้อง เขาจัดการ.... เรื่องที่ข่าวว่าผมสนธิชัค เชื้อกับ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ นะหรือ ก็ไม่มีอะไรหรือกรับ ทานเป็นบุญกับมีผู้ชุมนุม เมื่อมีเหตุอะไรเกิดขึ้นมันก็ต้องไปรายงานตามหน้าที่...."^{๒๑๖}

^{๒๑๔} วิเชียร วชิรานนท์, "แผนรัฐประหารกับการเลือกตั้ง ๔ เมษายน," รวมประชาชาติ, ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๕๗๖ วันจันทร์ที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๕, หน้า ๗.

^{๒๑๕} คุรยละเอียดใน เถลิไทย, ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๕๕๑ วันอาทิตย์ที่ ๑๔ มีนาคม ๒๕๑๕, หน้า ๑, ๒, ๑๖.

^{๒๑๖} ธเรศว์ สุชีวะ, "คำให้การของ อ.ต.ร.," เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓.

ในช่วงระยะเวลาต่อมา ปรากฏว่า ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช นายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยได้ให้สัมภาษณ์ว่า การที่มีบุคคลคว่ำรัฐบาลคุณอนันต์ ไม่เกิดชวากับบุคคลที่ละเมิดกฎหมาย โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ตำรวจไม่กล้าจะกระทำการจับกุมโดยต้องฟังคำสั่งจากรัฐบาลนั้น ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้สั่งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจจัดการกับผู้กระทำผิดอย่างจริงจัง ^{๒๗๓} และกรมตำรวจได้รับนโยบายนั้นในระยะเวลาอันใกล้เคียงกัน กรมตำรวจได้เสนอต่อที่ประชุมคณะรัฐมนตรีในวันอังคารที่ ๒๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๑๕ เรื่อง "ร่างพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการกรมตำรวจฉบับแก้ไขเพิ่มเติม" เสนอตั้งกองบังคับการตำรวจสายตรวจและปฏิบัติการพิเศษ ^{๒๗๔} ซึ่งมีภารกิจในการปฏิบัติการอิสระรวดเร็วในเมื่อมีการกระทำความผิดกฎหมายเกิดขึ้นในกรุงเทพมหานคร

กรณีดังกล่าวนี้ บทบรรณาธิการของหนังสือพิมพ์เดลินิวส์กล่าวว่ "....เมื่อประกาศใช้กฎหมายออกมาแล้วก็มีตำรวจและข้าราชการประจำเป็นผู้รักษากฎหมาย การเมืองจะเขามายุ่งไม่ได้ ทำไมตำรวจจะต้องคอยให้นายกรัฐมนตรีไหลมืองทำตามกฎหมาย ในเมื่อเป็นหน้าที่ของตำรวจโดยตรง นายกรัฐมนตรีพันตำแหน่งไปสองสามวันเคนก้มความเหลวไหลอ่อนแอเหล่านั้น แต่ตำรวจอ่อนแอไปด้วยกันยอมจะจำไปถักนานเพราะว่าตำรวจทุกคนเป็นตำรวจอาชีพไม่ใช่ตำรวจรักษากฎหมาย" ^{๒๗๕}

ประการที่สี่ กรณีการเลือกตั้งในวันที่ ๔ เมษายน พ.ศ. ๒๕๑๕ พล.ต.อ.ศรีสุข มหิมิตรเทพ ได้ให้สัมภาษณ์ว่า "ตำรวจจะเป็นกลางในการเลือกตั้งครั้งนี้ โดยวางมาตรการไว้พร้อมแล้ว....กรมตำรวจจะต้องกำเนินการเลือกตั้งครั้งนี้ไปเป็นไปด้วยความสงบเรียบร้อยสุจริตและยุติธรรม ตามความมุ่งหมายของรัฐบาล โดยการให้ความคุ้มครองชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สินแก่ประชาชนผู้ไปใช้สิทธิออกเสียง

^{๒๗๓} บทบรรณาธิการ, "น่าจะสายเกินไป," เดลินิวส์, ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๕๘๖ วันพฤหัสบดีที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๑๕, หน้า ๓.

^{๒๗๔} ประกอบด้วยกองกำกับการ ๗ กองกำกับการคือ ๑. กองกำกับการอำนวยการ ๒. กองกำกับการศูนย์รวมชาว ๓. กองกำกับการสายตรวจ ๔. กองกำกับการป้องกันปราบปราม-จลาจล ๕. กองกำกับการรักษาสถานที่ ๖. กองกำกับการศูนย์ตำรวจ ๗. กองกำกับการตำรวจม้า

^{๒๗๕} บทบรรณาธิการ, "น่าจะสายเกินไป," เรื่องเดิม, หน้า ๓.

อย่างเสรีและทั่วถึง เจาหน้าที่ตำรวจจะต้องวางตัว เบี่ยงกลาง ปฏิบัติหน้าที่อย่าง เกรงคร้ามคือตัวบท กฎหมายเป็นหลัก" ๒๕๐

และ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ภายหลังจากประกาศยุบสภาและ เขาคำรงตำแหน่ง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยใจต่อมาเมื่อสัปดาห์ที่แล้วว่า จะต้องมีการเลือกตั้งแน่ ต่อมา หนังสือพิมพ์ประชาชาติได้ลงข่าวว่า "...ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ที่เคยยืนยันว่าจะต้องมีการเลือกตั้งอย่างแน่นอนนั้นพูดเปลี่ยนเสียงไปเสียแล้วว่าจะมีการเลือกตั้งหรือไม่ขึ้นอยู่กับเจาหน้าที่ตำรวจ....ที่ประชาชนและนักการเมืองจะต้องคิดมากก็เพราะมั่งคั่งมีฐานะเจาหน้าที่ตำรวจ คือ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช นั้นเอง....ทำไม ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ จึงโยนลูกไปให้เจาหน้าที่ตำรวจทั้ง ๆ ที่ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ เป็นมั่งคั่งมีฐานะเอง" ๒๕๑

นอกจากนี้จากการเปิดเผยของนายแพทย์โอกาส ชรรmvานิช รองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ว่าในขณะที่กรุงเทพมหานครได้เสนอนโยบายการรักษาความสะอาดของกรุงเทพมหานครในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๑๕ ซึ่งเป็นช่วงที่รัฐบาลประกาศยุบสภาและเป็นช่วงที่หาเสียงเลือกตั้งนั้น ปรากฏว่านายกรัฐมนตรีนฐานะที่เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยได้มีคำสั่งลับถึงกรมตำรวจให้ลดการจับกุมหาบเร่แฉงลอยลง เพื่อประโยชน์ในการหาคะแนนเสียงในการเลือกตั้งของฝ่ายรัฐบาล ๒๕๒

ประกาศที่หา กรณีการจับกุมอาวุธและสินค้าผิดกฎหมายซึ่งสงสัยว่าจะมีนักการเมืองและนายตำรวจชั้นผู้ใหญ่สนับสนุนอยู่เบื้องหลัง ณ บริษัทโกดังเทอร์โมกิง จำกัด ในวันที่ ๔ เมษายน พ.ศ. ๒๕๑๕ ๒๕๓ ภายหลังการจับกุม ผู้สื่อข่าวได้สัมภาษณ์ พล.ต.ท.มนตรีชัย พันธุ์คงชื่น รองอธิบดีฝ่าย

๒๕๐ ชเวศวร์ สุชีวะ เรื่องเก็บ, หน้า ๓.

๒๕๑ "ยังใจก็ต้องการเลือกตั้ง," รวมประชาชาติ, วันพฤหัสบดีที่ ๔ มีนาคม ๒๕๑๕, หน้า ๓.

๒๕๒ การสัมภาษณ์ น.พ.โอกาส ชรรmvานิช รองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ในรายการพิเศษของกระทรวงมหาดไทย ทางสถานีไทยโทรทัศน์ช่อง ๕ วันที่ ๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๑๕ เวลา ๒๖.๐๐ น. - ๒๘.๐๐ น.

๒๕๓ คูรายละเอียดในประชาธิปไตย, ปีที่ ๔๘ ฉบับที่ ๓๖ วันเสาร์ที่ ๕ เมษายน ๒๕๑๕, หน้า ๑, ๑๖.; ไทยรัฐ, ปีที่ ๑๓ ฉบับที่ ๒๒๕๒ วันศุกร์ที่ ๕ เมษายน ๒๕๑๕, หน้า ๑, ๒.

ปรามปรามเพื่อขอทราบรายละเอียดและขอเท็จจริง รองอธิบดีกรมตำรวจฝ่ายปรามปรามซึ่งแจ้งว่า
 เรื่องนี้ให้ไปตาม พล.ต.อ.ศรีสุข มหินทร เทพ อธิบดีกรมตำรวจ ผู้สื่อข่าวโดยพล.ต.ท. เทพ สุภมิต
 ผู้บัญชาการสอบสวนกลางในฐานะร่วมจับกุมด้วย พล.ต.ท. เทพ สุภมิต โดยบอกให้ไปตาม พล.ต.ท.
 ธรงค์ มหานนท์ ผู้บัญชาการตำรวจนครบาล เมื่อผู้สื่อข่าวไปพบ พล.ต.ท.ธรงค์ มหานนท์ ผู้บัญชาการ
 ตำรวจนครบาลโดยบอกให้ไปตาม พล.ต.ต.สุวิทย์ โสคติหัต ผู้บังคับการกองปราบ พล.ต.ต.สุวิทย์
 โสคติหัตได้แจ้งว่า "การจับกุมของ พ.ต.เอกชัยหล่มภาณีรายนี้ ต้องเน้นคดีหลวงพอ อ.ค.ร.ไปจับเอง
 ไปตามหาบันทึกว่าขบออกไม่ได้" ต่อจากนั้น พล.ต.อ.ศรีสุข มหินทร เทพ ได้ให้สัมภาษณ์ว่า "ยังบอก
 ไม่ได้ว่าเป็นใครขอสอบสวนก่อน ผมสั่งการให้จับกุมทุกคนที่เข้าพื้นที่นี้ จะเป็นตำรวจหรือไม่ก็ตาม"^{๒๔๘}

เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะเหตุที่ว่า พ.ต.อ.ทิพย์เจริญ ชูเวช รองผู้บังคับการตำรวจสันติบาล
 เป็นผู้ควบคุมการขนสินค้าผิดกฎหมาย ซึ่ง พ.ต.อ.ทิพย์เจริญ ชูเวช เคยเป็นบุคคลใกล้ชิดกับ พล.ต.อ.
 ศรีสุข มหินทร เทพ อธิบดีกรมตำรวจในอดีต ^{๒๔๕} ประกอบกับการเปิดเผยของ นายบุญชนะ อัครการ
 อดีตหัวหน้าพรรคพลังประชาชน ว่าตนเองได้รับการติดต่อจาก พล.ต.ท.กรีช ปัจฉิมสวัสดิ์ ผู้ช่วยอธิบดี
 กรมตำรวจ นายเสริม โลกเลื่อง พ.ต.อ.ทิพย์เจริญ ชูเวช ฯลฯ ใ้มาควบคุมและจัดตั้งพรรคพลัง
 ประชาชน โดย พล.ต.ท.กรีช ปัจฉิมสวัสดิ์ จะลาออกจากราชการและจะควบคุมแทนภายหลัง ^{๒๔๖}
 แต่การเปิดเผยของนายบุญชนะครั้งนี้ ได้รับการปฏิเสธจากนายวินัย ปัจฉิมสวัสดิ์ ^{๒๔๗}

แต่อย่างไรก็ตาม กรณีดังกล่าวได้เชื่อมโยงไปถึงกรณีการลอบสังหาร พ.ต.อ.นรินทร์ วิทยา-
 วุฒิกุล นายตำรวจคนสนิทของ พล.ต.ท.มนตรี พันธุ์งษ์ขึ้น รองอธิบดีกรมตำรวจฝ่ายปรามปรามซึ่งเป็น
 บุคคลที่สืบสวนคดี พ.ต.อ.ทิพย์เจริญ ชูเวช และพวกในการขนสินค้าหนีภาษีและคดีอื่น ๆ ในวันที่ ๒

^{๒๔๘} ดูรายละเอียดใน เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒.

^{๒๔๕} ดูรายละเอียดใน เกลนิวส์, ประจำวันเสาร์ที่ ๕ เมษายน - วันเสาร์ที่ ๑๑ เมษายน

๒๕๑๕.

^{๒๔๖} เกลนิวส์, วันพฤหัสบดีที่ ๑๕ เมษายน ๒๕๑๕.

^{๒๔๗} รวมประชาชาติ, วันที่ ๒ ฉบับที่ ๒๒ วันอาทิตย์ที่ ๑๔ เมษายน ๒๕๑๕, หน้า ๑, ๑๒.

มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๑๕^{๒๔๔} คดีดังกล่าวนี้ปรากฏว่า พล.ต.ท.มนตรีชัย พันธุ์คงชื่น และ พล.ต.ท.ณรงค์ มหานนท์ ผู้บัญชาการตำรวจนครบาลได้ให้สัมภาษณ์กับสื่อมวลชนยอมรับว่าการลอบสังหาร พ.ศ.อ. นรินทร์ วิทยาวุฒิกุล มีผู้ฉ้อฉลอยู่เบื้องหลัง ในวันที่ ๑๖ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๑๕ เจ้าหน้าที่ตำรวจได้ ทำการจับกุมบุคคลที่สังหาร พ.ศ.อ.นรินทร์ วิทยาวุฒิกุล และผลจากการสอบสวนปรากฏว่าเป็นนายตำรวจ อยู่เบื้องหลังในกรณีดังกล่าว โดยเฉพาะ พ.ศ.อ.ทิพย์เจริญ ชูเวช ซึ่งอยู่ในขณะประกันตัวรวมอยู่ด้วย นอกจากนี้ยังมีสื่อมวลชนบางแห่งได้เกิดเผยแพร่ผลหลังประชาชนซึ่งบุคคลภายในพรรคบางคนมาจาก พรรคชาติไทย ได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับคดีฆาตกรรมดังกล่าวนี้ด้วย.^{๒๔๕}

สรุป

ความสัมพันธ์ระหว่างตำรวจกับการเมืองของไทยจากการประมวลข้อมูลดังที่กล่าวมาแล้ว อาจสรุปได้ว่า ทุกยุคทุกสมัยนับตั้งแต่กิจการตำรวจ เริ่มจัดตั้งขึ้นไม่ว่าจะมีการปกครองในรูปแบบใด ก็ตาม ตำรวจกับการเมืองไม่สามารถจะแยกออกจากกันได้ โดยลักษณะและสาเหตุของความสัมพันธ์ ระหว่างตำรวจกับการเมืองไทยอาจจะเข้าไปในลักษณะตำรวจตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของนักการเมือง หรือตำรวจสร้างอิทธิพลทางการเมืองเสียเอง ดังจะได้ทำการวิเคราะห์ต่อไป.

^{๒๔๔} คุุรายละเอียดใน ไทยรัฐ, วันที่ ๓ - ๕ มิถุนายน ๒๕๑๕.; เกลือใหม่, วันที่ ๓ - ๕ มิถุนายน ๒๕๑๕.; รวมประชาชาติ, วันที่ ๓ - ๕ มิถุนายน ๒๕๑๕.; Bangkok Post, June 1976, 3rd ., 4-5 th.

^{๒๔๕} คุุรายละเอียดใน ไทยรัฐ, วันที่ ๑๗ - ๑๘ มิถุนายน ๒๕๑๕.; เกลือใหม่, วันที่ ๑๗ - ๑๘ มิถุนายน ๒๕๑๕.; รวมประชาชาติ, วันที่ ๑๗ - ๑๘ มิถุนายน ๒๕๑๕.; Bangkok Post, June 1976, 17-18 th.